

petrol-iş Kadın

42

MAYIS 2012

Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası Kadın Dergisi

**Kız çocukları nasıl
etkilenecek:**

4+4+4

**SAVRANOĞLU DERİ
ve BİLLUR TUZ
DİRENİŞLERİNDEN
KADINLAR**

**Türkiye'de 57 yıl önce
sendika başkanlığı
yapan kadın**

DERVİŞE KOÇOĞLU

**HEY Tekstil'den
kadınlar:**

**En Büyük Hatamız
Sendikalı Olmamaktır**

**Berna Uçarol'la
beyaz yakalılık üzerine
konuştuk**

**Beyaz Yakalının
Konumu Daha da
Sarsılacak**

**Brezilya'da
Amazonlar İktidarda**

**İMECE'den evişiçilerine
insanca iş kampanyası
Herkes Hak Veriyor
Ama Hakkımızı
Kimse Vermiyor**

Leyla Şimşek Rathke:

**Erkekler Bu
İşi Yaptığında
Hemşirelik
Değerli Olacak**

- 4 Kısa... Kısa...
- 6 Sendikal Güç Birliği Platformu
Kadın Koordinasyonu Atakta:
8 Mart'ta Direniş Yerlerinde,
1 Mayıs'ta Alanlarda
- 9 Petrol-İş Şubeleri'nde 8 Mart
- 12 Kız Çocukları Nasıl Etkilenecek:
4+4+4
- 16 Avustralya Ulusal Tekstil, Giyim ve Ayakkabı
Sendikası Genel Sekreteri Michele O'Neil:
İşçilerin Anadilini Bilen
Örgütçüler İstihdam Ediyoruz
- 17 KADINLARIN PENCERESİNDEN
Bahara Yeniden Merhaba Derken
- 18 Direnişteki HEY Tekstil İşçileri:
En Büyük Hatamız Sendikalı
Olmamaktı
- 23 Marmara Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğretim
üyesi Leyla Şimşek Rathke:
Erkekler Bu İş Yaptığında
Hemşirelik Değerli Olacak
- 26 Billur Tuz Direnişi'nden Kadınlar:
Direniş Yerinde Öğrendik
Dayanışmayı
- 28 Savranoglu Direnişi'nden Kadınlar:
Kadınlar Boyahanede Çalışıyordu
- 30 Türkiye'de 57 Yıl Önce Sendika Başkanlığı
Yapan Kadın
Dervişe Koçoğlu Nasıl Derviş Koç
Oldu?
- 32 SENDİKAL BİLİNÇ
Araçsal Üyelik, Aidiyet ve Sendikalar
- 34 Mimar Sinan Üniversitesi Sosyoloji Bölümü
Araştırma Görevlisi Berna Uçarol:
Beyaz Yakalının Konumu Daha
da Sarsılacak
- 37 Meral Okay'ın Ardından
Hep Güçlü Kadınları Oynadı
- 38 TARİHTEN KADIN SESLERİ
1 Mayıs ve Emek Mücadelesinde
Kadınlar
- 40 İMECE'den Evişçilerine İnsanca İş Kampanyası:
Herkes Hak Veriyor Ama
Hakkımızı Kimse Vermiyor
- 44 DÜNYADAN
Brezilya'da Amazonlar İktidarda
- 46 HAKLARIMIZ
Ailenin Korunması ve Kadına Karşı
Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun
- 48 SAĞLIK
Sağlıklı Beslenmenin Altın
Kuralları
- 50 Her Yüzyılda İsminden Söz Ettiren Bir Sanatçı:
Semiha Berksoy
- 52 EVET, MUTFAKTA BİRİLERİ VAR!
Şimdi Enginar Zamanı
- 54 OKUMA ODASI
- 55 CEMİLE TEYZE
Pazardaki Ebegümeciler ve
Bireyselleşen Sağlık

Doğa, üzerinden kışın durağanlığını atıp yeşile bürünüp çoşarken, toplum güneşli günlere inat, karanlığa doğru ilerliyor.

Gelir dağılımı uçurumu arttıkça artıyor, en zengin 3.7 milyon ailenin araba masrafının en fakir 3.7 milyon ailenin gelirinden daha fazla olduğunu yazıyor birkaç gazete. Diğerleri hep bir ağızdan ekonomi şu kadar büyüdü bu kadar büyüdü, işler iyiye gidiyor tiratları atarken...

Çalışma yaşamında güvencesizliğin ve taşeron işçiliğin tavan yaptığı koşullarda her gün iş cinayetlerine kurban gidiyor işçiler. Şantiyelerde yanıyorlar, tersanelerde vinçe sıkışıyorlar, maden ocaklarında göçük altında kalıyorlar, göz göre göre gölde boğuluyorlar. Televizyonlar, gazeteler çalışanların kendi üzerinde, kendi yaşam koşulları üzerinde düşünmesini engellemek için ciddi bir ideolojik bombardıman içindeler. Bize hayatı zindan edenlerin söylemlerini üretiyorlar durmadan. Bugün her zamankinden daha çok siyasetle yaşadığımız hayatlar arasındaki bağı düşünmenin, bu bağlantıyı iyi kurmanın zamanı. Daha insanca hayatlar hakediyoruz hepimiz.

4+4+4 yasası ile eğitimde ciddi bir yeniden yapılanmaya gidildi. Çocuklarımızın, özellikle de kız çocuklarımızın hayatı ve geleceği açısından ne anlam ifade ediyor bu yasa? Gazeteci, yazar Handan Koç dergimiz için yazdı, kendisine teşekkür ediyoruz.

Bir süredir Sendikal Güç Birliği Platformu içinde bir kadın koordinasyonu bulunuyor. 8 Mart'ta sürece damgasını vuracak etkinlikler yaptı. Koordinasyon'da bulunan, birlikte çalıştığımız sendikalardan bazılarını temsil eden arkadaşlarımızla 8 Mart sürecini ve gelecek planlarını konuştuk. Gündem sayfalarımızdan takip edebilirsiniz.

HEY Tekstil'de çoğunluğu kadın olan 420 işçi bir gün içinde sebepsiz, tazminatsız kapı dışarı konuldular. Bir kısmı başına gelenlerin kader olduğunu düşünerek evlerine geri döndü ve başka bir güvencesiz işin peşine düştü, bir kısmı 'bizim de haklarımız, bizim de bir onurumuz var' diye direnişe geçti. Direnişte olan kadınlarla konuştuk...

Savrançoğlu ve Billur Tuz'da da direnenler var. Onların hikâyelerini de sayfalarımıza taşıdık. Güvencesizlik emeğin genel sorununu, ama kadın emeği söz konusu olduğunda neredeyse işin niteliği halini almış durumda. Ev işçileri güvencesizler içinde

en kötü durumda olan kesimlerden biri. Bir süredir onların sendikalaşma meselesi İLO'nun da gündeminde. İMECE Kadın Sendikası Girişimi Türkiye'de bu işle uğraşan kadın kurumları arasında yer alıyor. Girişim sözcüleri Türkiye'deki durumu anlattılar.

Dünya örgütümüz İCEM'in İngilizce yayımlanan 4 Nisan tarihli (İCEM InBrief) isimli bülteninde de güvencesiz çalışanlar arasında önemli bir yer kaplayan ev eksensileri örgütleyen Avustralya Ulusal Tekstil, Giyim ve Ayakkabı Sendikası Sekreteri Michele O'Neil ile bir söyleşi vardı. Eviçlerine girmenin yasal dayanağını hazırlayıp bunu parlamentoda kabul ettiren sendikanın kadın genel sekreterinin söyledikleri çok ufuk açıcı, söyleşiye dergimiz için İngilizce'den çeviren Nuran Gülenç arkadaşımıza da teşekkür ediyoruz.

Beyaz yakalılar deniyor onlara, plazalarda çalışıyorlar, iyi eğitilmişler, giyimleri, kuşamları, aldıkları paralar çoğumuzu özendirebilir ama gerçekte böyle mi? Konuyu beyaz yakalılarla ilgili çalışmalarıyla tanıdığımız Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyoloji Bölümü araştırma görevlisi Berna Uçarol'la Bahar Erzan arkadaşımız konuştuk.

Kadınların tarih içinde deneyimlerini açığa çıkarmak ve başka bir tarih yazımının mümkün olduğunu göstermek için kadın tarihçiler uzun süredir çalışıyorlar. Unutmanın tozlu örtüleri yavaş yavaş aralanmaya başladı. Bu sayımızın sürpriz haberi de Türkiye Sendikal Hareketi tarihinin tozlu raflarının en arka sıralarında unutulmuş bir kadının hayatını konu alıyor: Dervişe Koçoğlu. Ulaşabildiğimiz kısıtlı kaynaklarla onun hikâyesini anlatmaya çalıştık.

Türkiye'de emeğiyle geçinenlerin hayatlarını etkileyen uygulamalar, olaylar bitmiyor. Uzmanlarımız bulundukları yerden, sorgulamalarını sürdürüyorlar. Sendikal bilinç, tarihten kadın sesleri, hukuk köşelerimizi ilgiyle okuyacağımızı düşünüyoruz.

1 Mayıs'ta biz Sendikal Güç Birliği Platformu Kadınları olarak yine sokaklardaydık, platformun kadın taleplerini duyurmak için kendimiz ve ittifak kurabildiğimiz herkesle ortak etkinlikler yaptık.

Yeni bir sayıda buluşmak umuduyla geçmiş 1 Mayıs birlik, dayanışma ve mücadele gününüz kutlu olsun!

SAYI 42
MAYIS 2012

Petrol-İş Merkez Yönetim Kurulu

Mustafa Öztaşkın / Genel Başkan
Ali Ufuk Yaşar / Genel Sekreter
İbrahim Doğangül / Genel Mali Sekreter
Nimetullah Sözen / Genel Örgütlenme ve Eğitim Sekreteri
Ahmet Kabaca / Genel Yönetim Sekreteri

Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası adına sahibi:

Genel Başkan Mustafa Öztaşkın

Yazışları Müdürü

Mehmet Yılmaz

Genel Yayın Yönetmeni

Necle Akgökçe

Editörler

Necle Akgökçe, Selgin Zırlı Kaplan

Tasarım ve Uygulama

Selgin Zırlı Kaplan

İdare Yeri:

Altunizade Mah. Kuşbakışı Cad. No: 23
Altunizade 81180 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 474 98 70 (10 hat)
Faks: (0216) 474 98 67

Baskı:

Ezgi Matbaacılık
Sanayi Caddesi, Altay Sokak, No: 14
Yenibosna / İstanbul
Tel: 0212 452 23 02

Web Adresi: www.petrol-is.org.tr

e-posta: merkez@petrol-is.org.tr

Yerel Süreli Yayın
(Petrol-İş Dergisi'nin özel ekidir.)

Mayıs 2012'de basılmıştır.

İLO'dan tarımda çalışan kadınlara koruma

Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO), Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla 8 Mart 2012'de yaptığı açıklamada bu yıl gündemlerinin tarımdaki kadın emeği olduğunu bildirdi. İLO Genel Direktörü Juan Somavia tarımdaki kadın çalışmasının daha fazla ilgiyi hak ettiğini söyledikten sonra "Çünkü onlar yalnızca ailenin refahına bir katkı sağlamıyorlar aynı zamanda ekonominin tümü için büyük değer üretiyorlar." dedi.

Bugün gelişmekte olan ülkelerde tarımda çalışanların yüzde 43'ünü kadınlar oluşturuyor. Ekonomisi doğru tarıma dayalı bazı ülkelerde ise bu oran yüzde 70'e kadar çıkabiliyor... Kendi tarlasında, ücretli tarım emekçisi veya tarım işletmelerinde çalışan kadınlar bu çalışmalarının yanı sıra çocukların ve yaşlıların bakımından da sorumlular. Somavia, kadınların bu çok yönlü emeğinin tarımsal gelişmede önemli bir rol oynadığını da sözlerine ekliyor.

Buna rağmen tarımda çalışan kadınlar erkeklerden çok daha az ücret aldıkları

gibi eğitimlerine önem verilmediği için tarımdaki teknik olanaklardan ve gelişmelerden de yeteri kadar yararlanamıyorlar. Kriz sonrasında kadınların tarımdaki ücretsiz emeğinin dünya çapında arttığı söylenebilir.

Her yerde kadınların insana yaraşır ve üretici bir çalışmaya ulaşmak için çeşitli engellerle karşılaştığını söyleyen Somavia "Kadınların üretim potansiyellerinin geliştirme şansına sahip olmalarından herkes karlı çıkar." dedi. Tarımda kadınlar için insana yaraşır bir iş için bazı önlemlerinin alınması gerektiğini söyleyerek bunları şu şekilde sıraladı:

- Tarım alanında alınan her türlü siyasi kararın ve uygulanan stratejinin ayrımcılıktan arındırılması.
- Sendikal örgütlenmelerin ve tarımda çalışan kadınların haklarının güçlendirilmesi.
- Eğitimde kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve çocuk işçiliğinin yasaklanması.
- Kız çocukları ve kadınlar için daha fazla mesleki eğitim şansı ve işletme desteği.
- Temel sosyal hakların korunması.
- Eşitlik ve insana yaraşır bir iş hedefini gözetten bir gelişme politikası. ■

İCEM'in Dünya Kadınlar Günü talebi: Pinky Mosiane'nin katilleri derhal yakalansın

Dünya Kadınlar Günü'nde, Uluslararası Kimya, Enerji, Maden ve Genel İşçi Sendikaları Federasyonu (İCEM), Pinky Mosiane'nin katilinin ya da katillerinin derhal yakalanmasını talep ediyor. Pinky 28 yaşında Güney Afrika'lı bir kadındı ve ülkenin Kuzey Batı eyaletinde, American Platinum'un (Amplats) Khomanani madeninde madenci olarak çalışıyordu. 6 Şubat günü tecavüze uğradı ve taşla kafası ezilerek vahşice katledildi.

İCEM bu vahşetin sorumlularının 8 Mart'ta hâlâ yakalanmamış olmasına dikkat çekiyor. Yeraltı madenciligi hem kadınlar hem erkekler için zaten yeterince zahmetli bir iş ve madenlerde çalışan kadınların öbür işçilerden, şeflerden veya başkalarından saldırı gelebileceği korkusunu duymaması gerekiyor. Rustenburg yakınlarındaki Khomanani madeninde Amplats 3.800 işçi istihdam

ediyor ve işçilerin 262'si kadın.

İCEM, Amplats'ın Güney Afrika'daki ana şirketi Anglo American plc.'nin ve polisin Pinky Mosiane cinayetini çözmek için elinden geleni yaptığına inanıyor. Ama biz, Khomanani madeninin güvenli bir işyeri olmasını sağlamak için, soruşturmanın hızlandırılmasını ve bu iğrenç suçun faillerinin derhal yakalanmasını istiyoruz.

İşyerinde şiddete son

İCEM Genel Sekreteri Manfred Warde, "İşyerinde kadınlara herhangi bir biçimde şiddet uygulanması, insana yakışır çalışmanın açık ihlali ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ciddi bir göstergesidir." dedi. İCEM istatistikleri, on kadından yedisinin hayatının herhangi bir anında toplumsal cinsiyetle ilgili şiddete uğradığını gösteriyor. Avrupa Birliği'nde ise kadınların

yüzde 50'si işyerinde taciz ve zorbalığa uğruyor.

Pinky Mosiane Güney Afrika'nın Pshing kasabasında annesi ve yedi yaşındaki oğluyla yaşıyordu. Eşi 2010'da ölmüştü. İşyerinde, özellikle bir madende böyle bir ölümü insanın aklı almıyor. Ama oldu ve Dünya Kadınlar Günü'nde -ve daha sonraki günlerde- bu vahşi eylemin fail(ler)i yakalanana ve adalet yerini bulana kadar İCEM rahat etmeyecek. ■

Kadınlar güvencesiz çalışan

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nce hazırlanan *Türkiye'de Kadının Durumu 2012 Raporu*'na göre kadınların istihdama katılım oranı gittikçe düşüyor.

2011 yılı itibariyle tarımda çalışan kadınların sayısı hâlâ kentte çalışanların sayısından fazla. Kentte kadınların yüzde 24.8'i istihdama katılırken kırsal alanda bu oran yüzde 37.5 civarında seyrediyor.

Türkiye genelinde kadınların istihdamı yüzde 25.6 iken kadın işsizliği yüzde 11.3 civarında bulunuyor.

Rapor Türkiye'de yaşayan 100 kadından 61.2'sinin ev kadını olduğunu gösteriyor. İstihdama katılan kadınların yüzde 42.2'si tarım sektöründe, yüzde 42.6'sı hizmet sektöründe, yüzde 15.2'si ise sanayide çalışıyor. İmalat sanayinde çalışan kadınların sayısı giderek azalırken tekstil, gıda ve hazır giyim gibi emek yoğun sektörler için kadınlar hâlâ tercih edilen işgücü konumundalar.

Ama tüm sektörlerde kadınlar özellikle kayıtdışı işlerde ve güvencesiz olarak çalışıyorlar. İstihdamda yer alan 100 kadından 57.8'i herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı değiller.

Türkiye'de özellikle tarımda kadınların ücretsiz aile işçisi olarak çalıştırılma durumu devam ediyor. 2011 yılında kayıtdışı olarak ücretsiz aile

işçisi konumunda tarımsal faaliyetlerle uğraşanların yüzde 19.5'ini erkekler oluştururken, kadınlar için bu oran yüzde 80.5'dir. ■

5 günlük regl izni kalkıyor

Kadın işçilere ağır ve tehlikeli işlerde ayda 5 gün "ay hali" izni verilmesini öngören yönetmelik kaldırılıyor. Daha önce tekstil sektörü başta olmak üzere kadınların çalıştığı 42 sektörün ağır ve tehlikeli işler statüsünden çıkarıldığı yönetmelik şimdi tümüyle yürürlükten kaldırılıyor. İş Yasası'na dayanarak 2004 yılında çıkarılan *Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği*, kadınların "ay hali" günlerinde ağır ve tehlikeli işlerde çalış-

tıramayacaklarını, bu günlerin sayısının ayda 5 gün olarak hesaplanacağını, daha fazlası için ise hekim raporuna göre hareket edileceğini öngörüyor. Yönetmelik ayrıca, ağır ve tehlikeli işte çalıştırılacak kişilerin eğitim sertifikası bulunmasını ve yılda bir defa hekim raporu almalarını zorunlu kılıyor. Tekstil sektörü başta olmak üzere iş dünyasının tepkisini çeken yönetmelikte 7 Mart 2010 tarihinde yapılan değişiklik

kadınların en yoğun çalıştığı konfeksiyon ve triko, dokuma, giyecek imali işyerleri ile otel ve tatil köylerinin mutfakları gibi 42 sektör ağır ve tehlikeli işler kapsamından çıkarılmıştı. İşini kaybetmemek için kadınlar çalışmakta oldukları işyerinden genelde regl izni talep etmiyorlar. Ancak, işten ayrıldıktan sonra dava açarak geriye dönük olarak talepte bulunma ihtimali işverenleri korkutuyor. ■

8 Mart'ta direniş yerlerinde, 1 Mayıs'ta alanlarda

Türkiye'deki sendikacılık anlayışına ve klasik sendikal örgütlenme deneyimlerine farklı bir soluk getiren Sendikal Güç Birliği Platformu, bu yıl 8 Mart'ta kadın emeğinin, sendikalı kadınların haklarının ve mücadelesinin nasıl ele alınabileceğine dair yaşam içinden önemli bir örnek sundu. 1 Mayıs'ta Kadın Koordinasyonu talepleriyle alanlardaydı.

"Sendikalı Kadınlardan Güçbirliği Çağrısı", "8 Mart Direnişçilerle Kutlandı", "Güç Birliğinin kadın gücü bir arada", "SGBP'li kadınlardan Taksim çağrısı", çeşitli gazetelerde **Sendikal Güç Birliği Platformu Kadın Koordinasyonu**'nun yapmış olduğu etkinlikleri duyuran haberlerden bazıları. Gerçekten de Kadın Koordinasyonu olarak 8 Mart kadın haftası boyunca, basın açıklamasından Hey Tekstil'deki, Savranoğlu'ndaki kadınlarla ortak etkinliğe, Taksim'de kadın kuruluşları tarafından yapılan gece yürüyüşünden 11 Mart 2012 Pazar günü kadın örgütleri, sendikalar ve meslek örgütleri tarafından yapılan büyük mitinge kadar çok geniş bir eylemlilik yelpazesi içinde olduk. Yani hem kendimiz eylem örgütledik, hem de bizim gibi kadın emeği ve mücadelesi içinde yer alan kurumlarla bir dayanışma gerçekleştirdik.

10 Mart'ta şenliğimiz ve salon etkinliğimiz vardı, orada da 8 Mart'ın erkekler tarafından yazılan ve "1857 tarihinde Newyork'ta ölen kadın işçiler" şeklinde başlayan yanlış tarihini değil, gerçek tarihini slaytlarla öğrendik, halay çektik, güldük, eğlendik.

Konfederasyonumuz Türk-İş açısından da bir ilki gerçekleştirdiğimizi söyleyebiliriz. İlk kez 8 Mart'ı bir hafta olarak kutladık. İlk kez kadınların kadınlar için örgütlediği, sendika başkanlarının değil, kadın sendika yöneticisi ve temsilcilerin açılış konuşmalarını yaptığı, taleplerin ve çözümlerin ortaklaştırıldığı etkinlikler yaptık, broşürlerimizi, afişlerimizi, bildirilerimizi kadın kadına tartışarak oluşturduk.

Biz yeni sendikacılık anlayışını savunan yeni bir birlik içinde kadın çalışmasının nasıl yapıldığını gösterdik, elbette görmek isteyenler gördü.

Evet, kadın işçiler farklı ezilme deneyimine ve farklı çıkarılara sahip bir işçi grubudur. Cinsiyet temelli eşitsizlikler, erkeklerin ilk iki sıraya dizilip kadınların arkada alkış tuttuğu kadın kurultayları ile çözümlenmez. Sendikalar içinde kadınların ayrı bir grup olarak örgütlenmesi gerekir ve bunun koşullarının sağlanması da sendikal bir görevdir. Sendikalar içinde kadın yapılarının kurulması, yönetim kademelerinde kadınların gerektiği biçimde temsil edilmesi, politik bir karardır, kadınların istihdam içindeki yeri ve kadın üye sayısının azlığı ve çokluğu ile ilgili bir durum değildir.

Sendikal Güç Birliği Platformu Kadın Koordinasyonu'nun 8 Mart ve 1 Mayıs etkinlikleri, kadınların bir araya gelince neler yapabileceklerine dair somut bir göstergedir. Kadın Koordinasyonu'nun başarısının

ardında yatan bir diğer etken ise platformun kadın çalışmalarına tanıdığı nisbi özerklik ve çalışmalar için ayırdığı bütçedir.

8 Mart'tan sonra 1 Mayıs hazırlıklarımız vardı. Sendikal Güç Birliği Platformu Kadın Koordinasyonu'nun çalışmaları devam ediyor. Koordinasyon her hafta bir sendikada toplanarak tartışıyor, program oluşturuyor.

Baştan beri kadın koordinasyonu içinde bulunan arkadaşlarımızdan bazılarının 8 Mart sürecini ve önümüzdeki görevlerin neler olabileceğini sorduk.

27 Nisan'da Taksim'de stant açtık, bildiri dağıttık. Aynı gün akşamı Emek ve Meslek Örgütlerinden Kadınlar'la Kazancı Yokuşu'na yürüdük. Son eylem durağı yine Hey Tekstili kadınların direniş alanıydı. 1 Mayıs'ta ise Taksim alanındaydık.

Sendikalarda kadın örgütlenmesi önemsenmeli

Neslihan Taşoluk Nakaş
Tekgıda-İş Sendikası Kadın Komisyonu Başkanı

arttırdık, her geçen gün çoğaldık. Titizlikle çalışmalarımıza devam ettik. 25 Kasım'da standartlar açarak Taksim ve Kadıköy'de bildiri dağıttık, kadına yönelik şiddete karşı bir farkındalık yaratmaya çalıştık.

25 Kasım eylemiyle 8 Mart için bir araya gelmemizin de adımı atılmış oldu. Bu süreç içerisinde Kadın Koordinasyonu olarak kadınların emeği, çalışma hayatında yaşadıkları zorluklar, hem işte hem evde çalışmanın meydana getirdiği zorluklar, kadınlar üzerinde yürütülen politikaların eksikliğinden yola çıktık. 8 Mart'ın bir kutlama günü değil mücadele günü olduğunu vurgulayarak programlarımızı oluşturduk ve direnişteki arkadaşlarımızı ziyaret ederek, onlarla dayanışma içinde olduğumuzu göstererek etkinliklerimize devam ettik.

Ben bu süreci nasıl yaşadım; aslında Kadın Koordinasyonu'na dahil olmadan önce belediye üzerinden kadın eğitim seminerleri

vererek ve sohbet ortamlarında bir araya gelerek kadın çalışmalarına başladım ve fırsat bulduğum sürece de devam ediyorum. Sendikal Güç Birliği Platformu içerisinde bir kadın yapısı oluşturulması ihtiyacı doğduğunda, yönetimimiz bunu değerlendirerek görevi de bana iletti ve bu ekibe dahil oldum. Çalışmalarına devam ettim. Ardından Tekgıda-İş Sendikası Kadın Komisyon Başkanlığı görevi verildi. Açıkçası bu süreci çok yoğun yaşıyorum diyebilirim. Bir işi ne kadar inanarak ve isteyerek yaparsanız o kadar başarılı olursunuz. Kadın Koordinasyonu olarak bunu yaptığımızı ve sonuçlarını aldığımızı düşünüyorum.

Sesimiz güçlenecek

Bundan sonra ne olur, SGBP Kadın Koordinasyonu konfederasyonlardaki kadın örgütlenmesi açısından bir model oluşturabilir mi? Tabii ki model oluşturacaktır.

Çünkü konfederasyonlarda kadın çalışmaları ve örgütlenmesi eksikliği var. Bu nedenle de kadın politikaları yok. Sendikal Güç Birliği Platformu, bu eksikliği gidermek için platformun içinde kadın politikalarının da olması gerektiğini düşünerek hareket etti.

Kadın örgütlenmesi, eksik kalan veya önemsenmeyen bir durumdur. Koordinasyon ilk önce kadınların önemini ortaya çıkaracak ve her yapıda kadınların olması gerektiğini gösterecektir. Kadın işçi arkadaşlarımızla bir araya gelerek seminerlerle, sohbet ortamlarıyla devamlı iletişim içinde olarak bir model oluşturacaktır.

Bu çalışmaları SGBP Kadın Koordinasyonu hareketiyle başlatmış olsak da, kadın politikalarının ve sorunlarının ortak olduğu ülkemizde her kesimle bir araya gelerek çalışmalarımızı birleştirecek, sesini ve gücünü her geçen gün artırarak devam edecektir. ■

Herkes koordinasyonu çok önemsed

Eylem Enül / Hava-İş Sendikası

SGBP Kadın Koordinasyonu olarak sürecimiz, 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele günü ile başladı. Çok kısa bir sürede güzel işler başlarabildiğimizi gördük. Güzel bir çalışma ortamı ve herkesin iyi anlaşığı bir grup ortaya çıktı. Herkes böyle düşünmüş olmalı ki 8 Mart için birlikte bir organizasyon yapmak için tekrar bir araya geldik. Diğer sendikalarda olduğu gibi bu birliktelik Genel Merkez yönetimlerimizin talebi ve SGBP bileşenlerinin istekleri doğrultusunda oluştu. 8 Mart süreciyle çalışmalarımızı Sendikal Güç Birliği Kadın Koordinasyonu adı altında yapmaya karar verdik. Kadın Koordinasyonu sendikalarda çalışan uzman kadınların oluşturduğu bir yapı, sadece Rabia arkadaşımız sendika şube başkanı.

Bizler sendika çalışanları olarak hem sendikadaki işlerimizi aksatmadan, hem de koordinasyonun çalışmalarını aksatmadan Ocak ayı itibarıyla 8 Mart sürecini organize ettik. Sadece tek bir günle sınırlı kalmayan 9 Mart'a bir şeyler bırakabileceğimiz bir hafta olsun istedik. Her hafta bir günümüzü 8 Mart etkinlikleri için ayırdık. Yeri geldi tartıştık, yeri geldi kahkahalar attık toplantılarımızda ama birbirimizi incitmeden her şeyin üstesinden ustalıkla gelebildik. Bu sadece bir kişinin değil, gruptaki bütün kadınların başarısı bence. Herkes koordinasyonu çok önemsed, görüldüğü gibi güzel bir etkinlik programı ortaya çıkardık ve kutladık, elbette ufak tefek aksaklıklarımız oldu ama büyük bir coşkuyla kutladık 8 Mart'ı. Koordinasyondaki arkadaşlarla bunu

başarmak mutluluk vericiydi. Şu an amacımız 1 Mayıs'tan önce, kadınları 1 Mayıs'ta Taksim'e çağırmaya yönelik bir dizi etkinlik yapmak. Bunun için toplantılarımız başladı.

Kadın çalışmalarını erkekler yapıyor

SGBP Kadın Koordinasyonu'nun Türk-İş'teki kadın örgütlenmesi açısından nasıl bir model oluşturduğu noktasına gelirsek; kadın çalışmaları açısından Türk-İş'e model olabileceği görüşündeyim. Ama onların bizim yürüttüğümüz çalışmalardan çok da hoşnut olduklarını düşünmüyorum, çünkü kendi içinde muhalif bir grupta kadınların, ses getirebilecek işler yapıyor olması hoşlarına gidecek bir durum değil. Bilindiği gibi konfederasyonda kadın komisyonu

bulunmuyor. Kadınlarla ilgili çalışmalar bile erkekler tarafından yapılıyor. Kadın etkinliklerinde erkekler kürsüleri fethedip kendi siyasetlerini yapıyorlar. Bir gün bile olsa kadınlara mikrofonu vermek istemiyorlar.

Biz Sendikal Güç Birliği Platformu Kadın Koordinasyonu olarak bunları yaşamadık, bu da genel başkanlarımızın kadınlara verdiği önemi gösterir. Hedeflerimiz arasında kadınların bütün alanlarda

erkekler kadar aktif olması ve daha çok kadının sendikalarda aktif olması yer alıyor. Kadınlar sendikalarda yönetimlere seçilmesi ve sendikalarda daha fazla kadın uzman istihdam edilmeli. Gerçi o konuda Hava-İş Sendikası olarak uzun yıllardır yönetimlerimizde en üst kademelerinde kadınlar yer aldı. Neredeyse her dönem genel merkez yönetiminde ve işyeri temsilciliğinde kadınlar da yer aldı.

Aslında tartışmamız gereken Türk-İş'te nasıl bir yapı istiyoruz ve bunun için neler yapabiliriz? Sendika yönetimlerine daha fazla kadınların seçilerek gelmesi kademeli olarak konfederasyonumuzda kadın temsiliyetini arttırır görüşündeyim. Bunu başarabilmek için kadın üyeye ulaşmamız, onların sendikalara bakış açısını değiştirip, sendikalarda aktif olarak yer almalarını sağlamalıyız. Kadınlar herkes gibi korkuyor,

hükümetimizin sendikalı üyeyi koruyacak yapıdan uzak olması bu açıdan bizi de zorluyor. İnsanlar sendika üyesi, temsilcisi ya da delegesi olduğu için işlerini kaybediyorlar ve davalar açılıyor, davaları kazanmış olsalar bile işlerine geri dönemiyorlar bu konuda işverene karşı hiçbir yaptırım yok. Bu da kadınların sendikalara olan bakışını etkiliyor. Konfederasyonumuzun hükümetten yana izlediği politika herkesi sendikalaşmaya

karşı olumsuz etkilemekte. Ama inanıyorum ki örgütlenerek bu yapıyı kırabiliriz. Kadın Koordinasyonu olarak hedeflerimiz arasında Türkiye genelinde kadın üyelere yönelik planladığımız ve uygulamaya koyacağımız projelerimiz var, ama öncelikli olarak sendikal eğitim toplantılarımız olacak, tabi daha yapmak istediğimiz birçok etkinlik ve yapalım dediğimiz projelerimiz var bunu hep beraber yaşayarak göreceğiz. ■

SGBP Kadın Koordinasyonu model oluşturabilir

Devrim Duman / Tümtis

mak açısından oldukça öğretici idi. Gruptaki herkes kendi yetenekleri ve birikimleri ölçüsünde katkılar sundu. Toplantılarımız canlı ve dinamik geçti. Ve en önemlisi gündeme oturan somut çalışmalar çok kısa sürede yapıldı ve ses getirdi diye düşünüyorum.

Eğitimler önemli

Sendikalar dil, din, ırk, cinsiyet ve siyasi görüş farkına bakmaksızın bütün işçileri aynı çatı altında bir araya getiren kurumlar ise ve amaçları çalışma yaşamındaki ortak sorunların çözülmesi, ortak hak ve çıkarların korunması ve geliştirilmesi için örgütlenmek, yani yeni üye kazanmak ise örgütlenme çalışmalarında kadın-erkek ayrımı da olmamalıdır.

Adı kadın çalışması olsun, kadın yapısı olsun, kadın koordinasyonu olsun, öncelikle böyle oluşumları ortaya çıkaran ihtiyaçlar doğru analiz edilmeli ve bu ihtiyaçların karşılanmasına yönelik planlı bir

takvim olmalı diye düşünüyorum. Böylesi oluşumların hedefi sadece 8 Mart ve 1 Mayıs etkinlikleri organize etmek olmamalı. Bu ihtiyaçlar neler olabilir? Hangi sendikaların kadın yapısına ihtiyacı var ve neden var? Örneğin kadın emeğinin yoğun kullanıldığı tekstil sektöründe kurulu bir sendikanın özel bir kadın yapısına ihtiyacı olduğuna karar verip bu doğrultuda çalışması anlamlıdır. Ya da banka sektöründe. Ancak inşaat ve nakliye gibi sektörlerde kurulu sendikaların kadın yapıları olması çok da elzem midir? Eğer sektörün yapısı sorunları ve nitelikleri itibarı ile kadın çalışanların örgütlenmesine yönelik ayrı bir çalışma ve strateji gerektiriyorsa o zaman bu ihtiyaç değerlendirilmelidir elbette.

Diğer yandan kadınların işyerlerinde yaşadıkları hangi sorunlar üzerinden örgütleneceğinin belirlenmesi de önemli. Bu sorunlar erkek işçilerle aynı olabildiği gibi

kadınların farklı sorunları da olabilir. Çocuk bakımı, mobbing gibi. Sendikalar bu sorunlar üzerinden potansiyel kadın üyelerine yaklaşabilirler. Tabii bu yaklaşımda, sendikanın bu sorunları somut olarak nasıl çözeceği konusunda bir planı olması gerekiyor. Konfederasyonlardaki kadın örgütlenmelerinin geçmişini çok bilmiyorum. Hak-İş'in ETUC Kadın Komitesi'nde temsiliyeti olduğuna göre böyle bir çalışması olmalı. Türk-İş'te kadın yapısı yok. DİSK'te fiili olarak bir kadın komisyonu var. SGBP KK'nin iyi değerlendirdiğinde bir model oluşturma potansiyeli olduğunu düşünüyorum. Hedefi ise mevcut üyelerin işyerlerinde yaşadıkları sorunların çözümüne yönelik çalışmalar ve hem iç hem dış örgütlenme yapmasına yönelik eğitimler olmalı. İlkeleri ise gerçekçilik, katılımcılık ve birlik olmalı. ■

Tek bir kadın bile uğradığı ayrımcılığı kavrarsa başarılı sayılırız

Tülin Çelik / Deri-İş Sendikası

gözüyle bakılırsa neler yapılabileceğini ortaya koydu. Bu etkinlikler sırasında 8 Mart'ta kadınların gününde bile kadın olmanın bize yüklediği sorumlulukların ve toplum dayatmalarının en büyük problemimiz olduğunu gördüm. Kadınlar kendileri için düzenlenen organizasyona katılmak için çok aşamalı denklem çözer gibi hareket etmek zorundalar. Babasından, eşinden veya abisinden izin almalı, çocukları varsa onlarla ilgilenen birini ayarlamalı, ya

da yanında götürmenin şartlarını ayarlamalı, evde yapması beklenen işlerini düzene koymaya çalışmalı. Kadınların işi zor. Kadın Koordinasyonu SGBP içinde oluşan yeni bir yapı, 8 Mart'ta talep ve hedeflerimizi açıkladık. Tek bir kadın için bile cinsiyete dayalı ayrımcılıkları ortadan kaldıracıyorsa, kadın eğitimleri ile işyerinde evde sokakta, yani yaşadığı çevrede karşılaştığı problemlerle nasıl baş edebileceğini öğretebilirsek kendimizi önemli bir adım

atmış sayabiliriz. Yaşadığımız erkek egemen toplumun çarkları içinde kadın olduğu için daha düşük ücret alan, tacize uğradığında kendisinin suçlanacağını düşündüğü için susan, işte çalışmasına rağmen evde de her daim hizmet etmesi beklenen kadınların sorunlarının çözümüne yönelik çalışmalar yapmak gerekiyor. Bunun yanı sıra sendikalardaki yetersiz kadın temsiliyatını artırmak da önemli bir sorun alanı olarak karşımızda duruyor. ■

Petrol-İş Şubeleri'nde 8 Mart 2012

İstanbul'da 8 Mart bu yıl Sendikal Güç Birliği Platformu Kadın Koordinasyonu'nun çabalarıyla ortak olarak kutlanırken, sendikamıza bağlı şubelerde, yerel ve bölgesel etkinlikler yapıldı. Hepsinde vurgu ortaktı: Kadınlar için daha fazla hak ve şiddetten arındırılmış bir yaşam....

ADANA ŞUBESİ

Adana Şubesinde ortak 8 Mart
8 Mart Dünya Kadınlar Günü, Türk-İş'e bağlı tüm sendikalardan gelen kadın üyelerin katılımı ile birlikte kutlandı. ■

BATMAN ŞUBESİ

Batman'da 8 Mart, kahvaltıyla kutlandı...

Dünya Emekçi Kadınlar günü TPAO ve Tüpraş'taki yüz elli kadın (kapsam dışı dâhil) üyemiz ile birlikte Petrol Cafe'de verilen kahvaltıyla kutlandı. 2 saate yakın süren etkinlikte Batman Şube Başkanımız Mustafa Mesut Tekik, 8 Mart'ın tarihçesi ve çalışan kadınların sorunlarına ilişkin konuşma yaptı. Kadın üyelere dağıtılan karanfillerle etkinlik sona erdi. ■

MERSİN ŞUBESİ

Mersin'de kadınlar büyük ilgi gösterdi

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü 10 Mart 2012 Cumartesi günü Mersin Şubesi toplantı salonunda kadın üyelerin ve erkek üyelerin eşlerinin katılımıyla kutlandı. Açılış konuşmasını Petrol-İş Mersin Şube Başkanı Yunus Murat Marangoz'un yaptığı etkinlikte, daha sonra Dr. Ful Uğurhan Torlak Kadın hakları ve bu hakların kullanılma biçimlerini anlattı. Üyelerimizden oluşan müzik grubunun seslendirdiği şarkılarla, katılan davetliler keyifli dakikalar yaşadı. Mersin Şubesi 8 Mart etkinliğine kadınlar büyük ilgi gösterdi. ■

GEBZE ŞUBESİ

Önce konuşular sonra eğlendiler

Gebze Şubesi'nde 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, kadın çalışanlar ile birlikte kutlandı. Çalışma saatlerinin müsait ve uygun olmaması nedeniyle daha fazla zaman ve katılım sağlanması amacı ile kadınlar günü 11.03.2012'de şubede gerçekleştirildi. Etkinliğe Alpla, Betasan, Betasan-Salve, Mecaplast ve Plascam'dan kadın üyeler katıldı. Toplantıda öncelikle 8 Mart'ın tarihçesine değinildi. 2012 Genel Merkez Yönetim Kurulu tarafından yapılan 8 Mart açıklamasının okunmasından sonra Gebze Şubesi de görüş ve düşüncelerini bildirdi. Son olarak sözü kadın üyeler aldı ve kadın olma ve işçi olma deneyimlerini anlattılar, kadınlar tarafından okunan şiirlerle zenginleşen etkinlik saz dinletisi ve kokteyl ile son buldu. ■

BURSA ŞUBESİ

Öztaşkın 8 Mart'ta Bursa'da, Faurecia Polifleks'teydi

Bursa Şubesi 8 Mart kutlamalarını Faurecia Polifleks Otomotiv San. ve Tic. A.Ş.'de yaptı. Petrol-İş Genel Başkanı Mustafa Öztaşkın, Bursa Şube Başkanı Nuri Han, şube yöneticileri, işyeri baştemsilci ve temsilcileri Faurecia Polifleks Otomotiv San. ve Tic. AŞ. çalışanı Petrol-İş üyesi kadınlara gül dağıtarak onların 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü kutladılar. ■

ANKARA ŞUBESİ

Örgütlü kadın güçlü sendika

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü, Ankara'da şube yönetimi, üyeler ve işyeri temsilcilerinin yoğun katılımıyla, Kızılay-Sakarya Meydanı'nda 7 Mart 2012 Çarşamba günü kutlandı. Şube başkanı Şuayip Gül güne ilişkin basın açıkla-

masını okuyarak, 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde kadınların taleplerini gündeme getirdi. Gül, şu açıklamayı yaptı: "Değerli çalışan kadınlarımız, anamız, bacımız, yârimiz, yol arkadaşımız, emek ve hayat mücadelemizin en değerli yarısı olan emekçi kadınlar... 8 Mart, tarih boyunca hak ve özgürlükleri başta olmak üzere emeği için verdiği mücadeleleri ciltler dolusu kitaplara sığmayan emekçi kadınların, yani sizlerin günüdür." diye başladığı konuşmasında 8 Mart'ın tarihçesine de değinerek, sekiz saatlik işgünü ve insanca çalışma koşulları için verilen mücadeleyi anlattı.

Güvenceli iş

Kadınların ancak örgütlenerek haklarını alabileceğine değinen Gül, aradan geçen onca yıla rağmen kadınların ta-

leplerinin hâlâ değişmediğini de vurgulayarak konuşmasına şöyle devam etti: "Biz Petrol-İş Sendikası Ankara şubesi olarak; 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nün, kadınların eşitlik, bağımsızlık, özgürlük, politik ve ekonomik hak-sızlıkların giderilmesi, cinsel ayrımcılığın sona erdirilmesi, kadınlara uygulanan her türlü şiddetin önlenmesi, saygın yaşam ve insan onuruna yaraşır çalışma koşullarının sağlanması yolunda verdikleri mücadeleden simgesi olduğuna inanıyoruz."

Hiçbir ülkenin kadınların emeği ve katkısı olmadan sağlıklı bir şekilde gelişmesinin, kalkınmasının, demokratikleşmesinin mümkün olmadığına altını çizen Şuayip Gül, kadın-erkek arasındaki ücret dengesizliğine dikkat çekerek "Dünyada yoksulluk içinde yaşayan 1.4 milyar insanın yüzde 70'ini kadınların oluşturduğunu ortaya koyuyor. Dünyanın en yoksul işçilerinin yüzde 60'ını (330 milyon) yine kadınlar oluşturuyor. Dünyada açlığın, savaşın, göçün en ağır maliyetini kadınlar ödüyor." dedi.

Kadına yönelik şiddetin ülkemizde kadınları tehdit eden en önemli tehlike olduğuna değinen Ankara Şube Başkanı Gül: "Her 10 kadından 4'ü eşi veya birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel şiddete maruz kalıyor. Kadınların %23'ü eşlerinin ya da birlikte olduğu kişilerin kendisinin çalışmasına engel ya da işten ayrılmasına neden olduğunu belirtiyor." dedi.

Şuayip Gül basın açıklamasını Ankara Şubesi olarak kadın çalışanlara dair oluşturdukları talepleri sıralayarak bitirdi. Bu talepler:

- Kadınlar için esnek, güvencesiz, geçici ve yarı zamanlı işler değil, düzenli güvenceli ve yüksek ücretli işler istiyoruz.
- Kadın-erkek ayrımı yapılmaksızın 50'den fazla işçinin çalıştığı özel ve kamu işyerlerinde kreş açılmasını istiyoruz.
- Yasada 24 aya kadar çıkarılan doğum sonrası ücretsiz izin hakkını bir hak olarak görmüyoruz. Kadınlar için doğum sonrası iş güvencesi istiyoruz.
- Belli sektörlerde kadınlar için kota hakkı istiyoruz.
- Eşdeğerde işe eşit ücret istiyoruz.
- Kıdem tazminatı hakkının Anayasal güvence altına alınmasını istiyoruz.
- Yeni Anayasa çalışmalarında kadın hakları ön planda tutulmalı. Demokratik, özgürlükçü, eşitlikçi ve sosyal bir Anayasa istiyoruz.
- Kadınların yaşamın her alanında olduğu gibi sendikalarda da eşit katılım hakkını savunuyor, daha fazla kadını yönetimlerde görmek istiyoruz.

Ankara'da SGBP'li kadınlar bir araya geldi

Sendikal Güç Birliği Platformu, Ankara Şube üyeleri tarafından 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde Belediye-İş Sendikası Konferans Salonu'nda ortak bir panel düzenledi. Programa Ankara Şubemize bağlı işyerlerinden MKE Barutsan Roket ve Patlayıcı Fabrikası'nda çalışan kadın üyelerimiz de katıldılar. ■

ALIAĞA ŞUBESİ

8 Mart mücadelemize ışık tutuyor

Petrol-İş Aliağa Şubesi “8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü”nü çeşitli etkinliklerle kutladı. 8 Mart sabahı saat 09.00’da şubede bir basın toplantısı düzenlendi. Türk-İş 3. Bölge Başkan Yardımcısı Tuncay Kireçkaya’nın da katıldığı basın toplantısına Aliağa Şube Başkanı İsmail Doğan, Ev Kadınları Komisyonu üyelerinin el emekleriyle yaptıkları mumları kadınlara dağıtacaklarını ifade ederek, “Umarım yapılan mumlar bazı örümcek kafaların aydınlanmasına hizmet eder.” diye konuştu.

Daha sonra söz alan Tuncay

Kireçkaya da 155 yıl önce Amerika’da işçi kadınların talepleri ile bugünkü işçi kadınların taleplerinin aynı olduğunu, Anayasal haklarını kullanarak sendikalı oldukları için işten atılan Savranoğlu Deri, Billur Tuz ve Hugo Bos işçilerinin işleri için mücadele ettiklerini ve direnişteki işçilerden 17’sinin kadın olduğunu hatırlatarak “Kadınların temsilinin daha fazla olması gerekiyor. Meclis’te de, sendikada da, kadınlar daha fazla temsil edilmeli.” dedi.

Yapılan konuşmaların ardından Tuncay Kireçkaya ve İsmail Do-

ğan, Tüpraş ve Petkim işyerlerini ziyaret ederek kadın üyelerini 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü’nü kutladılar. Akşam saat 17.30’da Şube önünde toplanıldı ve Aliağa Demokrasi Meydanı’na yürüyüş düzenlendi. Petkim işyerinden Petrol-İş üyesi Ebru Er’in okuduğu şiirin ardından, BES işyeri temsilcisi Ayşe Hamarat bir basın açıklaması yaptı. Basın açıklamasının ardından meydana bulunan kalabalık Menemen’e, Savranoğlu Deri direnişine destek ziyaretinde bulundu. ■

KOCAELİ ŞUBESİ

Kocaeli Şube 8 Mart’ta Tüpraş Kış Bahçesindeydi

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü Tüpraş Genel Müdürlüğü kış bahçesinde kutlandı. Tüpraş İzmit Rafineri Müdürlüğü ve Tüpraş Genel Müdürlüğü’nde çalışan kadın üyelerin katılımı ile gerçekleşen kutlamaya Petrol-İş Kocaeli Şube Başkanı Salih Akduman, Başkan Yardımcısı Nesimi Yetişoğlu, Yönetim Kurulu Üyeleri Teoman Aydınoğlu, Temel Aktaş, Denetim Kurulu Üyesi Kamil Keskin, Tüpraş Genel Müdürlüğü İşyeri Baştemsilcisi Naci Toksoy, Tüpraş İzmit Rafineri Müdürlüğü Baştemsilcisi Faruk Arıkan, işyeri temsilcileri İsmail Bilgin, Süleyman Sirmen ile Tüpraş Genel Müdür Yardımcıları Yılmaz Bayraktar ve Nezih Akçınar katıldılar.

Kadınlar için yeni bir dünya

Etkinlikte bir konuşma yapan Başkan Akduman “8 Mart 1957 tarihinde Amerikada kapitalizmin en çirkin vahşi saldırıları sonrasında 1910 yılında ilan edilen Dünya Emekçi Kadınlar Günü’nü kutluyor, eşitlik, özgürlük ve mutluluk dolu bir yaşam diliyorum.” dedi.

Kadınların yaşamlarının her aşamasında çevresini güçlendiren varlıklar olma özelliğine dikkat çeken Akduman sözlerine şöyle devam etti: “Onlardan olduğumuz ve yaşamımızın doğumdan ölüme kadar her anında varlıklarıyla onurlandığımız, ihtiyaç duyduğumuzda desteklerini esirgemeyen, eğiten, yetiştiren, bizi biz yapma yolunda yüreklerindeki sevgi ve şefkati karşılıksız veren insanlardır kadınlarımız. Bazen de Atatürk’ün dediği gibi dünyada hiçbir milletin kadını ‘Ben Anadolu kadınından fazla çalıştım. Milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar emek verdim’ diyemez”.

Şube Başkanı Akduman konuşmasını kadının hak ettiği yere ulaştığı, emeğinin değer bulduğu bir dünya yaratmak dileğiyle, Dünya Emekçi Kadınlar Günü’nü kutlayarak bitirdi. ■

ADIYAMAN ŞUBESİ

Adıyaman Şubesi’nden Kadın Yaşam Derneği’ne destek

Adıyaman Şubesi’nde 8 Mart Dünya Kadınlar Günü etkinliği, sabah işyeri ziyaretiyle başladı. Şube Başkanı Zeynal Eroğlu ve Yönetim Kurulu Üyeleri kadın üyelere karanfiller dağıtılarak onların kadınlar gününü kutladılar. Öğle yemeğinde çiğ köfte partisi ile kadın üyelere moral verdiler. Adıyaman Şube Başkanı ve Yönetim Kurulu üyelerimiz daha sonra Adıyaman Kadın Yaşam Derneği’nin (AKAYDER) açılışına da katıldılar.

8 Mart etkinliklerinin son durağı saat 14.00’de Emek ve Demokrasi Platformu ve İl Kadın Platformu’nun gerçekleştirdiği yürüyüş oldu. Bir kilometrelik uzun yürüyüşün ardından Demokrasi Parkı’nda bir basın açıklaması yapan kadınlar, dağılarak evlerine gittiler. ■

Kız çocukları nasıl etkilenecek: 4+4+4

Kamuoyunda büyük tepkilere yol açan 4+4+4 tasarısı yasalaştı... Velilerin çoğu evlerde “Bizim çocuk bundan nasıl etkilenecek?” konuşmaları yaparken, yetkililer yasanın ayrıntılarını uygulamaya bırakıp, es geçiyor. Yasanın kız çocukları üzerindeki olumsuz etkilerini görmemek mümkün değil. Peki kimin için yapılıyor bu yasalar? Konuyu gazeteci yazar Handan Koç, dergimiz için değerlendirdi.

Handan Koç

4+4+4 eğitim kanunu Türkiye’nin değişik kesimlerinden itirazlara rağmen 30 Mart 2012 itibarı ile yasalaştı. Bu süreci başlatırken başbakan Recep Tayyip Erdoğan “*Ne gerekiyorsa yapacağız bu yasa-yı çıkaracağız, niye çünkü millet bize yüzde elli ile bir yetki verdi, çoğunluğun haklarını azınlığa yedirtmeyiz.*” dedi.

Muhalefetin bir bölümü karşı çıktı, iktidar onayladı. Orta öğretimde Hz. Muhammed’in hayatının ve Kuran-ı Kerim’in seçmeli ders olarak okutulması konusundaki ek madde ayrıca ve açık oylandı.

29 Mart ve 30 Mart günleri boyunca çoğu eğitim sendikası üyesi binlerce öğretmen yeni eğitim yasasına karşı eleştiri ve itirazlarını dillendirmek için Türkiye’nin her yerinde gösteriler yaptılar, Meclis’e ulaşmak, hükümete seslerini duyurmak isteyenlerin sesi oldular. Hükümet ise bu öğretmenleri tazyikli su, biber gazı ve copla karşıladı. İki gün süren bu Ankara muharebesi yasa-yı çıkaran güçlerin saldırganlığını gözler önüne

serdi. Dolayısı ile 4+4+4 zaten yasaklar ve cezaevi tehditleri ile terbiye edilen toplumu yara yara ve zorlaya zorlaya geldi diyebiliriz. Bu yüzden karanlık bir yasa.

KAMUOYU ve 4+4

Ankara'da bu polis saldırısı sürerken 29-30 Mart tarihli gazete manşetleri nelerin nasıl haber yapılmadığı üzerine ilginç örnekler sergiliyordu. Gazetelerin büyük bir çoğunluğu yasaya karşı çıkan öğretmenlerin ve uzmanların görüşlerini aktarma yoluna gitmiyordu. Ankara'daki polis şiddeti ise tipik olay çıkaranlar ve biber gazı ikilemi içinde tüketiliyordu. Başbakan'a yakınlığı ile tanımlanan Star gazetesi KESK'in Ankara'daki durumundan hiç bahis etmezken, manşetinde "28 Şubat döneminin sembol uygulaması, başörtü yasağı, YÖK tarafından incelenmeye alındı." diyordu. Aynı KESK suskunluğu içindeki Zaman gazetesi ise o gün "Mahalle baskısı cezasız kalmadı." başlığı ile İzmir'de tesettürlü bir kadının, kendisine 'başını açacaksın' diye bağırarak bir diğer kadına açtığı hakaret davasını haberleştirmişti. Eğitimle ilgili bu yasa yetişkin kadınların vücudunun erkeklerin nefsinin uyarıp uyarmayacağı tartışmalarının çok uzağında tutulması

gereken bir şeyle ilgili idi. Ama bu iki gazete yasa ile ilgili tepkileri değil bu iki haberi öne çıkararak hükümetin propaganda stratejisini ortaya çıkarıyordu.

Hükümet kadın politikasından yoksun değil. Bu kadın politikasının temelinde kadını aile içinde anlamlı bir varlık olarak tanımlayan bir ideoloji, kadınların tesettürlü yaşamalarını dindarlığın koşulu olarak dayatan bir despotluk ve bu yaklaşıma karşı çıkan herkesi "darbeci" ve anti-demokratik olarak etiketleme imkânı bir arada yer alıyor. 4+4' ün konusu kız ve erkek tüm çocuklardır. Ama yasanın özellikleri, kız çocuklarının güvencesiz çocuk işçi ve çocuk gelin olmalarını kolaylaştıran yönleri o

kadar açık ki. Kadın Adayları Destekleme Derneği'nin (KA-DER) Cumhurbaşkanına yazdığı mektup konu ile ilgili somut verileri ortaya sunuyor ve bu yasayı geri çekin diyor: Mümkün mü? Göreceğiz. Yasa etrafında kafalarda 'Türkiyeli çocuklar kaç yaşında, nasıl, nerede, hangi koşullarda, neleri öğrenerek ve ne ödeyerek bir eğitim alacaklar?' soruları dolaşıyor. Hükümetin her ebeveynin kafasında kuşku ile dolaşan soruların üstünü örtmek için kadınların bedeni, ahlâkı, namusu temalarından yararlanacağını söylemek malumun ilanı. Bu mutaassıp hegemonyanın kadınların direnişi ile karşılaşmadığı zaman günlük hayat içinde ne kadar etkili olacağını söylemeye gerek var mı?

4+4 ve BİLİM İNSANLARI

Yasa ile ilgili eleştiri ve önerilerini Ankara, İstanbul. Boğaziçi ve ODTÜ eğitim fakültelerinden öğretim üyelerinin görüşleri meraklılarınca paylaşılmıştı. Sabancı Üniversitesi bağlantılı ve hayli yetkin olan Eğitimde Reform Grubu (ERG) yasa taslağını 18 soru etrafında ele alan bir rapor yayınladı. İlk iki soru ve cevap çok büyük bir kesimin ortaklaştığı açık bilgileri içeriyor, aynen aktarıyorum:

1. Hâlihazırda uygulanmakta olan “kesintisiz temel eğitim” ne demek?

Kesintisiz temel eğitim, çocuklara en azından liseye başlayana kadar ortak bir öğretim programı ile eğitim sunulmasıdır. Bu sürede, aynı yaştaki çocuklar farklı program ve okul türlerine ayrılmaz. Temel eğitim içinde farklı kademelerden bahsedilse dahi tek bir program izleniyorsa bu kesintisiz eğitimidir. Dolayısıyla İrlanda dünyada 8 yıllık kesintisiz eğitim verilen tek ülke değildir. ABD, İngiltere, Fransa vb. ülkelerde ilkököl ve ortaokul ayrımı vardır ama öğrenciler 16 yaşından önce eğitim programları arasında seçim yapmazlar.

2. Yasa teklifi kademeler açısından ne yenilikler getiriyor?

Türkiye’de ilköğretimde temel eğitim programı izleniyor. Ancak ilköğretimde, ilki 5 yıllık ikincisi üç yıllık iki kademe bulunuyor. Bu kademeler çocukların gelişim özellikleriyle örtüşüyor. Kademeler farklı programlara ya da okul türlerine ayrışma anlamına gelmiyor. Yasa teklifi, kademeleri dörder yıllık düzenleyerek ve eğitime başlama yaşını geriye çekerek çocukların gelişim dönemleriyle uyumlu olmayan bir kademe sistemi yaratıyor. Çocukların işlem-

ler dönemine geçmeden 5 yaşında ilkökula, soyut işlemler dönemine geçmeden 9 yaşında ortaokula ve 13 yaşında ortaöğretime (yani liseye) başlaması hedefleniyor. En önemlisi, çocukların 9 yaşından itibaren farklı programlara yönlendirilmesi olanaklı kılınıyor. Dünyadaki deneyimler bu yaşta farklı programlara ayırıştırmanın artan eşitsizliklere neden olabileceğini gösteriyor.

KADINLAR ve 4+4

Zannediyorum ki 4+4+4 Türkiye’de her evde tartışıldı, konuşuldu. Çünkü hemen her evde okula giden veya gidecek çocuklar var. Her ev bu düzenlemeden rahatsız. Çünkü yakında karne alacak olan çocukların yaz tatili sonunda kaç yaşında hangi sınıfı nasıl bir düzenle okuyacakları belli değil. Tam bir keşmekeş söz konusu. Eğitimi kendi ideolojik-politik iddiaları içinde ele alanların bir kısmı muhtemelen büyük bir memnuniyet içindeler. Bu memnunarlar imam hatiplerin ortaokul bölümlerinin açılmasını ve kız çocuklarının gerekli görülmezse 9-10 yaşından sonra okula gitmemesini elzem görenlerdir. Bakan Dinçer’in Mehmet Ali Birand’a verdiği mü-

lakatta “rüşt” yaşı olarak değiştiği yaş, kız çocukları için 9 yaşında başlıyor. Bu yaşından itibaren kız çocukları cinsel çekiciliğinin topluma vereceği zararlar üzerinden kadın olarak tanımlanıyor. Denize girmesi, boynunu, bağrını, göğsünü, saçlarını gizlemesi, kanarken ibadet etmesi yasaklanıyor. Dolayısı ile kız çocuklarının erkek çocukları ile eşit olmadıkları ve ama farklı oldukları vurgusu ile ve birbirlerini görmeyecek şekilde eğitilmesi şart görülüyor. Ancak aile içinde sosyalleşiyor oldukları zaman ahlâklı sayılıyorlar. Günümüzde bu sosyalliğin izin verilen internet siteleri ve “face” sayfalarını da kapsayacağını söylemeye gerek yok.

Dolayısı ile kız çocuklarının ailelerinin isteği ile 15 yaşında ortaokulu bırakıp evlenmesi uygunuz bulunmuyor. İşte bu yasadaki aşırı memnun kesim 4+4+4’ün kadınlarla ilgili kadın hareketinin ilgilenmesi gereken çekirdek öznesini oluşturuyor bence. Bu geleneksel patriarkal çekirdek, insanların insanları sömürmesini sağlayan işbölümlerinden rahatsız olmayan kesimlerin fikir pınarıdır. Bu çekirdek Türkiye’nin klasik erkek egemen sisteminin denetim merkezini oluşturur. Bu aile içi karar vericiler -ki kadın ve erkek olabilirler- kadınların çalışmasını, kadınların birey olmasına giden bir aşama olarak değil aileye katkı için yapacakları bir görev olarak tanımlarlar.

PARA 4+4

1990’lı yıllara Türkiye, çocuklarının eğitimini mahallede parasız bir ilkökulda başlamasının imkânsız olduğunu algılayan endişeli bir ebeveynler kuşağı ile girdi. Bilkent Üniversitesi’nin açıldığı gün üniversite sınavı herkesin eşit koşullardan gelmesi de aynı sınav

ile yarıştığı bir meydanı olmaktan çıkmıştı. Artık ailesinin parası olan üniversitede okuyabilecekti. Öte yandan eğitim artık eğitilme için değil açıkça ve sadece piyasada iş bulabilmek içindi. İnsanlığın biriktirdiklerini bilmek makbul değildi, bunlara dayanan sorular sormak ve arayış içinde olmak aptallıktı, oysa kazanç getiren bir şey yapmak bir şeyi işletmek, pazarlamak ve satmak bilgisi makbuldü. Bir psikolog olarak tüm birikimini sermaye sahiplerinin uyumlu bir personel ile huzurlu bir şekilde işlerini yapmasına, dolayısıyla azami kâr elde etmesine vakfetmiş kişi olan Acar Baltaş, 4+4+4 yasalaşırken yazdığı makalesinde 'tüm dengelimden tümevarıma geçiş', diye tanınıyor. Artık ne bilirsin, nasıl bir insansın diye değil, neye yararsın sorusunun hakim olduğu bir devirdeyiz. Yine Baltaş 'kafamızda bilgiye gerek yok artık hepsi bilgisayarlarda mevcut' diyor. Dolayısı ile 4+4, tablet geçişi ile çocuklara bilgili olmanın değil bilgisayarlı olmanın erdemini aşılar, serbest bir piyasa ihalesi ile bile değil bizzat hükümet tekelinde bir ihale ile birilerinin kasasına çok büyük paralar doldurması yasanın bir diğer fotoğrafını veriyor.

Türkiye'de eğitimde cemaat ham-

lesinin gitgide daha çok paralı hale gelen okullara karşı gücünü fakir aile çocuklarını devşirerek edindiği herkesin malumu. Ama şimdi bu okullarda okursa çocuğum gelir sahibi olabilir diyen bir orta-üst kesim var ki onlar paralı veya parasız cemaat okullarını çocuklarının fikir yapısı için değil ekonomik geleceği için kurtuluş olarak görüyor.

Şehir ve köylerin en yoksullarına ise çocukları dahi veya çok gayretli ise kapıkulu, yok değilse hayatı asgarilerde idare etme imkânı veriliyor. Yasa ilk dört yıldan sonra okula gitmeyi isteğe bağlıyor. Böylece babası işsiz olanlara, evde güvencesiz işlerde ya da tarım işlerinde çalışan aile fertlerinin yanında onların kölece çalışmalarına eşlik ederek eğitilme imkânı veriliyor. Genç kızlar evde havlulara nakış işleyip ayda 200 Lira kazanabilirler, evlere temizliğe gidebilir, biraz büyüyünce Özbek, Moldovyalı rakiplerinden sıyrılarak hasta bakabilirler.

Yoksul çocuklar 9-10 yaşlarından sonra okulu okula gitmeden okuyabilirler. Hiç parasız yatılı hayalleri kurmadan, hiç doktor, tasarımcı, bilgisayar mühendisi, Türkçe, Kürtçe, İngilizce öğretme-

ni olmayı hayal etmeden, hiç be- den eğitimi dersinde kız ya da erkek olduğunu unuttuğu arkadaşları ile birlikte zıplayıp hoplayıp terlemeden, kaymakamın kızı, savcının oğlu, televizyon sahibinin torunu ile arkadaşlık etmeden, evlerinden çıkmadan... Mahallelerinden, akrabalarından ayrı düşmeden onlar, televizyon ve imkânları olursa bilgisayar üzerinden bir hayat sahibi olabilir, üç çocuk doğurabilir, kanaat ederlerse de bu düzen içinde bu düzene hizmet ederek yaşayıp gidebilirler.

GELECEK ve 4+4

Bu toplum kadın ve erkeği ile tüm inanç ve etnik kökenden insanları ile çocuklarını çöpe çıksın diye doğurmuyor. Parası olan insanların satın aldıkları lüks eğitimin sonuçlarını bu eğitimi alan ve alamayan çocuklar gelecekte sergileyecekler. Hatta bugünlerde bile sergiliyorlar. Zorunlu eğitimin sisteme uyumlu zihinler yetiştirmek için kurulduğuna bilenler, aynı zamanda eşit parasız eğitimin en temel insan hakkı olduğunu bilenlerdir. Kimse Ankara'da devletçe dövülmeyi göze alanların çocuklara ve geleceğe olan insanlık borçlarından vazgeçeceğini sanmasın. Özgürlükçü insanlar eğitimden özgür kafalar yetiştirmek için yararlanmanın yollarını aramaktan kolay kolay vazgeçmezler.

Kadınlara gelince, onlar toplumu yönetenlerin çok daha ilerisinde bir özgürlük ve sevgi arayışı içinde olduklarını her fırsatta gösteriyorlar. Erkek egemen sistemin zararlarını kendi günlük hayatlarında ödüyorlar. Kendilerinin ve kız çocuklarının kaderini babalarının, kocalarının ve bu eğitim bakanı ve başbakanın insafına terk etmek istemeyenlerin sayısı eminim görünenenden daha fazla. Yoksa yanılıyor muyum? ■

İşçilerin anadilini bilen örgütçüler istihdam ediyoruz

Avustralya Ulusal Tekstil, Giyim ve Ayakkabı Sendikası, ağırlıklı olarak kadınların çalıştığı sektörlerde örgütlü olan bir sendika. Ev eksenli kadınların örgütlenmesinde de hatırı sayılır başarılar elde etmişler. Farklı örgütlenme yöntemleri bu kazanımların elde edilmesinde önemli rol oynamış. Dünya örgütümüz İCEM'in İngilizce yayımlanan 4 Nisan tarihli İCEM InBrief isimli bülteninde Sendika Genel Sekreteri Michele O'Neil ile bir söyleşi vardı. İlginizi çekeceğini umuyoruz.

Michele O'Neil

Çeviri: Nuran Gülenç

Avustralya'da güvencesiz çalışma ne durumda?

Yıllardır Avustralya'da giyim işçilerini karakterize eden şeylerden biri şirketlerin çok uzun, karmaşık ve geniş tedarik zincirleri aracılığıyla mal üretiyor olmasıdır. Tedarik zincirleri çoğu zaman birden çok katmana sahiptir ve genellikle tedarik zincirinin sonunda evde çalışan birini bulursunuz. Avustralya'da zincirin son halkasında bu insanlar kadınlardır; özellikle göçmen kadınlar. Ana dilleri İngilizce olmayan bu kadınlar, izole edilmiş koşullar altında haftanın 7 günü ve siparişlerin yetiştirileceği zamanlarda ise gece gündüz çalışıyorlar. Bu çalışma yaygın olarak ailenin diğer üyelerini ve çocuklarını da içeriyor. İşin karakteristik özelliği ise çalışanlara kendilerinin işçi olmadığını söyleyememesidir. Onlara iş verenler, işin verilebilmesi için bir çeşit firma adı ya da kurumsal yapı olmasını isterler. Bu düzmece bir sözleşmedir. Çünkü onlar gerçek taşeron olmadıkları gibi bağımsız da değildirler. Böylelikle şirketler ve markalar kendilerini istihdamın getirdiği sorumluluklardan uzaklaştırırlar.

Avustralya Tekstil, Giyim ve Ayakkabı Sendikası'nın eylemlilikleri nelerdir?

20 yıldan fazla bir süre önce bir dizi yasal kazanım elde etmeyi başardık. Düzenlemelere göre, tekstil ve ayakkabı sektöründe bir fabrikada ya da evde işçi olarak çalışıyorsanız aynı şartlar altında çalışmaya ve ücret almaya hakkınız var. Ancak problem işçiliğin kabul edilmesi ile çözülmemiyor. Şu anda Avustralya'daki farklı eyaletlerin yasal kazanımları devlet düzenlemesi olarak kabul etmeye başlamaları için uğraşıyoruz; bunu belli ölçülerde başardık. Sendikamız bu konu üzerine yıllardır kampanyalar düzenliyor. Ama bunları tek başımıza yapmıyoruz. Biz "Adil Giyim" kampanyası diye adlandırılan, 15 yılı aşkın bir süredir tedarik zinciri içinde işçilerin sorumluluklarını almayan firmalar üzerine odaklanan, tüm tedarik zincirinin şeffaf ve güvenilir hale gelmesi için baskı

yapan sivil toplum kuruluşları, öğrenci grupları ve kilise gruplarının oluşturduğu geniş bir kampanyanın parçasıyız. "Sosyal Uygunluk" kriterlerinin temeli Avustralya'nın temel yasal standartlarının yerine getirilmesidir. Kampanya süresince evden çalışan işçilerin maruz kaldıkları çeşitli sömürü biçimleri ortaya çıkarıldı. Geldiğimiz noktada federal hükümet, bugüne dek eyalet düzeyinde kazandığımız hakları ulusal düzeyde geçerli ve tutarlı hale getirecek bir yasal düzenleme yapmaya karar verdi. Şimdi yasa Avustralya Parlamentosu'na gitti ve önümüzdeki iki hafta içinde oylanacak. Önerilen yasada dört ana madde var. **Birinci madde** "Fabrika dışında iş gören çalışanlar" (outworkers) işçi olarak kabul edilir. (Avustralya'da bizim terminolojimiz evde çalışan işçileri "dışarıda çalışanlar" "outworkers" olarak tanımlar). Çalışansanız yasa işyeri adı ya da firma yapısına sahip olup olmadığınıza aldırmaksızın sizin işçi olduğunuzu söylüyor. **İkinci madde**, işçilerin kendilerine iş veren kişi, ortadan kaybolduğunda ödenmeyen ücretlerini almak için tedarik zincirinde bir yukarıdaki firmaya gidebilmelerine ve bu firmadan ödenmemiş alacaklarını tahsil etmelerine olanak tanıyor. Madde "görünürdeki işveren" kavramını içeriyor ve size yalnız fiili işvereninizden değil, aynı zamanda görünür olan işvereninizden de ödenmemiş ücretinizi tahsil etme olanağı sağlıyor. **Üçüncüsü**, yasa daha önce de ifade ettiğim gibi hükümete gönüllü kuralları tamamlayıcı zorunluluk içeren yasal düzenlemelerin yapılmasına olanak tanıyor. Bu yasal düzenlemeler sadece üreticiler için değil nihai satıcı olan markalar için de bağlayıcı olacak. Böylelikle markalar da yasal olarak tedarik zincirlerini şeffaflaştırmak durumunda olacaklar. **Dördüncüsü**, bu düzenlemeler sendikaya daha büyük bir giriş hakkı tanıyor. Zaten şu anda sadece evlere girme hakkı değil aynı zamanda buralarda ev eksenli çalışanlarla ilgili tutulan kayıtlara da erişim hakkımız mevcut. Talebimiz şüphesiz birinin evine izinsiz girmek değil. Ancak bu yeni

düzenlemenin öncekilerden bir farkı var. Bu düzenleme bize diğer Avustralya sendikalarının 24 saat önceden haber vererek giriş yapma ve kendi üyelerinin kayıtlarına bakmalarına izin veren yasal düzenlemeden daha geniş bir hak tanıyor. Merdivenaltı olarak tanımladığımız atölyelere habersiz girmemize ve tüm çalışanların kayıtlarını kontrol etmemize olanak yaratıyor.

Sendikanız ev işçilerini nasıl örgütleyorsünüz?

Bu konuda farklı yöntemler denedik ve hâlâ yeni şeyleri deniyoruz, çünkü ev işçileri bizce örgütlenmesi en zor işçi grubu. Üzerinde çok farklı düzeylerde baskı var; sendika ile bağlantılı ve ilişkili görünmekten korkuyorlar. Çünkü bu durumda işlerini kaybedebilirler. İşçileri örgütlemeye başarılı olduğumuz yöntemlerden biri; ücretsiz İngilizce kursları oldu. Yaşadıkları varoşlarda ve toplumsal gruplar içerisinde ücretsiz İngilizce kursları düzenleyerek onlara ulaşmayı denedik. Bu sınıflarda dil sorunu ve okuryazarlık problemi karşısında verilen mücadelenin yanında haklar ve sendikanın rolü anlatıldı. İşçileri ziyaret ediyor ve sosyal faaliyetleri bir fırsat olarak değerlendirerek bu işçiler arasında iletişimi ve bağlantıyı sağlayan bir ağı kurmaya çalışıyoruz. Çalışma şeklinin temel özelliklerinden biri de oldukça yalıtılmış bir çalışma olması. Bu yüzden işçileri bir araya getirmek için fırsatlar yaratmaya çalışıyoruz. Onların ve çocuklarının katılabileceği gezintiler ve çeşitli aktiviteler gerçekleştiriyoruz. Fabrika dışında ve ev eksenli çalışma deneyimine sahip işçilerin anadilini bilen örgütçüler istihdam ediyoruz. Şu an bu işçilerin büyük çoğunluğu Vietnamlı ve bu sebeple Vietnamlı örgütçüleri sendika içinde istihdam eden bir stratejimiz var. Böylece doğrudan bu işçilerin sorunları ile onların kendi dilinde mücadele veriyoruz.

Not: Görüşmenin gerçekleştiği zamandan bugüne kanun taslağı Senato'dan geçti ve şimdi temsilciler meclisinde tartışılacak

BAHARA YENİDEN MERHABA DERKEN

2012 kadınlar açısından çok yoğun bir gündemle geldi, öyle de devam ediyor.

Şiddet, yine şiddet, her gün, her an şiddet...

Bir yandan her gün kadın cinayeti duy-maya devam ediyoruz, diğer yandan yeni yeni NC'ler çıkıyor ortaya... San-ki tekeri patlamış araba gibi savru-lan haberlerle içimiz kavruluyor. Dün Mardin'di, bugün Bartın. Yaşları 12-15, küçücük kızlar... Ve, tecavüzcüleri: Her çeşit devlet görevlisi, esnaf, eşraftan ağır abiler, saygın ve temiz aile babala-rı... Her yaştan erkeğin tecavüzcü olmak-tan değil ortaya çıkmasından rahatsız olduğunu görmek hepimizi ürkütüyor. Zihinsel özürlü bir küçük kızın kendisine ne yapıldığını anladığını, cinsel ilişkiyi bilerek ve isteyerek kabul ettiğini ileri süren savunmalar ya da mahkeme kararları hepimizi çileden çıkarıyor. Eline erkek eli değip de namus dairesinden çıktığı anda gereğini(?) yapmak üzere, boşadığı karısını saniye aksatmadan ta-kip edenler... Beni nasıl boşar, böyle bir kararı ancak ben alırım diye eski karısı-na ve çocuklarına günlerini ve yerlerini dar edenler... Her gün 3-5 öldürülen kadın haberi... Havasız kaldık, boğulmak üzereyiz. Tam aman karakola gidelim, devlet bizi korusun, derken, bir güvenlik kamerası görüntüsü ile o da elimizden uçup gitti geçtiğimiz günlerde... İzmir'de Karabağlar Polis Merkezi'nde Fevziye Cengiz'in nasıl dövüldüğünü gösteren görüntüler sizin de aklınıza kazındı. Üs-telik de hepimize "karakolda dayak var" dedirten aynı polisler Fevziye Cengiz'i "ay vallahi bize kötü davrandı" diye dava

ediverdi. Daha da beteri, İçişleri Bakanı polisleri savunan bir açıklama yapıverdi.

Yeni Aileyi Koruma Kanunu Çıktı

Tam da bu kadın düşmanlığı patlaması arasında 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Meclis'e geldi ve geçti. Ha-tırlanacağı gibi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Şahin, Temmuz 2012'de Bakan olur olmaz bu kanuna dair açık-lamalarıyla basında bir rüzgâr estirmişti. Bu yeni kanun 4320 sayılı Ailenin Korun-masına Dair Kanun'dan daha iyi koru-ma ve destekler içeriyor. Ama ne yazık ki, uluslararası sözleşmelerin (İstanbul Sözleşmesi'nin) standartlarında bir ka-nun değil. Yeni Kanun'da da şiddete uğrayan kadınları, aile bireylerini falan değil, aileyi korumaya devam ediyoruz. Sanki şiddete uğrayan aileymiş gibi... Kadın örgütleri olarak, 237 kadın örgütü bir araya geldi ve kanun yapmanın her aşamasında, ailenin de iyisi var kötüsü var diyelim, şiddete uğrayan aile birey-lerine, kadınlara odaklanalım istedi. Bu kabul edilmedi. Bu Kanun'da da şiddetin hiç olmamasını sağlamak yerine yaşan-mış bitmiş şiddet olayından sonra şiddet mağduruna ve çocuklarına yardım et-meye çakılıp kaldık. Elbette mağdurlara ve çocuklarına yardım ve destek çok ge-rekli. Ama şiddetin hiç ortaya çıkmaması için çalışmalar yapmak, önlemler almak da Kanun'da yer almalıydı. Yoksa sinek-leri öldürmekle bataklığın kuruduğu nerde görülmüş! Sürecin her aşamasın-da mağdurlara yardımın ölçüsü pazarlık konusuydu. Şiddet mağduru kadının çocuğuna kreş desteği sağlanacak, ama

eski uygulama 6 ay sığınmaevinde ka-lana 6 ay destek sağlarken; şimdi kadın çalışıyorsa 2, çalışmıyorsa 4 ay destek olacak... Yani pazarlık mevcut uygula-madan geride bitmiş durumda. Ne diye-lim, almadan vermek Fatma hanıma da mahsus değilmiş!

8 Mart tatil günü olsun mu?

Sena Kaleli, bir kanun teklifi verdi: 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, genel tatil günleri arasına alınsın diye. Teklifin ge-rekçesine göre, 8 Mart, çoğu eski sos-yalist ülkeler olan 29 ülkede resmi tatil günüymüş. Ben de 8 Mart'ın resmi tatil ilan edilmesini, işyerlerinde çalışan ka-dınların o gün yapılan kutlama etkin-liklerine rahat rahat katılmasını isterim. Merak ettiğim birkaç husus var: Mesela, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü tatilinden kimler yararlanacak? Çalışanların dörtte üçü erkek olduğuna göre, erkekler mi? O gün işe gitmeyecekler ve her günden daha fazla "Hanım bir çay yapsan da iç-sek... Çocuklar bağıyor bak, sustur şun-ları" diyecekler. Bu da kadınların tatili mi olacak? Yoksa 8 Mart resmi tatilinde ev işleri ve aile sorumlulukları da tatil mi edilecek?

Olumlu gelişmeler

Her yazının son bölümünü iyi gelişme-lerle getirmek adetten oldu. Bu kez de öyle yapalım.

Olumlu gelişme 1: Türk Silahlı Kuvvetleri'nde askerlerin eğitimi sırasın-da söyledikleri marşlardan kadınları aşı-ğlayanlar artık söylenmeyecek. "Komşu kızını zapt eyle", "sarışın esmer fark et-mez, piyadeler affetmez" gibi ifadeler içeren marşların kadınları aşağıladığı, cinsel nesne gibi gösterdiği biliniyor ve rahatsızlık yaratıyordu.

Olumlu gelişme 2: CHP'de kadın kotası yüzde 25'ten yüzde 33'e çıktı. Artık dele-geliklerde ve aday listelerinde de kadın kotası olacak.

Olumlu gelişme 3: Türkiye çocuk gelin istemiyor. Uçan Süpürge Kadın Derne-ği, çocuk gelinlere izin vermeyen yasal düzenlemeler talep eden 50 bin imzayı Meclis Başkanlığı'na sundu... ■

En büyük hatamız sendikal olmamaktı

Hey Tekstil işçileri 9 Şubat 2012'den beri direnişler. Hey Tekstil işvereni Aynur Bektaş 420 işçiyi kapının önüne koydu. Kapının önüne konanların büyük bir bölümü kadın. Sendikal Güç Birliği Platformu Kadın Koordinasyonu da onlarla dayanışmak üzere 8 Mart'ta ve 1 Mayıs'ta Hey Tekstil'deydi. Hey Tekstil işçisi kadınlar işten atıldıkları tarihten itibaren, sürekli eylemlilik içindeler. Yenibosna'da bir işçi kurultayı da düzenleyerek, deneyimlerini, örgütlenmenin önemini, bundan sonraki yol haritalarını konuştular, Meclise gittiler. Sendikalardan, sendikalı kadınlardan dayanışma bekliyorlar. Onları bu sayımızda sayfalarımıza konuk ediyoruz. Konuk ediyoruz ki yaşananların tarihi düşülsün.

Rukiye Bakan & Necla Akgökçe

Burada kaç yıldır çalışıyorsunuz, evli misiniz bekâr mısınız?

Gülcan: Burada 8. yıl bitiyor 9' a girecektim. Bekârim.

Çiğdem: 6 yıldır çalışıyorum. Evliyim.

Kaç saat çalışıyordunuz? İşten sonra neler yapıyordunuz?

Gülcan: Sabah sekizde işbaşı akşam altıda paydos oluyordu. Mesailer çok yoğun, çoğu zaman dokuza kadar çalışıyorduk. Eve gidince de ister istemez iş yapıyorsun. Bir tek evliler yapmıyor, ben de yapıyorum. Temizlik, yemek, bulaşık şu, bu derken vakit gidiyor.

Çiğdem: Buradan çıkıp eve gittiğim za-

man önce yemek, yemek bittikten sonra yıka, kaldır temizlik falan bir sürü iş yapıyorum. Evimin düzenli olması gerekiyor. Sürekli bir koşturma halindeyiz.

Çalışma koşullarınız nasıldı?

Gülcan: Çalışma koşulları hiç iyi değildi. Mesela çalıştığımız süre içinde müdürlerimiz ustalarımız bağırıp çağırıyor, işlerimize karışıyorlardı. "İş duruyor, siz çalışmıyorsunuz." diyorlardı. Bir de lavabolara gittiğimiz zaman güvenlikler geliyordu, bize saat tutuyorlardı. "Sen kaç saatir neredesin?" diyorlardı. Ben saatime bakıyorum onlar üzerine koyup söylüyorlardı. 10 dakika kalmışım mese-

la "20 dakikadır neredesin?" diyorlardı. Biz oturarak çalışıyoruz, her yanımız saatlerce çalışmaktan tutuluyor. Ben ayağa kalkınca bağırıyorlardı, "Sen ayakta ne yapıyorsun?" diye. Bir saat yemek paydosu 15 dakika çay, gerisi hep çalışıyoruz. Öyle kalkıp bir yere gitmek yok yani.

Direnişe ne zaman başladınız?

Çiğdem: Bugün 19. gün oluyor. 13 gündür de dışarıdayız, üç gün içeride oturma eylemimiz oldu. Eylemden sonra bize kar tatili diye 3 gün izin verdiler, avukatlar bize "Gidin bir şey olmaz." dediler. Biz ısrarla ücretli izin kağıdı istedik

sonra hiçbir şey olmayan kağıt verdiler, sonra biz bastırdık. İşçileri hep bir şey bilmeyen zayıf insanlar olarak düşündükleri için şaşırdılar tepkimize. Aslında öyle değil hepimiz biliyorduk ama bazı yerlerde susmak zorunda kalıyorduk. Çoğunluk gidip çalışıyordu, çoğunluk ezilmeyi kabul etmişti, borçları vardı, sorun çıksın istemiyorlardı üç günlük iznin sonunda Pazartesi geldiğimizde hepimizin çıkışı verildi. "Hepinizin kağıtları eve gönderildi." denildi. Biz de direnişimize o gün başladık.

Kimler destek veriyor?

Çiğdem: Sendikalar, sol siyasi partiler, birçok grup, bazı gazeteler. Zaten bizim en büyük hatamız sendikalı olmamamız. Çünkü sendika buraya geldi ama biz hepimiz omuzlarımızı eğerek gittik. Hiçbir şekilde kağıtlarını almıyorduk, daha doğrusu birşeyleri görmek istemedik herhalde bunun başımıza geleceğini hiç düşünmedik. Sendika çok geldi, hatta buradakilerden çok kötü bir darbe aldılar, dayak yediler. Kadın erkek geliyorlardı, çok kötü karşılıyorduk. Ama içeride sendikalı olan arkadaşlarımız varmış onların hatası da var, farklı farklı sendikalara girmişler, onlar da sonra işten çıkarıldı zaten.

Sendikaların atılması sizi nasıl etkiledi?

Çiğdem: Aslında etkilenmedik, çünkü uyanamıyorduk, ne oluyor farkında değiliz ki bir de destek çıkalım.

Direnişten ne bekliyorsunuz?

Çiğdem: Hakkımı almak istiyorum ama en çok Aynur Hanım'ın yalanlarının ortaya çıkmasını istiyorum. Hani "Kadınlara şunu yapıyorum bunu yapıyorum, Batman'daki kadınlara iş sağlıyorum." diyor ya, bunların hepsinin yalan olduğunun ortaya çıkmasını istiyorum, kadınların emeğini sonuna kadar sömürdüğünün bilinmesini istiyorum. Hakkımızı alınca ya kadar soğuk, yağmur, kar, kış demeden ayrılmayacağız, eminim ki alacağız. **Gülcan:** Benim beklentim bütün haklarımızı almamız, çok zor durumda olan insanlar var maaşlarımız içeride, tazminatlarımız içeride, hepsi içeride, almak istiyoruz o yüzden direniyoruz.

Tam olarak talepler neler?

Gülcan: Üç aylık maaşım içeride, tazminatım içeride ve bunları vermeden beni kapının önüne koymalarının sebebini açıklamalarını istiyorum. Bağcılar Belediyesi'ne gittim özel sektör olduğu için hiç bir şey yapamayacaklarını söylediler. Ona ödül verirken karşıyorsunuz da bizi dışarı koyarken mi karışamıyorsunuz? Ödül aldı, teşvikler aldı, birçok para aldı ama hiçbir şey yapmadı. Bütün bunların açığa çıkmasını istiyorum.

İşe dönmek istemiyor musunuz?

Gülcan: Kesinlikle hayır, böyle insanlarla daha fazla çalışmak istemiyoruz.

Gittiğiniz yer daha mı farklı olacak?

Çiğdem: Aslında dönmek isterim ama sendikalı olarak. Bunu her zaman söylerim 20 tane işyerinden kovulacağımı bilsem bundan sonra örgütlü olmak istiyorum. Bundan sonra hep beraber çalışalım istiyorum. Ve gittiğim yerlerde bunu sürekli söyleyeceğim, sendikalı olacağım.

Gülcan: İsterlerse kovsunlar, sonuna kadar yapacağız. Çünkü örgütlü değiliz, bak 8 yıl sonra pat diye işten atıyor zaten.

Kadın işçi olarak çalışırken belli zorluklarla karşılaşılıyor musunuz?

Çiğdem: Ben tüp bebek hastasıyım. Tüp bebeğe gitmek için belirli günlerde izin almam gerekiyordu, içeride doktorumuz var, ona gittim sevkimi verdi ama şefim "hergün, hergün doktoramı gidiyorsun" diye azarlıyordu. Ben ilk tüp bebeğimi yaptığımda işe gelmek zorunda kaldım ve tutmadı. En az 15 gün evde kalmam gerekiyordu, o izni bana doktor vermişti. Ama işyerinde çok üstüme gelindiği için ben o izni kullanmadım ve hakkımı kaybettim, hamile kalamadım. Psikolojim de altüst olmuştu ve sürekli şefim üzerime geliyordu.

Şükran diye bir arkadaşım var bacağın-dan özür 4 yaşında bir oğlu ve ilkokula giden 13 yaşında kızı var. O dört yaşındaki çocuğa hiç bir şey alamıyor kredi kartları dolmuş. İşyeri para verecek diye ümitte bekledi borçlular kapısına geliyor şimdi. Eşi de işsiz ondan gelen bir şey de yok o yüzden o arkadaşın durumu

çok kötü. Kira ödeyemiyorlar. Gofret gö-türdüm o dört yaşındaki çocuğa çocuk annesine "inanamıyorum Çiğdem tey-zem para mı almış işyerinden" demiş. Üniversitede çocuğu olan kadınlar var okutamıyorlar, çocuklar çalışmaya baş-ladılar.

Atılan işçilerin çoğu kadın, direnişe de siz öncülük ediyorsunuz, peki genel olarak kadınların direnişe katılımı nasıl?

Çiğdem: Artık kadınlar daha güçlü ol-maya başladılar; güçlü olmak zorunda-yız. Her yerde en çok ezilen biziz, küçük yaşta evlendirilen kızlar mı dersin, çalışınca hakkını alamayanlar, taciz neler neler. Hey Tekstili kadınlar şu direniş-ten sonra daha da güçlendi, kendimize güvenimiz arttı. Daha da güçlü olacağız eminim.

Evdekilerle ilgili bir sorun oluyor mu?

Çiğdem: Biraz para sorunu var. Burada evli çiftler çalışıyordu. İki de maaşını alamayınca sorunlar çıktı. Onların evli-liklerinde sarsılmalar oldu. İki de maaş alamadıkları için bazıları çocuklarını okuldan almak zorunda kaldılar.

Gülcan ve Çiğdem

Direnişe gelen kadınların ailelerinin tepkileri nasıl?

Çiğdem: Biz rahatız. Birçoğunun da ailesi tepki vermiyor sanırım çünkü ver-selerdi burada olmazlardı. Bazılarının

daha sert aileleri var. Genelde kapalılar, daha ailelerinin sözlerinden çıkamıyorlar ama şu ana kadar öyle birşey yaşamadık. Hepsi geliyor, mesela Pazar günü KESK'in eylemi vardı Kadıköy'de, genelde kadındı diyebilirim. Ailelerimizle katıldık, çok kalabalıktık.

Direnışte kadın olmanızdan dolayı bir sorun yaşıyor musunuz?

Çiğdem: Bizim sayımız çok fazla, bu direniş biz götürüyoruz. Kimse bize "Kadın başına direnişte ne yapıyorsun?" diyemiyor. Cesaret edip kimse söylemez, hiçbirimiz izin vermez böyle bir şeye. Birleşince o kadar güçlendik ki bunun farkına varıp dışarı çıktığımızda camlardaki kadınların, işyerlerindeki kadınların el sallamaları "yanınızdayız" demeleri iyice güçlendiriyor.

Gülcan: Varlığımız çevredeki tekstil işyerlerini etkiliyordu. Çalışma Bakanlığı'na şikayet etmişler, "İşçilere paralarını verin, gitsinler." diye. Çünkü onların işyerlerindeki işçiler bizi örnek alabilir, bundan korkuyorlar.

Çiğdem: Patronumuz içeride bize, "Size para ödeyemiyorum kredi de çekemiyorum biraz uzayacak." diyor. Cuma'ya denk geliyor ödeme nedense sonra Cumartesi, Pazar geçip diğer hafta sonuna bırakıyor. Bir toplantıda da şunu söyledi: "Ben kredi çekemiyorum siz kredi çekin bir süre daha beni idare edin." Zaten insanlar kredi çekmiş çoğu kredi kartlarına borçlanmışlar "Tamam kredi çekelim ama siz para ödeyemiyorsunuz, biz nasıl ödeyeceğiz?" dedik cevap veremedi.

Gülcan: Ben mahkemeye verecektim para bulamadım. Avukata vereceğim param yok. 500 TL devlete ödememiz

gerek. Bunu çoğu arkadaşımız ödeyemiyor çünkü yok, üç aydır maaş alamamış neyle ödeyecek?

İşsizlik parası da alamıyoruz. Belgelerimiz içeride. Raporlarımız falan var alamamız lâzım onu da vermiyorlar evrakları yokmuş. Onlara da el koydular. Şu an çok zor durumdayız yani. İşten çıkarıldık ve içerideki özel eşyalarımızı da atmışlar. Bütün dolaplar kırılmış onların hepsi çöpe atılmış. Kuranlar bile çöpteydi. Ne bulmuşlarsa dolaplarda herşeyi çöpe koymuşlar ve biz çöpten eşyalarımızı çıkarmaya çalıştık.

Direnışin başarısı konusuna olumlu mu bakıyorsunuz?

Çiğdem: Bence kesin kazanacağız, çok güçlüyüz.

Gülcan: Haklarımızı alacağız gibime geliyor.

Bundan sonra ne yapmayı planlıyorsunuz?

Gülcan: Buradan sonra işlere gireceğiz. Ama ben bundan sonra unutmayacağım, unutturmayacağım. Gazetede çıkan herşeyi saklıyorum gittiğim yerlerde kadınlara göstereceğiz. Sonumuzun aynı olmaması için sendikaya üye olmamız gerektiğini söyleyeceğim.

Kendinizi tanıtabilir misiniz, sonra da içerideki çalışma koşullarından bahsedebiliriz?

İsmim **Mekiye Argun Doğan** 10 yıldır Hey Tekstil'de sigortalı olarak çalışıyorum. Daha önce maaşlar düzgündü. Birkaç senedir düzgün almamaya başladık. Ben doğum izindeydim. Ağustos'un 15'inde izne ayrıldım. Daha sonra geldim, senelik iznimi aldım. Esasında bu olaylardan da haberim yoktu. Sonra eve mektup geldi. "İşyerini küçültüyoruz, bu nedenle çıkışınızı veriyoruz." diye. "Tazminatı yatıracağız." dediler, ama yatırmadılar. İçeride epey param kaldı. Sabahlara kadar çalışıyorduk, iki gece üstüste çalıştığımız da oldu. O kadar çalışma boşa mı gitti? İş yüklemeye başladık "Mal var, yükleme var." diyorlardı, yemeğe çıkmadan aç, bilaç çalışıyorduk. Ben hamileyken bile çalıştım. Tuvalette bile rahat gidemiyordum, o derece yani.

Hamilesiniz diye daha hafif bir işe almadılar mı sizi?

Yok, müdürler filan bir şey yapmadılar. Ama biz kendi aramızda yardımlaşıyorduk, hepimiz kadınız ya, "Yapamıyorum, halsizim." dediğimde arkadaşlar yardım ediyorlardı. Yine de elimden geleni yapıyordum. Lavaboya gidiyorsun güvenlik geliyor, kapıyı çalıyor, rahat edemiyorsun orada bile. Daha önceki müdürümüz hele çok kötüydü. Bağırıyor, hakaret ediyor, insana köpek muamelesi yapıyordu.

İçeride ne iş yapıyordunuz?

İplik temizliyorduk, bizden sonra pakete gidiyordu, temiz olmadığında yine bize geliyordu, kontrol ediyor, temizleyip yine yolluyorduk.

Ne kadar ücret alıyordunuz.

On yıldır burada çalışıyorum, 810 TL alıyordum.

Eşiniz çalışıyor mu peki?

Eşim çalışıyor. Mesleği güvenlik, o da 800 liraya kadar ücret alıyor. Kiracıyız biz 450 TL kiraya gidiyor. Çocuk beş aylık şimdi. Esenler'de oturuyoruz, çocuğu kaynanama bıraktım geldim.

Nerelisiniz?

Batmanlı'yım...

Kürt'sünüz...

Evet. Türkçemiz kuvvetli olmadığı için derdimizi anlatamıyoruz, daha çok baskı görüyoruz. Başkaları bir şey yapıyor mesela, ama müdürler gelip bizi uyarıyorlar. Biz kendimizi savunamıyoruz ya... Ama, "Susmayacağım artık, Türkçem iyi olmasa da yanıma birini alacağım, ona derdimi anlatacağım, hakkımı savunacağım." dedim. Savunuyorum da.

Siz buraya, direniş yerine gelebiliyor musunuz?

Çok istiyorum, ama çocuk var, gelemiyorum. Birlik olmamız lâzım çünkü.

Yaptığınız iş zor muydu?

İşimiz çok zor değildi. Oturarak çalışıyorduk. Ama rahat iş yok esasında. Bizden sayılı iş alıyorlardı. Bazen “Mekiye Argun Doğan, sen niye bu kadar az iş çıkardın?” diye azarlıyorlardı. Benim sayılarım yüksekti esasında. Bazen zor iş oluyor, daha az çıkarıyorsun, bazı iş de kolay oluyor 100 tane çıkarıyorum. “Böyle vermeye devam edersen, seni direkt muhasebeye göndereceğim.” diyor mesela. Moralini bozuyorlar devamlı. Sabah sekiz, akşam altı çalışıyoruz genellikle. Mesai olduğu zaman dokuza kadar. Bazen daha fazla...

Ne istiyorsunuz, ne zamana kadar buradasınız?

Hakkımızı istiyoruz, özgürlük istiyoruz. 10 yıl çalıştım, emekli olmak istiyorum. Kiracıyız, eşimin işi düzenli değil. Şu an soğuktan donuyoruz. Çocuğun eline bakıyorum, bazen soğuktan buz gibi olmuş, ısıtıyorum nefesimle. Durumumuz kötüdür. Ben çalıştığımda toparlıyorduk biraz. Kaynanam kayınpeder yakın bize, çok iyi insanlar ama onların da durumları yok. Kaynanam annem kadar var, ama durumları kötü. İşte öyle ne diyeyim baş-

ka. Ben çalışmak istiyorum. İsterim hep elimde bir iş olsun. İnsan gibi yaşamak istiyorum.

Sizi tanıyalım, siz ne zamandan beri çalışıyorsunuz, evli misiniz bekâr mısınız, içeride ne iş yapıyordunuz?

Filiz Doğan: 2001 yılında giriş yaptım, 11 yıldır çalışıyorum, 924 TL ücret alıyordum, bekârim. Ama sorumluluklarım var. Ev kredisi ödüyorum. Bir kardeşim daha var, o da tekstilde çalışıyor, onun maaşı ile geçiniyoruz. Babam rahatsız, çalışmıyor, annem zaten ev kadını, bir kardeşim daha var, bir kardeşim de üniversitede okuyor. Biz iki kardeş çalışıp eve bakıyorduk.

İçerideki çalışma şartlarını anlatabilir misiniz?

Ben makineci olarak dikimhane bölümünde çalışıyordum. Penye, tişört dikiyoruz, büyük markalara, Esprit, Lewis, Tommy, Evans, Zara, BHS gibi uluslararası markalara. Normal mesai sabah sekiz akşam altıydı. Ama mal yetiştireceğiz diye bazen üç gün eve gitmediğimizi bilirim, kuru masalara kartonların üzerine kumaş yayarak yatardık. Bir ayda 150 saat mesaim olduğu zamanları bilirim...

Mesai ücreti ödüyorlar mıydı?

Yüzde 50 denirdi ama bilmiyorduk, ne verilerse onu alıyorduk. 2008 yılında kriz var diye zam yapmadılar. Sonra,

“Dolar çıktı zam yok!” dediler, daha sonra “Dolar düştü yine zam yok.” dediler. Yok hükümet değişti yine zam yok. Yani dört yıldır, doğru düzgün ücret almadık. Her sene bir maaş ikramiyemiz vardı, onu kaldırdılar 2008’de... Sorduğumuzda “Kanunlarda ikramiye yoktur zaten ben size iyilik olsun diye veriyordum.” dedi. 2008’den sonra maaş ödemeleri gecikmeye başladı; önceleri bir ay içeride kalıyordu, son iki sene içinde iki, üç aylık maaşımız verilmemeye başlandı. Ben burada tek kişi çalışıyorum. Ama karı-koca çalışanlar var. Evlerine hiç para girmiyor. Çıkarsa çıkamıyor. Çıkmak istediğinizde “İhbarsız, tazminatsız çıkarırım.” diyor. Bunu istemedik, onların çıkarmasını bekledik. Ocak sonunda dayanacak gücümüz kalmadığı için bütün bölümlerdeki arkadaşlarla görüştük. “Maaşlarımızı alana kadar yemekhanede oturma eylemi yapalım.” dedik. Yasalarda 21 günü geçirdiği zaman patron haksızdır. Üç gün yemekhanede oturduk hiçbir yetkili bize gelip bir açıklamada bulunmadı. Patron geldi üç gün sonunda. “Yurtdışına çalışıyoruz, dışarıda kriz var, ödeme alamıyoruz.” dedi. Biz bu dönemlerde ama bir günde üç tır yükledik, gönderdik. Mesela Esprit parasını peşin verir, işi sonra alır. Para geliyordu ama bize verilmiyordu. Biz paramızı talep ettik, maaşlarımız verilmeye kadar aşağıya inmeyeceğimizi söyledik Süreyya Bektaş’a... “Şubat sonuna kadar sizlere

bir miktar ödeme yapabilirim, gidin çalışın.” dedi. Biz de “Hayır!” dedik. Daha sonra bize 500 TL elden maaş verildi. Bunu aldık ama üç aylık maaşımız içerdeydi, oturma eylemine devam ettik. Ertesi gün kar tatili var diye 14.00’de izin verildi, firma geneli çıktı, en son biz çıktık. Ertesi gün işe geldiğimizde kar falan yağmıyordu ama bize “Kardan dolayı üç gün izinlisiniz.” dediler. İzin kağıdı istedik. HEY kaşeli izin kağıtlarımızı aldık. Çünkü Batman’da da bir fabrikası var Aynur Bektaş’ın, oradaki insanlara da “Kardan dolayı izin veriyoruz evinize gidin.” demişler. Üç gün sonra işe gittiklerinde ise “Üç gün işe gelmediniz, sizi işten çıkardık.” denilmiş. İzin kağıtlarını aldık, ama firma önünü terk etmedik. Ertesi gün cuma maaşlarımızı vereceklerini söylemişlerdi. Yine geldik. Hiçbir yetkiliyle görüşmedik. Baktık. Mallar yükleniyordu. Ne oluyor dediğimizde, “İcra geldi.” dediler. İcra kağıdını istedik, gösteremediler. Sonra bunların bir depoya gittiğini öğrendik. Kapıdan ayrılmadık. Tırları dışarı çıkarmadık. Dışarıya bir sürü polis geldi. Bu süreçte arkadaşımız İpek’i güvenlik yerde sürükledi, kuyruk sokumu çatlamış.

Size işten çıkarıldığınızı ne zaman bildirdiler?

Bu olaylardan sonra 9 Şubat’ta iznimiz bitti, servislerle firma önüne geldik. Kapı duvar, bize “Firma sizi işten çıkardı. Tebligatlar evinize gelecektir.” dendi. 17. Madde’den işten çıkarıldığınızı söylediler. 9 Şubat’tan beri buradayız, üç aylık maaşlarımızı, tazminatlarımızı istiyoruz, bunlar hakkımız.

İçeride kimse var mı şu anda?

40 kişilik bir grup var. Model diken işçi arkadaşlar ve idari personel.

Direnişin geleceği hakkında ne düşünüyorsunuz?

İşe dönmeyi düşünmüyoruz, maaş, kıdem ve ihbar tazminatlarımızı istiyoruz.

Bundan sonra gideceğiniz yerde sendikalı olmaya nasıl bakarsınız?

Ben 1999’da sendikalı bir yerde çalıştım. Sendikalı çalışmanın ne demek olduğunu biliyorum. Burada da komiteler kurarak sendikalı olma çalışmaları başlattık. Ama patronun içeride adamları çoktu. Hemen beşer beşer işten çıkardılar. Bir türlü başarılı olamadık. Buradan sonra sendikalı bir yerde çalışmak isterim. Sendikadan uzak kalmak istemem.

Destek nasıl size?

Sendikalar yanımızda. Petrol-İş, Hava-İş, DİSK, SES geldiler, bize destek oluyorlar. Bazı sendikalar kumanya için yardım etti. Biz sonuna kadar buradayız. Hakkımı alana kadar buradayım...11 yıllık emeğimi burada bırakmayacağım. Evi otel gibi kullandım, gençliğim gitti...

Direniş komitenizde kaç kadın, kaç erkek var?

Direniş komitemiz altı kişiden oluşuyor. Dördü kadın, ikisi erkek. Direniş alanında kadın işçi sayımız daha fazla.

Kadın olarak ne tür zorluklar yaşıyorsunuz?

Ben bekârim ama evli arkadaşlar, sabah geliyorlar gece çıkıyorlar. Evleri, eşleri, çocukları var. Evlerine yetemediklerini söylüyorlardı. Bir de temizlik, yemek, çamaşır, hepsini kadınlar yapıyor. Kadınlar erkeklerden üç kat daha fazla çalışıyorlar ve eziliyorlar. Özellikle evli olanlar.

Kadınlara özel baskı var mıydı?

Kadınlar, özel günlerimizde izin vermiyorlardı. Tuvalette fazla kaldığınızda erkek güvenlik “Sen burada ne yapıyorsun, çok kaldın çık dışarı.” diyebiliyor size. İhtar yazıyorlar. Güvenlikler kadın arkadaşlarımıza küfür ediyorlar, cinsel içerikli.

Sizden maddi, manevi destek istiyoruz.

Bir kişinin gelip konuşması bile bizi mutlu kılıyor, destek bizi motive ediyor. Tüm sendikaları, kadın hareketini burada görmek istiyoruz.

İpek Yavuzylmaz: Ben 2007 yılından beri çalışıyordum. Evliyim bir erkek, bir kız çocuğum var. Biri 15 yaşında liseye gidiyor. Biri 12 yaşında 7. sınıfa gidiyor.

Siz içeride ne iş yapıyordunuz?

Bölüm olarak ütü-paket bölümündeyim, ama çalıştığım kısım paket kısmıydı. Asgari ücret alıyordum. Dört senedir de zam almıyorduk. Maaşlar çok farklı birbirinden, yeni girenler arasında 600 TL’ye çalışan da vardı, asgari ücretle çalışan da, yani değişiyor. Kontrolcünün ücreti farklıydı mesela, ütücünün farklıydı.

Çocuklara kim bakıyordu?

Çocuklarım birbirlerine bakıyor. Çünkü yakında emanet edeceğim kimsem yok. Eşim vardiyalı çalışıyor, boyada. Gece çalıştığı zaman gündüz çocukların ihtiyaçlarıyla o ilgileniyor. Sabah saat 8’de başlıyoruz ama akşam çıkışımız belli olmuyordu, bazen 9, bazen 10 olabiliyordu. Bazen de sabahlıyorduk. İki gün eve gitmeden çalıştığımız oldu. O kadar yoğun çalıştık ki çocukların yüzünü bile göremedim, sevgimden mahrum büyüdüler. Eve gittiğimizde yapmamız gereken işler oluyor; evin temizliği, yemek, bulaşık, çamaşır. Eve giderken saatlerce düşünürüm; çocuklara ne pişireceğim? Yoğun ve baskı altında çalıştığımız için beyin olarak da yorgun oluyorduk.

Ne tür baskılar mesela?

Lavaboya gidiyorsun “Niye sen orada beş dakika kaldın?”, güvenlik geliyor kapıyı yumrukluyor. “Ne yapıyorsun, niye bu kadar fazla kalıyorsun, çık dışarı!” diyor. “Sağa neden döndün sola neden döndün, istiyorsan çalış, istemiyorsan çalışma burası böyle... İşine gelirse.” devamlı tepemizde birileri vardı.

Peki bu kadar kötü şartlar altında çalışırken sendika aklınıza gelmedi mi?

Sendikanın ne olduğunu biliyorduk ama bir türlü toplanıp örgütlenemedik. Onlar da engellediler, sendikacılar geldiği zaman mesela kapıları kapattılar, servisleri işyerinin kapısına çektiler. ■

Erkekler bu işi yaptığında hemşirelik değerli olacak

12 Mayıs Dünya Hemşireler Günü, o gün muhtemelen her zaman yapıldığı üzere hemşireliğin ne kadar kutsal ve ne kadar sevilesi bir meslek olduğu anlatılıyor, fedakâr ve cefakâr hemşirelerin bu önemli günü törenlerle kutlanıyor. Ama bu söylemler onların, hastanelerde harcadıkları emeğin görünür kılınmasını sağlamıyor. Hemşirelik bir kadın mesleği, tüm kadın meslekleri gibi ücretli emek türü olmasına rağmen, bir bakım emeği olduğu için çok az hesaba katılır ve çoğu zaman görünmez... Geçtiğimiz günlerde çıkan Dünden Kalanlar isimli kitabında hemşire emeğini inceleyen ve kendisi de bir süre bu mesleği yapan Marmara Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyelerinden Leyla Şimşek Rathke ile konuştuk.

Söyleşi: Necla Akgökçe

Leyla Şimşek Rathke

Kitabınızın adı "Dünden Kalanlar", böyle bir isim koymak nereden aklınıza geldi?

Kitabın adını bu şekilde koymamın pek çok nedeni var. Kitapta yakın tarihimizden bir dönemi anlattım, ama pek bilmediğimiz bir grubun, daha doğrusu kamusal bir sesi olmayan hemşirelerin hayatlarından ve yaşadıklarından hareketle yazdım. Bu çalışma için saha-ya çıktığımda kurumsal ve idari destek almayı denedim, bunun yol yordamını aradım. 1995 yılında kapanan bir okulun mezunları ile görüşecektim. Ama okulun kapanması ile beraber o okula ait her şey bir daha çıkmamak üzere tarihin derinliklerine gömülmüştü. Sanki ne o okul var olmuştur, ne de orada

yaşananlar yaşanmıştı. Bana "o insanlar artık yok ki, artık her şey değişti, artık her şey çok farklı" mealinde bir fotoğraf çizenler oldu. Ben de kendi çabamla o artık olmayan insanları tek tek buldum ve halen orada olduklarını gösterdim. Ayrıca geçmişte yaşananların bugün bizler üzerinde çok büyük etkisi var. Her birimiz bugün geçmişimizle beraber varız. Bu hemşireler için de geçerli ve o geçmişin kişilerde bıraktığı izler var. Sonra benim kitapta işaret ettiğim bugün mesela çok çeşitli kurumlarda yaşamaya devam eden tahakküm ilişkileri var ve daha da önemlisi yerleşik bazı zihniyet kalıpları ortadan kalkmış değil. İki kişinin artık her şey

değişti demesiyle her şey öyle kolayca değişmiyor. Bugünkü hemşireler bugünün bilinciyle sıfırdan bir hemşirelik tarihi yapabilseler ve yazabilselerdi belki çok daha güzel olabilirdi, ama bu mümkün değil. Hemşireler, bu mesleğin tarihinin yükünü de taşıyorlar.

Hemşirelik niçin bir kadın mesleği, kim hemşire oluyor?

Toplumsal işbölümünde başta bakım olmak üzere emek yoğun ve tekrara dayalı pek çok hizmet işi kadınlara devredilmiş. Kamusal alandaki işler de buna göre şekillenmiş. Hemşirelik, ebelikle beraber kadınlara açılan ilk mesleklerdir. Ama modern tıbbın kurumsallaştığı dönemde hemşirelik hizmetle-

ri ancak erkek olan hekimlere bağlı yapılabilecek bir alan olarak kurgulanıyor ve toplumsal itibarı da buna göre biçiliyor. Kamusal alan kadınlara ancak ve ancak erkek ayrıcalıklarını tehdit etmeyecekleri şekilde açılıyor. Hemşireliğin nasıl kurumsallaştığına baktığımızda bu çok nettir; o alana çıkabilmeleri için kadınların doktorların iradesine bağlı bir şekilde iş yapması, "uysal ve itaatkâr" olması isteniyor, ama kadınların hemen her alandaki ikincil rolleri kanıksandığı için ve biraz da acı verdiği için bence bu gerçeği görmezden geliyoruz. Bugün hemşirelik bu bağımlı statüsünden halen de kurtulabilmiş değil. Duygusal yükü ağır bir iş ol-

ması da erkeklerin kolayca bu işi kadınlara devretmesini kolaylaştırıyor. Kadınların toplum hayatında varlıklarına pek cevaz vermeyen toplumlarda bile hemşirelik kamusal bir hizmet olarak kadınlar tarafından yürütülüyor. Bu düşündürücü değil mi? Ama şuna da inanıyorum ki bence kadınlar pek değer verilmeyen herhangi bir şeyi alıp, işleyip bir değere dönüştürebilirler, ama bunun için irade kullanabilmeleri lâzım, maalesef hem hemşirelerin hem de kadınların bu iradeyi kullanmasına ve kendini ifade etmesine de yüzyıllarca engel olundu. *Dünden Kalanlar* adına bir neden daha...

Diğer soruya gelirsek, modern anlamda hemşirelik hem batı ülkelerinde hem de Türkiye'de başlarda seçkin ailelere mensup kadınlarla başlatılmış. Ancak asıl önemli oranı, asıl işi yapanları hep dar gelirli ailelere mensup kesimlerden gelen kadınlar oluşturuyor. Bugün de küresel emek hareketlerinde benzer bir durum söz konusu. Hemşirelik tarihinin romantize edilerek, bir takım ideolojilerle kuşatılmış olarak yazılmasının sonucunda elimizde sınıf körü değerlendirmelerle kalakalıyo-

ruz ve bu çok açık bir tabloyu görmemize engel olabiliyor. Ama meslek içinde her zaman bir tabakalaşmanın, seçkinleşen nispeten daha korunaklı bir zümrenin de olduğunu söyleyebilirim.

Kitabın bir yerinde cinsiyetçilikten en çok mağdur olan meslek diye tanımlamışsınız hemşireliği, bunu biraz açar mısınız, bunun pratikteki tezahürleri neler?

Çok uzun yıllar kaba cinsiyetçi şakalar, fıkralar birkaç meslek üzerinden çok sıkla aktarıldı. Medyada da belli meslekler üzerinden cinsiyetçi temsillere çok yer verildi. Kadınların yaptığı meslekler oldukları için bu böyle oldu. Bu mesleklerden biri de hemşirelikti. Bu hemşireleri çok üzen ve çok yıpratıcı bir durum oldu. Bir de insanlar, yine kadın oldukları için hemşireleri bir meslek erbabı olarak görmeye direndiler; karşılarında bir mesleğin ehli değil de herhangi bir kadın, herhangi bir kız çocuğu, komşusu varmış gibi davrandılar, hatta bazen himayeci bir tutum sergilediler. Kadınlara bir işin ehli olma statüsü içten içe yakıştırılmıyor, bu yüzden de onlar kamusal alanda çok daha fazla yoruluyor, yıpranıyorlar, erkeklerle aynı işi bile yaparken. Bunun hemşireliğin daha en baştan bağımsız bir işi olarak tasarlanamamış olmasıyla ve çok küçük yaşlarda tahakküme açık halde yetiştirilerek çalışmaya başlamayla da çok ilgisi var tabii. Günlük pratiklerin içine sızmış cinsiyet ayrımcılığını gösteren pek çok örnek verilebilir. Hastanelerdeki işbölümü bunun çok güzel bir örneğidir. Mekânın, odaların paylaşımından tutun da kişilerin birbirlerine hitap şekillerine dek kanıksadığımız pek çok pratikte eşitsizlikler tekrar tekrar üretilir. Sanki hastanenin yumuşak karnı gibi

pek çok şiddete hemşireler maruz kalır. Mesela hemşireler doktorlara pek ismi ile hitap etmezler, ama tersi olur. Mesela benim çalıştığım yıllarda doktorlar hemşirelerden çok doğal bir şeymiş gibi ayaklarına çay servis edilmesini isteyebilirdi, kızından isteyen evin babası gibi. Bunu yapmayanlara çeşitli bedeller de ödetelebilirdi, "burnunu sürttürmek" adıyla. Tıp alanında iş yapma biçimlerine de sirayet etmiştir bu. Aletleri doktor kullanır, temizliğini hemşire yapardı mesela. Hasta daha en baştan size olumsuz not vermiş olarak gelir, erkek olsanız daha en baştan olumsuzlukla uğraşmanız gerekmezdi herhalde.

Hemşirelerin, toplumda yaygın imajı yok etmek için çaba sarfettiklerini yazmışsınız bir yerde, neden böyle bir imaj var, aynı mekânı paylaşmalarına rağmen doktorların imajı neden iyi?

Ben bunun hemşirelerin kadının olmasından ve büyük ölçüde düşük gelir grubundaki ailelerden gelmesinden kaynaklandığını düşünüyorum. Eğer hemşirelik diplomatların, milletvekillerinin, asilzadelerin kızlarının yaptığı bir iş olsaydı anlamı hemen değişirdi. Çünkü toplum genelinde kadının değeri buna göre biçiliyor. Veya hemşirelik erkeklerin büyük oranda yaptığı bir iş olduğunda da öyle olacak. Belki daha iyi bir hizmet sunulmayacak, ama daha değerli olacak.

Ataerki toplumlarda erkek olmanın kendiliğinden bir değeri var. Kadınlar omuzlarına yüklenmiş ekstradan dezavantajlarla başlıyorlar işe. Bu bakımdan kadın doktorlarla erkek doktorlar arasında bile fark var bence. Tabi kendi değerlerini geliştirmiş oldukları için yapılan işi görerek değer veren insanlar da var, ama onlar çok daha azlar.

Hemşire emeğinin görünmezliğinden bahsetmişsiniz, bunun nedenlerini söyleyebilir misiniz?

Bir örnekle açıklayayım. Mesela ameliyat çok değerlidir. Ameliyatı yapana minnet duyulur, teşekkürler edilir, hediyeler alınır. Ama ameliyat sonrası bakımın ameliyat kadar hayati değerinin olduğu umursanmaz. O kadar takdir de görmez. Sanki kadınlar kendiliğinden, çok doğal olarak yürütürler bakım işlerini. Ameliyattan daha kolay işler değildir aslında bunlar. Konu hemşireler olunca mecburen doktorla karşılaştırıyorum; şu anda onların emeğinin de bugün maalesef benzer değersizleştirici süreçlerden geçtiğini görüyorum yoksa.

Erkek-doktor, kadın-hemşire, iktidarda olan-yönetilen hiyerarşisi devam ediyor mu hâlâ, ama bir de hasta var, hasta bu hiyerarşi içinde nerede duruyor sizce?

Eskisi kadar keskin değil. Bu çalışmada bilinçli olarak hemşirelere odaklandım. Bu işin her yerinde oldukları halde en görünmeyen noktada oldukları için. Bana "*Ne gereksiz şey yapıyorsun, hemşirelerle görüşeceksin de ne olacak, hastalarla görüşsene. O zaman anlamlı bir çalışma yaparsın.*" diyenler oldu. Sanki hemşireler tıp dünyasında önemsiz bir kategoriymiş, hatta sağlık hizmetleriyle sanki alâkaları yokmuş gibi algılanabiliyor. Böyle bakarsanız sağlık kurumlarında verilen koca bir emeği, hizmeti inkâr etmiş olursunuz. Ama bu yargılar çoğu zaman açıkça söylenmiyor, ama alttan alta işliyorlar. Tam da bu anlayışı kırmak için hemşireleri çalışmamın muhatabı yaptım; ama yapılacak çok şey var, ben tartışmayı başlatmış olmak istedim.

Hasta konusuna gelirsek, bu hiyerarşinin mantığına göre

hastanın da hemşireye tabi olması gerekirdi. Ama çoğu zaman bu böyle olmuyor. Hasta ile hemşire arasında teke tek başarılı diyaloglar kurulsa da bu başarıların toplum genelinde yeni bir zihniyeti yeşertmesi çok uzun zaman alacak. Koşullar buna elverişli değil. Ben insanların “ne lanet hemşire” dediklerine, hemşirelerin de “mesleğimiz nankör” yorumuna çok tanık oldum. Demek ki bu diyalogda bir sorun var. İnsanların çalıştıkları koşulları bilmeden hüküm vermek pek doğru sonuçlar vermiyor. Küsmeyen, yorulmadan insanlara anlatmak lâzım, ama birkaç senede bütün idealleri sönen insanlar da o enerjiyi bulamıyorlar.

Hastanelerde taşeronlaşma ve esnek çalışma koşullarının hemşirelere yansımaları ne düzeyde?

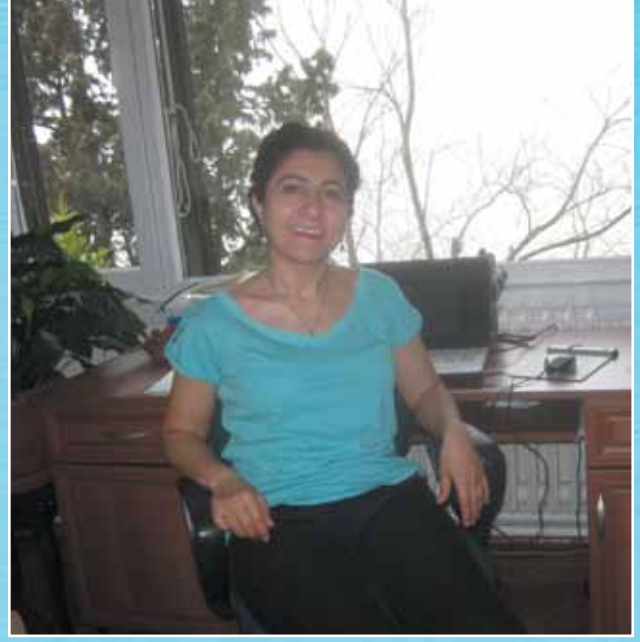
Benim incelediğim grup henüz bu süreçlerden açık olarak etkilenmiyor. Askeri hastanelerde çalışan hemşireler halen büyük ölçüde kurum içinde yetiştiriliyorlar ve öğrenci okulundan mezun olduğunda işi de hazır oluyor. Ama başka kurumlarda hemşirelerin de bu süreçten etkilendiğini, sağlık emekçileri sendikasının taşeronlaşmaya karşı çeşitli yerlerde olumlu müdahalelerde bulunduğunu biliyorum. Sağlık hizmetlerinde istikrar çok önemlidir. Taşeronlaşma istikrarlı bir çalışma zeminini tehdit ederek sağlık hizmetinin kalitesini tehdit ediyor. Ama bugün işverenler işçilerine, çalışanlarına karşı sorumluluk almak istemediklerinden istihdamla ilgili işleri taşeronlara devrediyorlar. Sağlık hizmetinin kalitesi açısından bu çok tehlikeli. Hemşirelerin rolü de çok önemlidir. Gerçi bu bilinir, ama çoğu zaman bilinmezden gelinir.

Hemşireliğin meslek olarak güçlendirici yanına da vurgu yapmışsınız, bu süreçler nasıl işliyor?

Hemşirelikte meslekten ayrılma oranının çok yüksek olduğunu tahmin ediyorum. Çünkü birçok yerde bu iş kişileri tükecek, yıpratıcı şekilde yürütülmektedir. Sonra bu meslekte çok genç yaşlardan itibaren hayatın en sert yanlarını görmüş kadınlar söz konusu. Çok genç yaşlardan itibaren çok büyük sorumluluklar almışlar. Sonra hastaneler insanı ve toplumu tanımak için müthiş bir laboratuvarıdır. Hayatın çoğunlukla da karanlık yanlarına dair hemen her şeye tanık olunur, hatta düpedüz maruz kalınır. Düşünün insanlar ailesindeki bir hastalıkla, bir ölümle başa çıkamaz. Hemşirelerin her gün bunlarla baş ederek yaşamayı sürdürmesi gerekiyor. Hastanede bile bazı meslekler daha korunaklıdır, ama hemşirelerin arada kalmış belirsiz konumu bunu da engeller. Sonuçta kaybolmazlarsa o süreçlerden insanlar çok güçlü de çıkabilirler. Görüştüğüm kişilerden biri zayıf karakterde insanların hemşirelik yapamayacağını söylemişti. Bu türde insanların bu meslekte hastalandığını, psikolojik tedavi gördüğünü, madde bağımlılığı geliştirdiğini veya intihar eğilimi gösterdiğini söylemişti.

Hemşireler sendikalaşmaya, örgütlenmeye nasıl bakıyorlar?

Benim incelediğim grupta sendikalaşma olmadığı için bu konuyu kitabımda ele alamadım. Görüştüğüm hemşireler, kurumları içerisinde “askeri sivil memur” olarak tanımlanıyorlar. Bugünkü sendikalaşma çabaları, hemşireler de dahil olacak şekilde pek çok farklı meslekten insanı barındıran bu üst kimlik üzerinden yürütülüyor. Askeri kurumlarda ya-

pısal engeller çok güçlü. Ama diyelim ki bugün yasal engeller kalksa, kurum sendikalaşmayı çalışanın hakkı olarak görse, kadınlar çalışan olarak hakları için örgütlenme konusunda eşlerinin, ailelerinin onayını almak zorunda kalmasalar çok yüksek oranda sendikalaşma olurdu diye düşünüyorum. Aslında askeri kurumlarda çalışan tüm personelin sendikalaşmasının önünde açık veya örtük bazı engeller var. Doktorlar ve yüksek rütbeli kişilerin bu yönde bir talebi bugüne dek kendiliğinden olmadı sanıyorum. Ama artık olabilir. Benim izleyebildiğim kadarıyla mesela 1990'lı yıllardaki artan sendikalaşma eğilimi askeri kurumları da etkiledi; askeri kurumlarda çalışan memurların 1990'lı yılların ortalarında bir sendikalaşma girişimi oldu Asim-Sen adı altında; ama Türkiye'deki sendikal mevzuata takıldılar yanılmıyordum. Bugün de bu türde bir girişimin olduğunu biliyorum, ama henüz tanımlanmış bir sendikal yapı bildiğim kadarıyla yok. Sendikanın olmasının askeri kurumlardaki tüm çalışanları hak ihlalleri

karşısında daha savunmasız hale getirdiğini tahmin edebilirsiniz tabii ki. Bunun yanında genellikle askeri kurumlarda çalışan personel de sendikalaşmaya dair biraz daha temkinli bir tutum sergiler. Bu tür kurumlarda alttan alta telkin edilen bilgi dolaşımları olur “o yasakmış”, “bu yasakmış” biçiminde. İnsanlar da bu tür dolaşan bilgileri veri alırlar. Açık olarak ifade edilmez, ama sendikalaşma eğilimi gösteren personel sanki suç işliyormuş gibi de algılanır biraz. Eğer göstermelik bir -sarı- sendika değilse sivil kurumlarda bile bu hissiyat verilebiliyor. Ama askeri kurumlar dışında çalışan hemşirelerden sendikal faaliyetlere katılanlar tanıdım. Orada hemşireler diğer sağlık çalışanları ile birlikte sendikal faaliyet gösteriyorlar. Bugün mantıklı olan da bu. Sağlık emekçilerinin sorunları geçmişte nispeten daha korunaklı bir konumu olan doktorlar da dâhil olmak üzere çok ortaklıklar göstermeye başladı. Yeni sağlık politikaları her gruptan insanın çalışma koşullarını olumsuz yönde etkiliyor. ■

Direnış yerinde öğrendik dayanışmayı

Raşıde, Mehtap, Yase-min, emeği ile geçinen üç kadın işçi. Şu anda İzmir Çiğli'de Billur Tuz Fabrikası önünde direnişler. "Gözümüz açıldı" diyor biri, "Kızımı getireceğim buraya bilinçli olsun o" diyor diğeri. Haklarını alıncaya kadar alanı terk etmeye niyetleri yok. Hikâyelerini kendi ağızlarından dinliyoruz.

Söyleşi: Necla Akgökçe

Tekgıda-İş Sendikası'nda örgütlü oldukları için işten çıkarılan Billur Tuz işçilerinin direnişi 5. ayına girdi. 1 Ocak'tan beri fabrika önündeler. Sendika üyesi oldukları için işten çıkarıldılar. İçlerinde kadın işçiler de var. İşleri tuz ayıklamak, tuz temizlemek; yani evlerinizde, yemeklere tad vermek için kullandığınız tuzlar, Billur Tuz emekçisi kadınların maharetli ellerinden çıkıyor... Ama şimdi işsizler. Kiralarını, faturalarını ödeyemiyorlar. Çocuklarına ekmek götüremiyorlar... Direnişler, kazanacaklarına inanıyorlar, çünkü haklılar. Çünkü insanca yaşamak için çalışma koşullarının iyileştirilmesi için yasal haklarını kullanmış ve sendikaya üye olmuşlar. Patronların yasa filan tanıdıkları yok. **Sendikal Güç Birliği Platformu Kadın Koordinasyonu** olarak 8 Mart etkinliklerimizi başlatmanın en uygun yerinin kadınların direnişte olduğu işyeri olduğunu düşündük ve 15 Şubat Çarşamba günü Billur Tuz ve Savranoğlu direnişindeki kadınları desteklemek amacıyla İzmir'e gittik. İlk ziyaret yerimiz Çiğli'deki Billur Tuz Direnişi'ydi. Direnişteki arkadaşlarımızla konuşmayı da ihmal etmedik. İşte anlattıkları.

Kendinizi tanıtır mısınız?

İsmim **Raşıde Gökür**, evliyim, iki çocuğum var. 45 gündür Billur Tuz önünde direnişteyim. Sabah geliyor, akşam gidiyoruz. Çocuklara kayınvalidem bakıyor.

Kadın olmak, direnişte olmak ne anlama geliyor sizce?

Zor elbette. Hava çok soğuk... İlk defa bir direnişe katıldım, daha önce böyle bir deneyim yaşamamıştım. Bu benim işim ve ilk direnişim. Her şeyi yeni yeni öğreniyorum.

Akşam grev nöbeti tutuyor musunuz?

Hayır. Kadınlar akşamları nöbet tutmuyor. Eve gittiğimde gerçekten çok yorgun oluyorum, hiçbir iş yapamıyorum. Çalışmaktan daha fazla yoruluyoruz. Eve gittiğimde inanın çocuklarla dahi ilgilenemiyorum.

Eşiniz sizi destekliyor mu?

Destekliyor, zaten o desteklemese devam edemem, gelemem.

İçeride çalışan var mı?

Evet. Onlar sendikaya üye olmayanlar. Biz altı kadın arkadaş birlikte atıldık.

İçeride kadın var mı?

Tabii var.

İçerideyken ne tür bir iş yapıyordunuz?

Tuz ayıkliyoruz. Bantın üzerindeki tuzun içindeki yabancı maddeleri ayıkliyoruz.

Niçin ve ne zamana kadar buradasınız?

İçerideki çalışma koşullarını beğenmediğimiz için yasal hakkımız olan, sendikaya üye olma hakkımızı kullandık. Daha sonra ise işten çıkarıldık. İşimizi geri istediğimiz için direnişe başladık. İşe iade davası da açtı sendika. Şu an direniş iyi gidiyor. Hakkımızı alıncaya kadar da buradayız, direneceğiz.

Sizi tanıyalım?

Ben, **Mehtap Tekin**, iki buçuk yıldır Billur Tuz'da çalışıyordum. Evliyim, çocuğum yok. Ben de aynı nedenden işten çıkarıldım. Eşim ve kayınvalidem ile birlikte yaşıyorum. İkisi de beni, direnişi destekliyor.

Direnış yerinde bir gün nasıl geçiyor?

Buraya sabah erken saatlerde geliyoruz.

Raşide Gökür

Mehtap Tekin

Gün içinde ziyaretçilerimiz oluyor, onları karşıyoruz, konuşmaları dinliyor, sloganlar atıyoruz. Yağmurda, soğukta buradayız hep.

Kadın direnişçi olmanın sizce ayrı zorlukları var mı?

Tabii. Sadece burada değil evde de işler var, herkesin çocuğu var, sorumlulukları var. Ben sorumluluklarımın bir kısmını bıraktım artık, kendimi buraya verdim. Direniş yerinde dayanışmayı öğrendik biz. Hem kendi aramızda hem de diğer çalışanlarla dayanışmayı. Mesela Savranoğlu'ndan bize yemek geliyor. Ortaklaşa direniyoruz onlarla. Kardeş sendikalar da yanımızda. Evet dayanışmanın, eylemin ne olduğunu burada öğrendik. İçeride sadece çalışıyor ve daha sonra evlerimize gidiyorduk.

Direnişten önceki halinizle sonraki haliniz arasında fark görüyor musunuz?

Değiştik. Birtakım haklarımız olduğunu öğrendik, gözümüz açıldı, kendimizi savunabiliriz artık. Eskisi gibi olmayacak hiçbir şey yani.

Burada direnişte en önde yer alıyorsanız, yarın sendikanızda temsilci olmayı düşünüyor musunuz?

Kesinlikle. Ben sendikada aktif görev almak isterim. Biz fabrikada kadınlar olarak ikinci sıranıftık. Sayımız azdı. Sözümüz geçmiyordu kimseye... Artık böyle bir şeyi kabul edemeyiz.

Siz ne zamandan beri buradasınız?

Ben **Yasemin İleri**, direnişin başından beri buradayım, arada rahatsızlandım, gelemediğim zamanlar oldu. Evde istirahat ettim. Gribal enfeksiyonlar çok oluyor burada...

Ne iş yapıyordunuz?

Tuzları temizliyorduk...

Kadın ücretleri ile erkek ücretleri arasında bir fark var mıydı?

Evet, erkekler biraz daha fazla ücret alıyordu. Onlar çuval kaldırdıkları, güç sarfettikleri için, daha ağır iş yapıyorlardı.

Siz düşük ücret alıyordunuz ve işin niteliğinden kaynaklandığını düşünüyorsanız ücret farklılığının?

Evet haksızlık olduğunu düşünüyorum.

Sizin elleriniz daha küçük ve becerikli olduğu için ayıklayıcı olmanızın tuzları; bu da bir vasfı değil mi...

Tabii, önce erkekler yapıyor-muş, sonra kadınların daha iyi yapacaklarını düşündükleri için kadınlar çalışmaya başlamış.

Evli misiniz, çocuğunuz var mı?

Çocuğum var, ama yalnız yaşıyorum ben. Kızım babasında kalıyor, hafta sonları geliyor bana.

Tek başına yaşayan bir annesiniz, zor oluyor mu?

Evet, çocuğun velayeti bende, normalde birlikte yaşıyoruz. Okulda bir sorun çıktığı için babasının yanında devam etmek zorunda kaldı okula. Tabii ki çok zor. Çalışmak zorundayım, çalıştığım zaman da iş yorgunluğu oluyor, zihin yorgunluğu oluyor. Çocuk ise ilgi ve sevgi bekliyor. Ayrıca dersleriyle ilgilenilmesi gerekiyor. Bunlara yeterli kadar önem veremiyorum ve suçluluk duyuyorum hep. Ama elimden geldiği kadar yapmaya çalışıyorum. Ne yapayım, olduğu kadar artık.

İşsizlik sizin için daha zor sanki?

Tabii. Çalışmazsam açım, tek kişiğim çünkü. Kiramı veremiyorum, faturalarda zorlanıyorum. Taksitlerimi veremiyorum. Tek maaşı zaten, şu an o da yok... Fakat inancım tam, bizi ayakta tutan kazanacağımıza dair bu inanç zaten. Yine de bir an önce kazanmayı bekliyoruz.

Kazanırsanız dönecek misiniz?

Çalışacağım tabii. Bu iş olmasa da başka bir iş olur. Karşılığını aldıktan sonra çalışmak güzel, üretici olmak güzel bir şey. Bir kadın olarak üretici olmak güzel, kendi kazandığınla çocuğuna bakmak, ona örnek olmak her açıdan iyi bir şey. Kızımı da getireceğim buraya. 13 yaşında. Bu ortamı görsün, bilinçlensin, bilinçli olsun istiyorum. Biz daha önce bilinçli olmadığımız için, sendikanın, grevin, direnişin ne anlama geldiğini bilmiyorduk. Slogan atarken bile zorlanıyordum.

Önceki halinizle bu halinizi karşılaştırdığınızda...

Çok şey öğrendik, dayanışmayı öğrendik, birbirimize daha fazla bağlanmayı öğrendik. Bazen stresten gelen ufak tefek tartışmalar olsa da hemen çözebiliyoruz artık sorunlarımızı. Bir amaç için buradayız. Elimizden gelen direnci gös-

teriyoruz. Yağmur da olsa kar da yağsa ayakta durabilecek durumda olduğumuz sürece buradayız hep.

Direnişin gidişatı hakkında neler düşünüyorsunuz?

Kazanma ihtimalimizin çok büyük olduğunu düşünüyorum, başkanımıza da güveniyorum. Gözlerinde "bu iş olacak" bakışlarını görüyorum. İnanmasak zaten burada boş yere zaman geçirmeyiz. Biz inanıyoruz sonuç alacağımıza, kazanacağımıza...

Çalışanlar olarak kadınlar nasıl olmalı sizce?

Kadınlar özgür olmalı. Maddi, manevi anlamda kendine yol açmalıdır. Birbirine destek olmalı bence, mesela siz buraya geldiniz, biz de başka yerde direnen kadınların yanına gitmeliyiz, diye düşünüyorum. Problemlerimiz birbirine çok benziyor çünkü. Kadın olarak yaşamak gerçekten de farklı. Ama keşke erkeklerden yeterli derecede destek alsak. Kadın dayanışması güzel bir şey. Ev-kadınlarını da bilinçlendirmek gerekiyor bence... Kadınların evde oturup çocukla, yemekle uğraşmasını ben bu çağda çok geri buluyorum. Kadınların yolları açılmalı. Her yerde açılmalı, fabrikada da, sendikada da...

Sendikal faaliyet içinde aktif rol almak ister misiniz?

İmkânlarım olursa, zamanım olursa, düşünürüm. Niye düşünmeyeyim? ■

Yasemin İleri

Kadınlar boyahane de alıŖıyordu

İzmir Menemen’de Deri-İŖ Sendikası’na üye oldukları için iŖten ıkarılan Savranoglu fabrikası iŖilerinin direniŖleri 300 güne yaklaŖıyor, iŖe iade davalarını birer ikiŖer kazanan iŖiler, sevinçlerini halaylarla, Ŗarkılarla dile getirirken, patron tutumunu devam ettiriyor. Ne gam, onlar haklarını alana, haklılıklarını dünya aleme duyurana kadar oradalar. İçlerinde gencecik kadınlar var. nce iŖten atılmıŖlar, sonra aynı Ŗirketin İstanbul’daki fabrikasına “sürgün” edilmiŖler, bıçaklı sopalı saldırılara uğramıŖlar “vazgeçmeyeceğiz asla” diyorlar. adırlarında soba yanıyordu 15 Ŗubat’ta yanlarına gittiğimize, ama önlerinde bahar var. Bahar ve Esra’dan dinliyoruz, vazgememenin öyküsünü...

Kendinizi tanıttın, nasıl baŖladınız alıŖmaya, neden ıkarıldınız, niçin buradasınız?

Adım **Esra Baysal**, 22 yaŖındayım, dört yıldan beri deri sektöründe alıŖıyorum. Babam Savranoglu’nda 18 yıl görev yaptı, güvenlikte alıŖıyordu. Emekli oldu ama alıŖmaya devam etti. İçeride iŖ sağlığı iŖ güvenliği yoktu, Ŗartlar çok kötüydü, bu nedenle sendikaya ye olmaya baŖladık, ben de sendikaya “evet” diyenler arasındaydım. Sendikaya ye oldum diye babamın bile iŖine son verdiler. Oysa babamın sendika ile hiçbir bağlantısı yoktu. “Buradaki fabrikayı kapatıyorum

sizleri oraya yollayacağım.” diyerek bizleri İstanbul’a yolladılar. Bunun beraberinde bize tazminatlarımızı da sundu patron, “Size tazminat vereyim, iŖyerinden ayrılın, sendikadan çıkın.” dedi. Biz kabul etmedik. “Tazminat istemiyoruz, biz iŖimize devam edeceğiz yalnızca daha sağlıklı bir ortamda daha iyi alıŖma koŖulları altında alıŖmak istiyoruz.” dedik. İstanbul’a gittik, orada 13 gün alıŖtık. Fakat orada da, “Fabrikayı iŖgal ediyorsunuz.” gerekçesiyle iŖimize son verdiler. Tazminatsız bir Ŗekilde kapıya koydular. Akabinde buradaki fabrikayı açtı ve tekrar iŖi alıŖtırmaya baŖladı. Bunu duyduğumuzda buraya gelerek çadırımızı kurduk. YaklaŖık 200

günü aŖan bir süredir buradayız, direniŖimizi geceli gündüzlü sürdürüyoruz.

İçeride ne iŖ yapıyordunuz?

İçeride deri boyuyorduk. Kadınlar genellikle deri boyuyordu, derilerin ağırlığı da 60-70 kilo arasında deėiŖiyordu ve bunları biz kaldırıyorduk. İki kadın karŖı karŖıya geçiyor, çuvalları uçlarından tutarak kaldırıyorduk. Önceden 15 kadındık, Ŗimdi ise 60’a yakın kadın var içeride. Ŗu anda içeride kaç kiŖi alıŖıyor bilemiyorum, ama biz 103 kiŖi kadardık. Tabakhane, boyahane gibi bölümler vardı. Tabakhane de erkekler, boyahane de kadınlar alıŖıyordu genellikle.

Esra Baysal

Kadın erkek arasında ücret farklılığı var mıydı?

Yok, ücret farklılığı yoktu. Hatta bir yıllık çalışan da, beş yıllık çalışan da, hepsi aynı ücreti alıyordu. Hepimiz asgari ücret alıyorduk. Ama mesailerle birlikte bu durum biraz değişiyordu. Bizim istediğimiz sorulmaksızın mesaiye kalıyorduk...

Bir kadın olarak direnişte olmak ne anlama geliyor?

Deri sektöründe kadın olarak çalışmak çok zor, ama direnişte olmak daha da zor. Biz genel olarak gündüzleri buradayız, geceleri erkek arkadaşlarımız kalıyor çadırda... Saldırıları oluyor, gece 25 kişilik içeride çalışan bir işçi grubu bizim çadırımıza saldırdı. Bir gün biz nöbetteyken içeriye iş görüşmesi için gelen bir kadına "Nereye gidiyorsunuz?" diye sorduk. Kadına "Kadın bize bıçak çekti. Polis çağırıldı, polis kadının elinden bıçağı aldı. Kadın şikayetçi olmadı, biz de olmadık. İşveren sonra bu kadını çağırarak işe almış ve kadın patronun yönlendirmesiyle savcılığa suç duyurusunda bulunmuş... "Benim yolumu kestiler, vurdular." diye. Bir saat geçmeden emniyet geldi, bizi aldı ben ve dört arkadaşım, üç kadın, bir erkek olmak üzere 24 saat gözaltında kaldık. İki saat bekledik mahkemeye çıkmak için. Hâlâ mahkememiz devam ediyor...

Direniş nasıl gider sizce, ne umuyorsunuz?

Tabii ki içeriye girmeyi, uygun koşullarda

insan gibi çalışmayı istiyoruz. Emeğimizin karşılığını almak istiyoruz...

Sendikalı bir kadın olarak dışarıda direniyorsunuz, diyelim ki yarın sendika üyesi olarak içeriye girdiniz ve çalışmaya başladınız, temsilci olmak, sendikada aktif görev almak ister misiniz?

"Sendikacı olmak istemiyorum. Ben bir işçiyim, daha fazlası beni aşar." diyorum. Ama burada çok şey öğrendik, yetiştik adeta. Eskiden slogan atamıyordum. Şimdi hiç takılmıyorum, canıyürekten atıyorum. Neyi neden söylediğimi de biliyorum artık. Dile kolay, 200 gündür bu işin içindeyiz. Kazanımın sonuçlanmasını istiyoruz. Sonrasını o zaman düşünüyoruz.

Siz içerideki çalışma koşullarını biraz anlatır mısınız?

İsmim **Bahar Aslan** bir buçuk yıldır içeride çalışıyorum, bekârim. İçeride çalışma koşulları çok ağırdı, deri sektörü kadınlar için zor bir sektör. Bizler sendikaya üye olduktan sonra pek çok baskı ile karşılaştık. Kadın arkadaşlarımızın önünde pantolonunu indiren adamlar oldu.

Bunun adı cinsel tacizdir ve suçtur, biliyorsunuz değil mi?

Evet tabii, taciz edildik, suç bu. Ama kime şikayet edeceksin? Ustaların gözü önünde yaşadık arkadaşlarımız tacizi ve onlar göz yumdular. Arkadaşlarımız işverenin yanına çıktı. İşveren "Kanıtınız nerede bana kanıt gösterin, kanıtınız yok." dedi. Hepimiz şahittik ama bir şey yapılmadı.

İçeride kadın tuvaleti, soyunma odalarınız var mıydı?

Erkek tuvaleti ve kadın tuvaleti önce yan yanaydı. Soyunma odalarının ise üstleri açıktı. Servisimiz yoktu. Gece yarısı tek başımıza tekin olmayan yollardan geçip gidiyorduk. Çünkü giriş saatimiz belliydi ama çıkış saatimiz belli değildi. Burada köle gibi çalışıyorduk. Ama ben de İstanbul'daki Kampana'ya gidenler arasındaydım, oradaki şartlar buradan da kötüydü. İnsanlar biz, insanca koşullarda çalışmak istiyoruz... Bizim ne farkımız var başkalarından?

Niçin çalışıyorsunuz?

Çalışmak zorundayım ben, evi geçindirmek için çalışmam lâzım. Babam vefat etti. Ben eve bakıyorum, o nedenle çalışmak zorundayım. Üç kardeş birden sendikaya üye olduk. Ablam şu anda İstanbul'da sürgünde. 23 yaşında ve yalnız yaşıyor, bilmediği, görmediği yerlerde, herkesten, aileden uzakta. İstanbul'da iki kişiler, her şeylerini kendileri karılıyorlar. Servisleri yok. Onları yıldırma için ellerinden ne geliyorsa yapıyorlar, ama onlar çalışmaya devam ediyorlar. Annem bizi destekliyor. "Sonuna kadar gidin." diyor. 8 kardeşiz biz. En küçük kardeşim 15 yaşında, ben 19 yaşındayım. Okuyordum, çalışmak zorunda olduğum için okulum yarım kaldı. Liseden terkim.

Siz direnişin geleceği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Direniyoruz. Kazanmak için elimizden ne geliyorsa yapacağız. Asla vazgeçmeyeceğiz. Sonu ne olursa olsun. Kazanacağız...

Esra: İşveren bizi sendikalı olarak işe tekrar almasa bile öyle bir fabrikanın orada bulunmasını istemiyoruz. Bu fabrika çevre ve insan sağlığı açısından da tehlikeli bir yer. Menemen'deki belediyelerin buraya el atmasını istiyoruz. İçerideki bütün zararlı maddeler Menemen Ovası'na akıtılıyor. Ciddi çevre sorunları var. Kadınların yanımızda olduğunu görmek bizi gerçekten de sevindirdi. Kendi hemcinslerimizi görmek bizleri mutlu ediyor... [n.a.]

Bahar Aslan

Türkiye’de 57 yıl önce sendika başkanlığı yapan kadın

Dervişe Koçoğlu nasıl Derviş Koç oldu?

Bir sendikanın 11 dönem yönetiminde olmak, üstelik de kadın olmak zor rastlanılan bir durum. Bandırma, Balıkesir, Çanakkale Havalisi Tütün Müskirat Gıda ve Yardımcı İşçileri Sendikası’nda uzun süre başkanlık görevini yürüten Dervişe Koçoğlu bunu başarmış bir kadın. Ama bu bile bir kadın olarak geleneksel tarih yazımının hışmından kurtaramamış onu.

Necla Akgökçe & Muazzez Pervan

Tarihçiler içinden geldiği sınıf ve mensup olduğu toplumsal cinsiyet durumundan bağımsız hareket edemezler. Kadınlar geleneksel tarih yazımını toplumsal cinsiyet açısından sorgulamaya başladıklarında, sadece geleneksel tarih yazımının değil, ona alternatif olduğunu iddia eden işçi sınıfı tarihçiliğinin ve toplumsal tarihçiliğin de kadınların deneyimlerini görünmez kıldıklarını gösterdiler.

Bugün kadınların tarihine ilişkin hatırı sayılır bir bilgi birikimi de oldu. Türkiye işçi sınıfı tarihi içinde kadın işçiler, sendikacılar söz konusu olduğunda çok fazla ilerleme kaydettiğimizi söyleyemeyiz. Oysa mevcut sendikaların dönem dergilerinin toplumsal cinsiyet açısından taranması halinde bile sendikal mücadelede öne çıkmış kadınların deneyimlerine ulaşmak mümkün.

Ama sendikal hareketin ve bilgi birikimi oluşturan kişilerin erkek egemen bakış açıları bazen, varolanı çarpıtıp, gerçek hikâyelere ulaşmamızı engelleyebiliyor. Gerçek hikâyesi engellenen kadınlardan biri de Türkiye’nin sendika genel başkanlığı yapan ilk kadını Dervişe Koçoğlu.

Şu anda Tekgıda-İş Sendikası Arşivini düzenleyen Muazzez Pervan olmasaydı onu yapıp ettikleriyle tanımak bana da nasip olmazdı büyük ihtimalle. Bana “*Tekgıda-İş’te sendika başkanlığı yapmış Dervişe Koçoğlu var, onun hakkında bir şeyler toplayalım mı dergi için?*” dediğinde sevindim. Sendika başkanlığına kadar gelen kadın sayısı Türkiye’de bir elin parmaklarını bile geçmiyor biliyorsunuz.

Kısa zamanda bulduklarından bir derleme yaparak yolladı. Gönderdiği belgeler arasında *Sendikacılık An-*

siklopedisi’nin, Bandırma Belediyesi başlıklı bölümünde Bandırma Balıkesir Çanakkale Havalisi Tütün ve Müskirat Gıda ve Yardımcı İşçileri Sendikası maddesinin bir fotokopisi vardı. Ama orada Tekgıda-İş Arşivi’nden farklı olarak 16 Ocak 1955 yılında sendika başkanlığına seçilenin Derviş Koç olduğu yazıyordu. 1955’ten 1969’a kadar yapılan genel kurulların hepsi teker teker veriliyordu üstelik. Her yerde isim aynıydı: Derviş Koç. Ansiklopedide maddeyi yazan her kimse, “*Sendika başkanlığı kadınların görevi değildir.*” diye düşünmüş olmalıydı. Bilinçli veya bilinçsiz, erkek egemen önyargılardan veya üşengeçlikten bir kadına ait önemli bir deney böylece hasır altı ediliyordu. -Ansiklopedinin başında kadın olduğu itirazlarını duyar gibiyim. Burada önemli olan bakış açısı onun altını çizmek isterim- Derviş’in Dervişe olma ihtimalini soruyo-

rum size, çok düşüktür değil mi? Erkeklerin başına böyle şeyler çok nadir olarak gelir. Benim okuduğum işçi tarihi kitaplarının çoğunda Dervişe Hanım ismine rastlamadım. Kemal Sülker’in *Türkiye Sendikacılık Tarihi* kitabında Türkiye Tütün Müskirat ve Yardımcı İşçiler Federasyonu’nu tanıtan bölümde, federasyonun kuruluşu ele alındığı ve 1952 yılı söz konusu olduğu için ismi geçmiyor. Ama Kemal Nebioğlu’nun yazı işleri müdürlüğünü yaptığı *Petrol-İş Dergisi’nin* Ağustos 1958’de çıkan 4. sayısında, genel kurulda sendikanın idare heyetine seçilen ama Türk-İş delegeliğine seçilemeyen Dervişe Koçoğlu ile ilgili şu yorum yapılmış: “*Mücadele büyük oldu. 31 namzet arasından 12 kişi seçilirken eski delege, kıymetli kadın idareci Dervişe Koç seçilemiyordu. Birçok sendikacının samimiyetle üzülükleri bu konuda akıl başa sonradan geliyordu.*”

Sanduktan Sendikaya Tekgıda-İş'in Hikâyesi isimli kitabında Zeliha Etöz, Türkiye Müskirat Tütün ve Yardımcı İşçi Sendikaları Federasyonu'nun 28 Temmuz 1956'da yapılan 3. Genel Kurulu'na değindikten sonra, "Bu genel kurulda asil idare kurulu üyeleri arasında ilk kez bir kadın sendikacı da vardır. Balıkesir - Çanakkale ve Havalisi Gıda ve Yardımcı İşçiler Sendikası'ndan olan Dervişe Koçoğlu 1948'den beri aktif sendikacıdır." Burada söz konusu olanın 9 sendikayla kurulan, daha sonra da 19 sendikaya kadar çıkan bir federasyon olduğunu hatırlatmadan geçmeyelim. Yani bugünün konfederasyonlarının yerini tutabilecek bir örgütlenmeden bahsediyoruz. Türk-İş'in yönetiminde hiç kadın oldu mu?

Yavrusunu bile ihmal ederdi

Gelelim Dervişe Koçoğlu'nun hayat hikâyesine. Dervişe Hanım 1918'de Kıbrıs'ın Lefkoşe kentinde doğdu. İstanbul Çapa Kız Enstitüsü'nü bitirdikten sonra Bandırma Yaprak Tütün Bakım İşleme Evi'nde işe başladı. Daha sonra burada sendikal faaliyetlere katılarak, yönetim kuruluna seçildi. Koçoğlu, onun eşinin soyadı. Eşi Sabahattin Koçoğlu, Kürt asıllı bir sendikacı. Bu evlilikten bir de erkek çocuğu olmuş. Evlenmeden önceki soyadı ise Türkeş, yanılmadınız, Alpaslan Türkeş'in baba bir, anne ayrı üvey kardeşi olduğunu yazıyor kaynaklar. Muhtemelen de böyle.

Dervişe Hanım Türkiye'nin ilk sendika başkanı olmasının yanı sıra bu görevi uzun süre sürdürmüş ilk kadın (belki de tek). 1955'te ilk kez başkan olduktan sonra,

26 Mayıs 1957, 16 Ağustos 1959, 12 Kasım 1961, 11 Şubat 1962, 30 Kasım 1963, 29 Ağustos 1965, 14 Mayıs 1967 tarihlerinde yapılan genel kurullarda da yeniden Bandırma, Balıkesir, Çanakkale Havalisi Tütün Müskirat Gıda ve Yardımcı İşçiler Sendikası'nın başkanlığına seçilmiş.

1 Mart 1966 tarihli *İşçi Davası Gazetesi*'nde yer alan "Tek bayan sendika başkanı" başlıklı yazıda hakkında şunlar yazıyor: "Türk-İş tarafından İsveç ve Amerika'ya gönderilen ve bu seyahatlerden geniş malumat ve muvaffakiyetle dönen sendikanın başkanı Dervişe Koçoğlu ve arkadaşları yalnız TEKEL'de değil, gıda işkollarında çalışan işçilere de el atmıştır."

Gazetede Koçoğlu'nun fırın işçilerinin örgütlenmesi için neler yaptığı şöyle dile getiriliyor: "Bilhassa kanun nizam tanımayan bazı fırın işverenleri ile büyük mücadeleye girişerek bu işyerlerinde günde 16 saat boğaz tokluğuna çalıştırılan ve istismar edilen, ezilen işçilerin insan şeref ve haysiyetine yaraşır ücrete ve istirahate kavuşmaları için günlerce devam eden grevin başında sabahlara kadar nöbet tutan bayan sendikamız işverenlerin şikayeti yüzünden mahkemelere, savcılara kadar ifade vermekten yılmamış, neticede haklı direnmeleri müsbet sonuç vererek işverenler dize gelip mağdur işçilerin her türlü hakları toplu sözleşme ile elde edilmesinde büyük muvaffakiyet sağlamıştır."

Bugün bile grev yerlerinde sabahlara kadar nöbet tutan sendikacı kadına rastlamak bir iki istisna dışında çok zor. Dergi, Dervişe Hanım'ın kadınlık görevlerini dikkate almadan edememiş, ama yine de

denklemini biraz ters kurmuş. "İcabında yavrusunu bile ihmal ederek kendisini işçilere adadı." diyor. Derginin, bir anlamda da sendikasının döneminde ona sahip çıkma konusundaki bu çabası takdire şayan. Diğer yandan, sendika başkanı da olsa cumhurbaşkanı da olsa, çocuklara bakma görevinin kadınlara ait olduğu mesajı da verilmeden durulamıyor.

Koçoğlu, 19 Ağustos 1968'de kurulan Tekgıda-İş'in (Türkiye Tütün Müskirat Gıda ve Yardımcı İşçileri Sendikası) kurucular kurulunda da yer aldı. Türkiye Tütün Müskirat Gıda ve Yardımcı İşçi Sendikaları Federasyonu'nun 5 Aralık 1969'da kendisini feshederek Tekgıda-İş'e katılmasıyla birlikte Federasyon üyesi olan Bandırma, Balıkesir, Çanakkale Havalisi Tütün Müskirat Gıda ve Yardımcı İşçileri Sendikası da fesih kararı alarak Tekgıda-İş'e katıldı. Koçoğlu bu süreçte ve 5 Temmuz 1970'te yapılan genel kurulda Bandırma şube başkanlığına, 1 Ekim 1972'de sendika genel kurulunda ise üst kurul delegeliğine seçildi. 21 Aralık 1975'te yapılan genel kurulda hiçbir yönetim kademesinde yer almadı. Böylece 11 dönem sendika başkanlığı yapan Dervişe Hanım'ın aktif sendikal görevi de sona ermiş oldu.

Günümüzde kadın sendikacıların yönetimlerde iki dönemden fazla görev yapamaması gözönünde bulundurulduğunda işçi sendikaları tarihinde bir kadının 11 dönem sendika başkanlığı görevini yürütmesi de bir rekor sanırım.

Zaman Gazetesi Dervişe Koçoğlu'nun 5 Ocak 2002'de Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'nde kanserden yaşamını yitirdiğini yazıyor. Ölümünü bile ağabeyisi üzerinden tanımlamış gazete: ".... kızkardeşi öldü". Oysa Dervişe Hanım, A. Türkeş'in esamesinin okunmadığı bir dönemde yürütmüş sendika başkanlığı görevini. 84 yaşına kadar yaşamış. Türkiye ortalamasına göre hayli uzun bir ömür.

Bandırma'nın yerel gazetelerinden *İlkehaber Gazetesi*'nde 2010 yılında Bandırma'daki davalarımız isimli köşeyi hazırlayan avukat Turgut İnal, Dervişe Koçoğlu'dan da bahsediyor, şöyle tanımlıyor onu: "Çelik gibi bir iradesi ve dehşet ölçüsünde nefis bir konuşma yeteneği vardı." Başka türlü nasıl o kadar uzun dönem bir kadın olarak sendika başkanlığı görevini yürütebilir ki?

Not: Tekgıda-İş Arşivi'nden yararlanılmıştır

Araçsal üyelik, aidiyet ve sendikalar

İşçinin sendikaya olan aidiyetini güçlendirmek sendikalar için önemlidir. Ancak faydacı zihniyete ve pasif üyeliğe dayalı üyelik anlayışının kabul edildiği ve sorgulanmadığı sendikal yapıların böyle bir aidiyeti sağlaması, sınıf dışı dayanışma biçimlerinin hakim olduğu bir dönemde daha da zor görünüyor.

Kolektif eylem hem bireysel düşünmeyi hem de diğerleriyle birlikte uyumlu bir şekilde hareket etmeyi gerektirir. Kolektif örgütler de kişilerin kendi durumlarıyla ilgili olmasa bile, diğer kişi ve grupların taleplerine destek ve katkı sağlama davranışını, başka bir ifade ile dayanışmayı güçlendirmeye çalışırlar. Çünkü kolektifliğin esası dayanışma kuralına göre işler. İşçiler genellikle kendi ücret ve çalışma koşullarını geliştirmek için sendikaya üye olurlar. Ancak sendika üyeliğinin amacı sadece kendi çıkarlarını yükseltmeye dönük bile olsa, işçinin bunu kolektif bir hareket olmadan başarması zordur. İşçilerin ve üyelerin kendi çıkarlarını sendika aracılığı ile yükseltme

isteği ve sendikadan bunu beklemesi anlaşılabilir bir olgudur. Zaten sendikaların da en önemli amacı işçilerin ücret ve diğer çalışma koşullarını korumak ve geliştirmektir.

Ancak bir örgüt olarak sendikanın siyasetini büyük oranda bunun üzerine kurması, kısa vadede işçilere ve sendikaya fayda sağlasa bile, uzun vadede sendikal harekete zarar verir. Örneğin son dönemlerde bazı sendikaların piyasadan satın alabilecekleri sigorta, kredi kartı gibi hizmetleri özel sigorta şirketleri ve bankalarla anlaşarak üyelerine piyasa fiyatının altında temin ettikleri görülüyor. Bu gibi bireysel çıkarları artırmaya dayanan ve yalnızca faydacı bir zihniyetle

kurulmuş olan sendika-üye ilişkisinin en önemli sonucu pasif üyeliktir. Sendikaların, sadece üyelerinin dar bireysel çıkarlarını artırmaya odaklanan bir anlayışı benimsemeleri, sendikaların birlik ideallerini ve işçilerin kolektif bilincini zayıflatıyor. Çünkü bu anlayış, sendikaların bireyciliğe dayanan sosyo-ekonomik durumla uyum sağlamalarına, işçiler arasında bireyci eğilimleri güçlendirmelerine ve giderek kolektif eylemi zayıflatmalarına sebep oluyor. Ekonomik ve işin düzenlenmesi gibi esas fonksiyonlarını gerçekleştirme kabiliyetlerini sınırlıyor. Genel işçi hareketinin birliğini ve güçlenmesini de engelliyor.

Her
işyerine
bir kreş

Üyelik ilişkisi bireyci, faydacı olmamalı

Bu durum uzun vadede sendikalara birkaç nedenden dolayı zarar verir. Başta sendikalar üyelerinden aldığı güçle kendi fonksiyonlarını gerçekleştirir. Üyelerinden aldığı güçten kastımız, sendikanın kendisinden kaynaklanmayan nedenlerle bir başarısızlık yaşadığında veya bir fonksiyonunu yerine getirmek için çabaladığında üyelerini harekete geçirebilme kabiliyetidir. Ancak sendika-üye ilişkisi yalnızca bireyci ve faydacı bir zihniyete dayandığında bu kabiliyet fazlaıyla sınırlanır. İşler iyi gittiği sürece bu üyelik tipinin sorgulanmaması, üyelerin bu duruma ve ilişkiye uyum sağlamalarına neden olur. Bu sonucu anlayabilmek için araçsal üyelik ilişkisine bakmak gerekir. Araçsal üyelik kırılabilir ve duruma göre değişebilen bir üyelik tipidir. İstikrarlı değildir. İşçinin sendika üyeliğinin faydalarını artırmak için, sendikayı doğrudan kullanması durumuna bağlıdır. Bu nedenle bu üyelik tipi hızlı bir şekilde ve duruma göre değişebilir. Örneğin sendikalar hizmete bağımlı olan üyelerine hizmet vermede başarısız olursa ne olur? Büyük bir olasılıkla üyelerin eleştirisi ve tepkisi bu başarısızlığa neden olan işverene veya hükümetlerin uygulamalarına odaklanmaktan çok, bu hizmeti sağlayamayan sendika merkezine ve yöneticilerine yönelecektir. Sendika merkezi ve yöneticileri ise kendilerinden kaynaklanmayan başarısızlıklarının nedenlerini üyelerine anlatmakta ve onları ikna etmekte zorlanacaklardır. Genel olarak faydacı bir zihniyetle kurulmuş olan üye-sendika ilişkisinde sendikalar kısa ve uzun vadede ihtiyaç duydukları "üyeliğini devam ettirme", "işyerinde sendikayı destekleme", "sendikal faaliyetlerde riske girme" gibi gerçekte sendikal gücün olmazsa olmaz kaynağından yoksun kalacaklardır. Sendikanın sunmuş olduğu hizmete bağımlı, pasifliğe ve fayda-maliyet dengliğine göre şekillenmiş veya şekillendirilmiş olan üyelik tipinin yaygın olduğu sendikaların, genellikle merkezi üst yapılarının karar ve uygulamalarına dayalı olduğu görülür. Gizli ve kapalı iletişim kanallarına sahiptir. Ve sorunlarla karşılaşan üyeler destek sağlamak için tam zamanlı sendika görevlilerine ihtiyaç duyan bir örgütsel yapı mevcuttur. Üyelerle temas zayıftır. Bu örgütsel yapı aracılığı ile sendikaların hizmet vermeye aşırı odaklanmaları üyeler arasındaki pasif-

liği yeniden yaratır.

Tekrar etmekte fayda var. Kuşkusuz üyelerinin ücret ve çalışma koşullarını korumak ve geliştirmek, üyelerinin bireysel çıkarlarını yükseltmek sendikaların en önemli faaliyet alanı ve amacıdır. Ancak sendikaların üyeleri ile kurmuş olduğu bu ilişkinin sadece kısa vadeli ekonomik çıkarlarını esas alması, uzun vadeli diğer makro ekonomik, sosyal ve siyasal amaçlarını bir kenara itmesi anlamına geliyor. Öyle olmazsa bile bu sendikaların tüketimciliğe, bireyciliğe uyumlaştırdıkları üyelerini diğer makro politikalarını gerçekleştirmek üzere harekete geçirmeleri son derece zordur. Yine bu sendikaların ve üyelerin diğer sendikalar ve işçi grupları ile bir araya gelerek işçi sınıfının bütününe ilgilendiren makro sorunları sahiplenmeleri ve çözüm üretmeleri beklenemeyecektir. Sendikal hareket içindeki parçalı yapının işçi sınıfının yenilgisinin en görünür yüzü olduğunu söylemeye bile gerek yok.

Kreş ihtiyacı ücretin önüne geçebilir

Böylesi bir üyelik ilişkisinin ve sendikal yapının kadınları örgütlemek ve harekete geçirmek açısından elverişli olmadığını daha önceki yazılarımızda belirtmiştik. Çünkü kadınların çalışma hayatında yaşadıkları sorunlar ne kısa vadelidir ne de işyeri ile sınırlıdır. Çoğu zaman kadınlar açısından işyerinde destek görme ihtiyacı ücret artışından daha önemli olabilmektedir. Evli ve çocuklu kadın işçilerin kreş ihtiyacı, iş güvencesinin önüne geçebilmektedir. Kadınlar toplumsal alanda resmi ilişkilerden çok enformel ilişkilere dahildirler. Günlük yaşamlarında daha çok bu ilişkileri kullanırlar ve kendilerini bu ilişki ağları içerisinde güvende hissederler. Bu durumda sendikanın resmi ve merkezi olarak üyeleri ile kurmuş olduğu ilişki hiç de kadınlara uygun bir iletişim şekli değildir... Bunları çoğaltmak mümkündür.

Türkiye'de sendikacılar arasında "İşçiler-üyeler daha çok ne kadar ücret zammı elde ettiğimizle ilgileniyorlar, sendika benim için ne yaptı diye sorarlar, başka bir şeyle ilgilenmezler" gibi şikayetlerin yaygın olduğu görülür. Bu şikayetlerin gerçeklik payının olmadığını söylemek yanlış olur. Ancak mevcut sendikal yapı, kültür ve işleyişin şikayet edilen bu durumun yaratıcısı olduğunu söylemek de önemlidir. Bu yapı, kültür ve işleyişe uyumlaştırıl-

mış üyelerin, buna rağmen sendikanın daha geniş makro hedeflerini benimsemelerini, işçi sınıfının sorunlarını tek başlarına sahiplenmelerini beklemek ise doğru olmayacaktır.

Üyelerin sadakati ve aidiyetinin sendikaların gücünü oluşturduğu bilinmektedir. Bu nedenle işverenler sadakatin ve aidiyetin nesnesini değiştirmeye ve kendilerine döndürmeye yönelik stratejiler izliyorlar. İşyerinde ve toplumda sendika yanlısı normların yayılmasına ve sendikalaşmanın önüne geçebilmek için, işçiler arasındaki toplumsal ağlara nüfuz etmeye çalışıyorlar. İşin örgütlenmesi, taşeron çalıştırma, üretim yerinin değiştirilmesi gibi iş ve işyerine ilişkin yöntemlerle işgücünü ayırarak işçiler arasındaki toplumsal ağların, sendikalara dair bilgi iletmeye işlevini engellemeye çalışıyorlar. Bazı durumlarda ise işçileri ve ailelerini zor zamanlarda gözetme, şirket gazeteleri, spor takımları gibi etkinliklerden yararlanıyorlar. Şirket korumacılığı aracılığı ile dini topluluklarının, mezheplerin ve çalışma cemaatlerinin sunduğu güvenlik tipini önererek işçiyi "büyük bir ailenin üyesi" haline getirmeye çalışıyorlar. Bu güvenliksiz ve istikrarsız dünyada işçiyi gurur duyabileceği bir kimlik ve aidiyet sunarak şirketle bir kolektif ilişki kurmasını sağlıyorlar. Böylece işçi için sadakatin öncelikli nesnesinin toplum, sınıf veya sendika değil çalıştığı firmanın olmasını hedefliyorlar. Emek-sermaye karşıtlığını belirsizleştiren bu yöntemlerle sendika bir yabancıya dönüştürülmüş oluyor.

Toplumsal yaşamda ise işçilerin, yeni ekonomik ve siyasal sistemin yaydığı güvensizliğe karşı enformel ilişkilerin hakim olduğu cemaat, din ve milliyetçilik temelli alternatif dayanışma biçimlerine, güven sağlayacaklarını düşündükleri bir kimlik ve aidiyete daha fazla sarıldıkları gözlemleniyor. Neo liberal-muhafazakar eğilim ve politikaların teşvik ettiği sınıf dışı dayanışma biçimleri için "aidiyet", "sınıf dışı kimlikler" adeta sihirli kelimelerdir. İşçileri çoğu zaman sendikalardan uzaklaştıran bu gelişme ve stratejilerle birlikte işçinin sendikaya olan aidiyetini güçlendirmek sendikalar açısından oldukça önemlidir. Ancak faydacı zihniyete ve pasif üyeliğe dayalı üyelik anlayışının kabul edildiği ve sorgulanmadığı sendikal yapıların böyle bir aidiyeti sağlaması her zamankinden daha zordur. ■

Beyaz yakalının konumu daha da sarsılacak

Batı'da sendikalar bir süredir, beyaz yakalılık ve beyaz yakalıların örgütlenmesi, beyaz yakalılarla mavi yakalıların birlikte örgütlenmesi için geliştirilecek yeni sendikal stratejiler üzerine tartışıyorlar. Yeni çalışma biçimleri ve mekanları, Türkiye sendikal hareketinin de konuyu ele almasını gerekli kılıyor. Beyaz yakalılarla ilgili çalışmalarıyla tanıdığımız Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyoloji Bölümü araştırma görevlisi Berna Uçarol'la beyaz yakalılar ve beyaz yakalılık üzerine konuştuk.

Söyleşi: Bahar Erzan

Kimlere beyaz yakalı diyoruz?

Oldukça tartışmalı bir soru, bir o kadar da tanımını yapmak zor aslında hem tarihsel süreç bağlamında hem de güncel koşullarda. Marx, kol emeği ve kafa emeğini ayırır. Kafa emeği, zihinsel süreçleri içerir. 'Beyaz yakalı' kategorisini statü, tüketim ve yaşam tarzı üzerinden okursanız yüzeysel sonuçlar elde edersiniz ve böyle düşünmek toplumun temel çelişkilerini gizler. Diğer taraftan kişinin sınıfsal konumunun üretim ilişkileri içerisindeki konumuna bağlı olduğu bakış açısıyla okursanız, emeğinden başka satacak birşeyi olmayan beyaz yakalı işçi sınıfının bir parçasıdır. Ve homojen de değildir. Bir tarafta sermaye birikim süreci ile ilgili kararların alınmasına katkıda bulunan üst düzey yöneticiler olarak tabir edebileceğimiz bir azınlık, bir tarafta daha orta kademe olan ve unvanları çeşitli isimler altında toplanmış geniş bir grup ve asıl olan sıradan, tekrara dayalı, vasıf gerektirmeyen süreçleri gerçekleştiren çoğunluktur. Kendi durduğum yerden cevap veririm, tarihsel anlamdaki kafa ve kol emeği ayrımı arasındaki çizgi gide-rek muğlaklaşmaktadır.

Dünden bugüne beyaz yakalılar ne tür bir seyir izlediler, günümüzde beyaz yakalı olmak ne anlama geliyor?

Türkiye özelinde beyaz yakalılık açısından kırılma noktasını 1980'lerin başından iti-

baren serbest pazara geçme ile başlayan süreç olarak alabiliriz. Serbest piyasa ekonomisine geçişle birlikte hizmet sektörü ivme kazanmaya başlamış ve turizmden reklama, bilişimden finans sektörüne istihdam edilenlerin sayısı artmıştır. Ve böyle baktığımızda 1980-1990 arasında özel sektörde "yuppie" denilen yeni bir orta sınıf belirmiştir. Bu yeni orta sınıf üyeleri en iyi üniversitelerden mezun olan, yabancı dil bilen insanlardır. Ve çalışma hayatında kapitalist kültürün ve kapitalist sınıf ilişkilerinin yeniden üretilmesinde rol oynamışlardır. Bu kuşakla birlikte Türkiye'de genel olarak bir beyaz yakalı kategorisi için toplumsal algı oluşmuştur. Bu algı, görsel ve sözel olarak durmadan beslenmiştir. Bu durum 1990'ların ortalarına kadar sürüyor. 2001 kriziyle birlikte özellikle bankacılık ve finans sektöründe yaklaşık 40 bin insan işsiz kalınca yükselen değer olan beyaz yakalı olma halinde bir sarsılma yaşanıyor. Ve bu sarsılma daha kitlesel olarak 2008 yılında krizle birlikte tekrar kendini gösteriyor. Akbank'tan, IBM'den Vodafone'dan, Atv ve Sabah'dan işten atılanlarla birlikte ilerleyen ve bugüne kadar devam eden bir süreçten bahsediyoruz. Toplamların içinde bulunduğu sosyo-ekonomik konjonktürler belirleyicidir. 20-25 yıl önce bankada çalışmakla bugün bankacı olmak ya da mühendis olmak aynı şey değildir. Şöyle bir örnek vereyim, eskiden bir bankanın şube müdürü olmak için üniversite mezunu olmak tek ön koşul iken bugün bu ön koşul yanına birçok ek nitelik eklenmiştir. Bugün

Berna Uçarol

üniversite mezunları için iş bulmak çok zordur. Gençleri istihdamdan uzak tutmak için üniversite sonrası yüksek eğitimi şart koşma durumu bir politika haline dönüşmüştür. Bulabildikleri işe başlasalar bile çoğunlukla bitirdikleri bölümlerden alakasız olmaktadır. Mutsuz olmamak adına ve seversen yapacakları işler için ise 6 aydan 2 yıla kadar uzanan, üstü örtülü biçimde istihdam modeli haline dönüşen stajyerliğe katlanmak zorunda kalmaktadırlar. Kısaca gelinen noktada da hangi kavramlarla konuşursak konuşalım beyaz yakalının konumu sarsılıyor daha da sarsılacak.

O nedenle yüzeyde gezinmek yerine görünmeyenin arkasına doğru geçmeliyiz ki farklılıklardan değil birlikteliklerden yola çıkalım. Burada tam olarak kastettiğim şey mavi yaka/beyaz yaka ikiliği içindir.

Giyimden yaşam tarzına beyaz yakalılık insanları nasıl etkiliyor?

Öğrenciyken ailenizle, yurttan ya da arkadaşlarınızla yaşıyorsunuz. Tek bir kot pantolona sahip olmak yeterli olabiliyor. Göreceli olarak maddi olanaklar açısından daha kısıtlı bir hayatınız var ama sosyal olarak daha zenginsiniz. Üniversite bitince bir şekilde işe başladınız diyelim. İşe başladığınızda ilk maaşlar genellikle giyim kuşama harcanıyor, yeni bir gardrop oluşturmak durumunda kalıyorsunuz. Özellikle sektörlerden bağımsız yüz yüze müşteri ilişkilerinin ön planda olduğu satış kanallı işlerde. Şirket kültürü dediğimiz şey size öyle açıktan açığa verilen bir ilaç değil. Oryantasyon denilen eğitimlerle birlikte bu ilaç dozlu verilmeye başlanıyor. Giyiminizden, konuşmanızdan, vücut dilinizi kullanma şeklinize kadar değişimin başlaması gerektiğini size gösteren şirketlerin ön tanıtımı gibi düşünebiliriz bu eğitimleri. Artık öğrenci değilsiniz ve bu bir şekilde size öğretiliyor. Sizden önce işe başlamış olanları görüyorsunuz ve uyum sağlamış ya da mış gibi yapıyorlar. Bu insanlarla aynı ortamda çalışmak için onlar gibi davranıyor ve yaşıyor olmanız gerekiyor. Gidilen mekanlar, konuşulan konular aynılaşıyor. Sonuçta yeni çalışma biçimi takım çalışması ve siz bir takım üyesisiniz. Ve çalışma ortamı aynı zamanda sosyal bir zemin. Bütün bunlara uymak tabii ki şart değil fakat benim gözlemleyebildiğim kadarı ile farklılıklarını koruyabilenler işyerinde yalnızlaşıyor. Uyum gösterenler ya da gösterdiğini düşünenler ise bir süre sonra kendine yabancılaşıyor ve çalışma yaşamından kaynaklı sorunlar bireysel bir sorun gibi algılanıyor. Oysa sorun sistemsel.

Kadınlar beyaz yakalı olarak hangi alanlarda yoğunlaşıyor?

Hizmet sektörü içinde daha spesifik ele alırsak insan kaynakları alımlarında, personel yönetiminde, müşteri ilişkilerinin ön

planda olduğu alanlarda kadınlar daha fazla çalışıyor. Özellikle iş hayatının duygusal becerilere daha çok ihtiyaç duyduğu ve dile getirdiği alanlarda kadın istihdamı yoğunlaşıyor. Kadınların insanlarla daha rahat ilişki kurabilmesi, “anaç” olma hallerinden şirketler yararlanıyor. Yine sekreterlik ya da modernize edilmiş hali ile yönetici asistanları kadrolarında, bankalarda ve sigorta sektöründe kadınları daha çok görebiliyoruz. Satış kadrosunda çalışan bir kadınsanız ve yöneticiniz erkekse giyiminizin biraz daha dekolte olmasını ya da daha fazla makyaj yapmanızı isteyebilir, satış oranlarına etki edecek düşüncesiyle.

Satış kadrolarında çalışan kadınların en çok karşılaştığı durumlardandır.

Plazaların genel ve kadınlar özelinde güncel ve gündelik sorunları nelerdir?

Günde mesai saati 8, 1 saat de yemek 9, yolu da hesaba katarsanız 10-11 saatiniz iş için harcanıyor. Modern zamanın çalışma biçimlerinde çoğu zaman iş, işte kalmıyor. İşyerinde işinizi bitiremediyseniz, evden laptopla çalışmaya devam ediyorsunuz. Yani mesai saatleri özel alanınıza transfer olmuş oluyor. Evli bir kadınsanız ve çocuk sahibiyse yük daha da ağırlaşıyor. Bu durum çoğu zaman strese ve ciddi psikolojik sorunlara kaynaklık ediyor.

Genelde plazalarda, açık tarz bürolar var ve bu bürolar birçok şeyin tiyatro alanı gibi. 20 ya da daha fazla kişi çalışıyorsunuz, sadece yönetici değil, siz artık çalışanlar olarak da birbirinizi gözlettiyorsunuz. Büyük şirketlere ait büyük plazalarda aslında çalışanlar için “herşey” düşünülmüş. Plazalar sadece açık bürolar olarak değil sosyal mekânlar olarak da kodlanmış, spor salonundan, kütüphanesinden hobi salonlarına kadar herşey. Ancak bir şeyi düşünmemişler ve bana kalırsa bu bilinçli bir düşünmemesi hali o da çocukları olanlar için kreş. Gayet yapılabilecek bir şey aslında, kreşi olsa çocuklular için hayat gerçekten

çok daha kolaylaşmış olacak. Çünkü çoğu zaman kadınlar, çocukları hastalandıkları zaman işten izin alıp çocuğunun yanına gidemiyor. Bu da kadınlar için hayatı kaosa çeviren bir durum. Sermayedarlar, plazalar için ergonomiden estetik tutumlara kadar herşeyi düşünürken kreşi düşünmüyor olmamalarını bilinçli bir düşünmeme hali ne yoruyorum..

Genel olarak çok fazla sorun var; fazla çalışmak, fazla çalışmaktan kendini tüketmeye başlamak, haklarına sahip çıkamamak, performansa dayalı sistemde çalışmak ve en önemlisi örgütlenememek.

Kentte yaşamak kaotik bir ortam ve bu kargaşanın içinde özellikle çalışma yaşamında başınıza gelenleri anlamaya/ anlamlandırmaya çalışıyorsunuz ve bütün

bunlar olurken de en az iş hayatında bir beş yıl geçmesi gerekiyor ve 30'lu yaşlara geliyorsunuz ve artık o işten ya da sektörden çıkmak için geç. Gelişmiş kapitalist ülkeler için 30' lu yaşlar çok erken olabirirken Türkiye'de 28 yaşında yeni bir işe başlamak için geç kalmışsınız. Çalışma

yaşamı gün geçtikçe zorlaşıyor ve kaotikleşiyor. Bugün doğru olan yarın yanlış oluyor ve siz bu hız ve teknoloji dünyasını yakalamakta güçlük çekiyorsunuz belki de yakalayamıyorsunuz ve geride kalıyorsunuz. Ve bu kaotik ortamın içinde insanın kendini bulması da zorlaşıyor. Bu

nun çözümünü bulmak da tabii kolay değil ancak dayanışmamız, alternatif çözümler üretmemiz ve mücadele etmemiz gerekir. Çünkü mücadele ederken, benzerlerinizle yolunuz kesişiyor, kaotik duran şeylerin o kadar da kaotik olmadığının farkına varıyorsunuz. ■

İnsanın içselleştirdiği bir yerden araştırma yapması empati için önemli

Berna Uçarol'un doktora çalışması beyaz yakalılar üzerine, ayrıca önemli bir beyaz yakalı örgütlenme girişimi olan Plaza Eylem Platformu içinde de yer almış. Kendisine beyaz yakalılara yönelik doktora yapma fikrinin nereden doğduğunu da sorduk... Yanıtını, dinliyoruz.

Ben de birçok üniversite öğrencisi gibi üniversite 2. sınıftayken geçici işlere girerek çalışmaya başladım. Üniversitede sosyoloji eğitimimi tamamladıktan sonra nasıl bir işte çalışmam gerektiği hakkında pek bir bilgi sahibi değildim. Ayrıca sosyoloji mezunu olarak da çok fazla seçenek mevcut değildi. Hemen hemen ilk bulduğum, yabancı bir sigorta şirketinde, hayat sigortası branşında, finansal danışmanı olarak işe başladım.

Öğrenci olmaktan çok farklı bir deneyim alanına girdiğimi, şirketin bir ay süren hizmet içi eğitimi döneminde fark etmeye başladım. Yapılan sınavlar, yöneticilerin konuşmaları, giyim-kuşam tarzına dikkat edilmesi, şirkete yeni katılanlar için düzenlenen sosyalleşme ortamları sadece benim için değil yeni üniversiteyi bitirmiş diğer arkadaşlar için de yeniydi sanırım.

İlerleyen zamanda hayat sigortası satışında çalışamayacağımı çünkü satışta başarılı olmak için para kazanma motivasyonun yüksek olması gerektiğini fark ederek istifa ettim. İstifam kabul edilmedi ve beni genel müdürlüğe atadılar. Genel müdürlük deneyimi ise şubeden farklıydı. Şubede çalışırken hissedilen tek baskı, satış kotaları nedeni ile satış yapamadığımız zaman takım liderleri tarafından kurulan satış baskısıydı oysa genel merkezde çalışırken hissedilen baskı görünür değil görünmez baskıydı.

Çalışma, çalışma saatleri ile sınırlı değildi. Şirket hayatımızın her alanına yayılmıştı. Benim gibi pek çok çalışma arkadaşımın hayatı şirketten ibaretti. 12, 13 saatimizi geçirdiğimiz şirket; duygularımızın, zamanımızın ve aile ilişkilerimizin görünmez belirleyicisiydi. Bir taraftan yöneticiler çok çalışmayı ve şirkete adanmışlık beklentisini normalleştirmek amacıyla çeşitli insan kaynakları politikaları uygularken, diğer taraftan da yerimizin ne kadar çabuk başka in-

sanlar tarafından doldurulabileceği konusunda bizi sürekli tehdit ediyorlardı. Yöneticilerin bu iki yönlü tutumu, hem insanın kendisini değersiz hissetmesine neden oluyor hem de bir ailenin parçası olma duygusu yaşattığı için gelgitli bir durum ortaya çıkarıyordu. Sanki oradan kopsanız dışarıda yeniden hayat kuramayacaksınız gibi bir duygu. Oysa her zaman her şey mümkün. Sadece size bu duyguyu vererek şirkete bağlanmanızı kolaylaştırıyorlardı.

Bazı geceler şirkette sabahladık

Benim içinde bulunduğum süreci sorgulamam, takım arkadaşımın annesinin hastalanması ile birlikte başladı. Arkadaşım annesine refakat edebilmek için istifa etmeye karar verdi. İstifasının nedeni ise şirket, 15 günün üzerinde izin kullandırmıyordu. Arkadaşımın istifa etmesine engel olduk. Biz onun işlerini de üstlenerek takım içinde onun yokluğunu hissettirmemek için bir buçuk ay kadar günde 16 saate varan mesailer yaptık, bazı geceler şirkette sabahladık. Yönetim, bu çalışma koşullarını hem görmemezlikten geldi hem de performans görüşmelerinde çalışmalarımızı yeterli bulmayarak performans notlarımızı düşürdü. Sonuç olarak anladım ki ne yaparsam yapayım ben şirket için hiçbir zaman yeterli olamayacaktım ve bu eksik kalma durumu yönetimin bir politikasıydı. Bu olaydan sonra sadece yapmam gerekeni yapmaya başladım, fazla mesaiyeye kalmamaya özen gösterdim. Bir noktayı daha kavramaya başladım, aslında yaptığım işin vasıf gerektiren bir tarafı yoktu. İş kendini sürekli tekrar ediyordu. Birçok insan paket program kullanıcısına indirgeniyordu. Oysa böyle bir şirketin genel merkezinde çalışmanın ön koşulu 'yüksek niteliklere' sahip olmaktır. Bunun dışında kendimizi yenilemek ve yeniden üretim alanına dönmek için ise tüketime odaklı bir yaşam tarzı sürüyorduk.

Bireysel bir direnç göstererek istifa etmeye karar verdiğimde, takım arkadaşlarıma haber vermedim. Çünkü kararımdan vazgeçeceklerdi. Yöneticiye istifa dilekçemi verdiğimde, yönetimin, takım arkadaşlarım üzerindeki baskıyı azaltmaları için hem sözlü hem yazılı olarak sıkıntıların nedenlerini ilettim. Fakat arkadaşlarım için sonuç değişmedi. İki gün içinde benim yerime yeni bir insan istihdam edildi. Yönetim, yeni gelen arkadaşına danışmanlık yapmam için 2 aylık ihbar süresi kullandırmak istedi. Bu süre içinde beş yıllık çalışma hayatımda olmadığım kadar rahat duygularla işe gitmeye, daha önce konuşmadığım insanlarla kübik gezerek konuşmaya, ayrılma nedenlerimi insanlarla paylaşmaya ve giyim kurallarını ihlal etmeye başladım. Benden sonra çekmecesinde istifa mektubu saklayan iki arkadaşım daha istifa etti. Yönetim, işyerinde provokasyon yaptığım için ihbar süremi beklemeden çıkışıma izin verdi.

Ayrılacağım son gün, her ne olursa olsun böyle bir şirket yaşantısına dönmeme kararı ile kimlik kartımı güvenliğe bırakarak plaza kapısından çıktım. Kendi branşımda başka bir şirkete geçebildim. Fakat nereye gidersem gideyim ayısının olacağından hiçbir şüphem yoktu.

Ön koşul değil fakat insanın içselleştirdiği bir yerden araştırma yapmaya başlaması empati kurmak açısından biraz önemli sanırım. Çünkü çalışma koşullarından dolayı onurunuz zedelenmiş, hayatınız birçok açıdan etkilenmiş, kendinize yabancılaşmışsınız ve dostlarınız da aynı şeyleri yaşamış. 6 yıl önce şirketten ayrılırken bir yolculuğa çıktığının farkındaydım. Aklımda bir soru vardı: Yaşananların olmasına nasıl izin verdik? Ve neden bir gün bile yaşanan bu kadar olumsuzluğa rağmen sendikalaşmayı dile getirmedi. Ve bu soruların en iyi cevabını bulacağım yer yine üniversiteydi. Üniversiteye dönerek 'beyaz yakalı' olma durumu üzerine çalışmaya başladım. ■

Hep güçlü kadınları oynadı

Gazeteci, senaryo yazarı, şair, oyuncu Meral Okay'ı kaybettik. Sendikamızın yürüttüğü tanıtım kampanyasının filminden de tanıdığımız Okay, senaryolarında güçlü kadınların hikâyesini yazdığı gibi oyunlarında da onları oynadı, sınıf dostumuzdu, onu her dem hatırlayacağız.

Ölüm ve ölen üzerine yazmak, hep yaşayanların duygu ve tutumlarından bahsetmek zorunda kaldığınız için zordur. Yitip gidenlerden bahsetmek istersiniz, ama anlattıklarınız çoğu kez kendi hassasiyet ve duygularınızdır; mahcup olursunuz. Bir insanı anmanın farklı yollarını bulmamız lâzım.

Çok hırpalıyoruz aydınlarımızı hele vasatın hükümlerinin sınırlarını alabildiğine genişlettiği son zamanlarda, bu çok daha kıyıcı ve acımasız bir hal aldı.

Meral Okay da hırpaladıklarımız arasında yer alıyordu. Hem de ölümcül bir hastalıkla uğraşırken yaptık.

78'liler de denilen kuşağının, iyilerinin en tipik özelliklerini taşıyordu. Akıllı, dürüst, yetenekli, haksızlıklar karşısında asla susmayan.

Bu kuşağın ortalamaları, etliye sütlüye karışmayan aile babaları oldu, kurnazları, liberal gazeteci veya müteahhit, vicdansızları ise döndüler. İyileri de çok iyiydi.

Türkiye İşçi Partisi'nde işyeri temsilciliği yaptı, diye yazıyor Okay'ın özgeçmişinde, geçmişine sahip çıkandan olduğu için geçtiğimiz senelerde Petrol-İş Sendikası tarafından başlatılan "Sendikali Ol" kampanyasının tanıtım filminde gönüllü olarak oynamıştı. Kuaför sahnesini hatırlarsınız, "Kadın ol erkek ol, doğulu ol batılı ol, ne olursan ol sendikali ol" mesajını yüzündeki, yürekten gülümsemesi ile Meral Okay veriyordu.

"Meray Okay'ı işçi sınıfı da unutmayacak" yazılmış Petrol-İş'in anma ilanında, işçi sınıfı gerçek dostlarını teker teker yitiriyor. Grevlerde direnişlerde, kamuoyuna mal olmuş işçi sınıfı aydınlarını göremiyoruz artık, varolanlar birer ikişer aramızdan ayrılırken belki de "O kadın öldü" diye başlıklar atan internet sayfalarına inanıyoruz.

Sınıf dostumuzdu

Oysa patronlara karşı mücadelemizde, -ki bu her zaman sendikali bir işyerinde toplu sözleşmede yüzde şu kadar zam almak meselesi olmayabi-

lir- bizim yanımızda olan, sesimizin yaygınlaşmasını, bizim gibi olanlara ulaşmasını sağlayan gerçek dostlara ihtiyacımız var. Çünkü yalnız başımıza kaldığımızda çoğu bizim oylarımızla oraya gelen egemenler, grev yaptık, 4C'ye karşı olduk, arkadaşlarımız atıldı, direniş yaptık diye bizlere gazı, suyu, copu reva görüyorlar. Haklılık artık haklı olduğunu senin dışındakilere anlatan destekçileriniz olmazsa bir işe yaramıyor.

İşçi sınıfı bir dostunu yitirdi, başka bir kampanyamızda bize destek olacak Meral Okay yok artık.

Bu kişisel bir kayıp değildir, sınıfa dair bir kayıptır, insanlığa dair bir kayıptır.

Ece Temelkuran Meral Okay'ın ardından yazdığı yazıda "12 Eylül döneminde yaşadıklarını Beynelmilel filmine yansıttı" diye kısa geçen biyografileri eleştiriyor. Gerçekten de öyle, yaşadı, senaryolarına, şiirlerine yazdı yaşadıklarını ve bitti. Bitti mi? Yaşananlar bitmiyor siz de bilirsiniz bir yaşayan olarak, bir yerde yürek yarası, başka bir yerde tümör olarak çıkıyor söylenilmeyenler karşımıza, Türkiye'de vicdanlı dürüst bir aydın olarak yaşamak zor.

Yazdığı ve oynadığı oyunlarda Kasap Melahat'tan Hürrem Sultan'a oradan Yeditepe İstanbul'un Havvasına hep güçlü kadınları anlattı. Melahat'ın erkek mesleği olarak görülen kasaplığa soyunması, erkek egemen dünyanın normlarını nasıl da zorluyor, kadınlarda istesek her şeyi yapabiliriz biz duygusunu, kendine güveni nasıl da güçlendiriyordu.

Havva karakterini de severim, o da çok güçlü bir kadın tipidir. Egemenlerin, liberallerin, düzen savunucularının, işçi sınıfı düşmanlarının 12 Eylül'e karşı olmadığı dönemde, onun 12 Eylül işkencehanelerinde ruh sağlığını yitiren oğlu nezdinde verdiği mücadele örnektir.

Meral Okay, Kayseri Uzunyayla- lı komşu çocukları Türkan ile Ata Katı'nın ikinci çocuğu olarak 20 Kasım 1959'da Ankara'da doğdu. Askeri hakim olan babasının tayinleri

yüzünden şehir şehir dolaşarak geçti çocukluğu, diye yazıyor biyografisinde. Balıkesir'de ilkokula başlamış, Ankara'da noktalamış tahsil hayatını, Ankara'da okul bitiren tüm üniversite mezunları gibi o da devlet memurluğu yapmış bir süre.

1984 yılında, Ankara'dayken tanıştığı usta oyuncu Yaman Okay ile evlendi. Böylece sinema da girdi hayatına. Bu evlilik, eşinin 41 yaşındayken pankreas kanseri yüzünden vefat ettiği 19 Şubat 1993 tarihine kadar devam etti.

Gazeteciliği de var Meral Okay'ın. Ankara'dan İstanbul'a geldiğinde ilk olarak Günaydın gazetesinde çalıştı, daha sonra dergi yayıncılığı, yapımcılık gibi farklı işlere girdi. Sezen Aksu ile birlikte şarkı sözleri de yazan Okay, 1992 yılında, Seni Seviyorum Rosa filmindeki rolü ile oyunculuk hayatına başladı. Bir ara lokantacılık yaptı ve bir filmde yapımcılık denemesinde bulundu.

Daha sonra bildiğimiz filmler, senaryolar ve nihayet ona acılar yaşatan, tarihle uzaktan yakından ilgisi olmayanlara Osmanlı tarihini sevdiren ve bizleri her Çarşamba televizyon başına kilitleyen Muhteşem Yüzyıl.

Hayatımızdan bir şimal yıldızı daha kaydı, işçi sınıfı dostunu yitirdi, biraz daha yalnızlaştı. Güle güle Meral Okay. ■

1 Mayıs ve Emek Mücadelesinde Kadınlar

Emekçilerin uzun süreli ve ağır çalışma koşullarının düzeltilmesi için verdikleri mücadelenin tarihi hayli eskidir. Dünyanın çeşitli ülkelerinde, grevci işçilerin işten çıkarılmasına ve ölüme varan baskılara direnme eylemleri 19. yüzyıla damgasını vurdu.

1 Mayıs'ın, işçilerin emeklerinin sömürülmesine karşı, çalışma koşullarının iyileştirilmesi için verdikleri mücadeleyi gösteren özel bir gün olarak kutlanması 1889'da gerçekleşti. Bu tarihte düzenlenen İkinci Enternasyonal'de 1 Mayıs, "birlik, mücadele ve dayanışma günü" olarak ilan edildi.

Türkiye'de 1 Mayıs Kutlamaları:

1905: İzmir'de liman işçilerinin kutlaması.

1911: Selanik'te tütün, liman ve pamuk işçilerinin 1 Mayıs gösterisi ve kutlaması.

1912: İstanbul'daki kutlamalar.

1923: 1 Mayıs'ın yasal olarak "İşçi Bayramı" ilan edilmesi.

1924: Hükümetin kitlesel 1 Mayıs kutlamalarını yasaklaması.

1925: Tahrir-i Sükun Yasası ile İşçi Bayramı'nın kutlanmasının Türkiye'de yasaklanması.

1935: 1 Mayıs'ın, "Bahar ve Çiçek Bayramı" olarak kutlanacağını ve bu günün ücretsiz tatil günü olacağını ilan edilmesi.

1976: Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun organizasyonunda İstanbul'da geniş katılımlı 1 Mayıs gösterisi.

1977: Kanlı 1 Mayıs. İstanbul, Taksim Meydanı'nda 500 bine varan

1909 New York Tekstil Grevi'nden kadınlar

katılımlı eylemde, göstericilerin üzerine ateş açılması ve izdiham sonucunda 34 kişinin ölümü.

1979: Taksim'in Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından miting alanı olarak kullanılmasına izin verilmesi. Ancak yine de sokağa çıkma yasağı ilanı, İstanbul sokaklarındaki korsan gösterileri önleyememiştir.

1981: Askeri darbe sonrasında Milli Güvenlik Konseyi'nin 1 Mayıs'ı resmi tatil günü olmaktan çıkarması.

1996: Taksim Meydanı yasağı devam ettiği için, Kadıköy'de düzen-

lenen kutlama ve gösterilere 150 bin kişinin katılması. Ancak polis ateşi sonrasında 3 kişinin hayatını kaybetmesi ile başlayan olaylar yüzünden gösterilerin İstanbul'da 2005'e kadar yasaklanması.

2006-2007: Taksim'de 1 Mayıs'ı kutlama girişimleri, gözaltı, yaralanma ve ölüm olayları.

2008'de 1 Mayıs'ın "Emek ve Dayanışma Günü" olarak kutlanması kabul edilmesi. Ancak Taksim'deki kutlamaların hayli olaylı geçmesi.

2009: 1 Mayıs'ın 28 yıl sonra tekrar resmi bayram olarak kabul edilmesi. Ancak Taksim'e çıkılmasına izin verilmemesi.

2010: 1 Mayıs'ın 140 bin kişinin katılımıyla Taksim'de sorunsuz biçimde kutlanması.

Grevlerde kadınlar

1909'da Amerika Birleşik Devletlerinde Kadın Gömlekçilerin Grevi 1909'da Amerika Birleşik Devletleri'nin New York kentinde "Shirtwaist Grevi" -Kadın Gömlekçilerin Grevi- kadın işçi tarihinde önemli bir yere sahiptir.

1900'lerde Amerika'ya göç etmiş aileler işsizlik ve yoksullukla mücadele etmek zorundaydılar. Göçmen mahallelerinde, çoğunluğu Yahudi ve İtalyan olan, kendileri ve ailelerini desteklemek için hazır giyim sektöründe çalışan bu kadınların sömürsü her zaman daha kolay olmuştur. 65 saat olan haftalık çalışma saati, bu göçmen kadınlar için 75 saate çıkartılabiliştir. Yetersiz ücretlere rağmen, iğne, iplik ve dikiş makineleri de dahil olmak üzere kendi temel malzemelerini temin etmeleri kendilerinden istenmiştir. Ayrıca üzerinde çalıştıkları bir giysi zarar gördüğünde parasını ödemek zorundaydılar. İşe geç kaldıklarında para cezasına

Tekstil işçisi kadınlar grev oylamasında (1909)

tabi tutulmuşlardır. Hatta, bazı işyerlerinde kadınlar tuvalete gitmek için ustabaşlarından izin almak zorunda bırakılmışlardır. Bölümler arasına konulan çelik kapılar ise, işçilerin mola alarak işi engelleyebilecekleri gerekçesiyle onların kilitlenmesinde kullanılmıştır.

İşçi kadınlar için koşullar kötü de olsa, uzun saatlerde, ücret düşük de olsa, 1900'lü yıllar onlara başka bir seçenek bırakmamıştır. Bu düzene karşı ilk karşı çıkışlardan biri, 1903 yılında kurulmuş olan Amerika Ulusal Kadın Sendikası Ligi tarafından desteklenen bir grevle gerçekleşmiştir. Bir yıl süren grevin başarı kazanmasında, hem işçi kadınların hem de kadın sendikasının önemli rolü olmuştur.

Bu grevde, kötü fabrika koşullarında

ve eşit ve adil olmayan ücretle çalışan göçmen kadın işçilerin sorunları gündeme getirilmiş, şirketler ve işçiler arasında yapılan görüşmeler sonucunda uzlaşmaya varılmıştır. Çalışma haftası 52 saat ile sınırlandırılmış, tazminat ve tatil hakkı elde edilmiş, işverenlerin iş için gerekli tüm araçları temin edeceği açıklanmıştır. Ayrıca bireysel sorunlarla ilgilenecek bir Şikayet Komitesi kurulmuştur.

Size bu konuda bir film önerebilirim. 1909 grevinin liderlerinden olan, 1886 Ukrayna doğumlu, göçmen bir aileden olan Clara Lemlich'i anlatan: *Clara Lemlich: A Strike Leader's Diary* (Clara Lemlich: Bir grev liderinin günlüğü) Film Alex Szalat tarafından 2004'te yapıldı. ■

1968'da İngiltere'de Dagenham Kadın Grevi ve Eşit Ücret Mücadelesi

1968 yazında, İngiltere'de Dagenham'da Ford fabrikasında, 200'e yakın kadın işçinin, eşit olmayan ücret uygulamasına karşı başlattıkları grev. Bu olay 20. yüzyılda İngiltere'de cinsiyet ayrımcılığının yaşandığını, eşit işe eşit iş mevzuatının uygulanmadığını gösteren önemli bir örnektir. Olay Ford fabrikasına üretilen otomobil için koltuk kılıfları yapan makineciler arasında bulunan kadınlara erkeklerden az ücret ödenmesi üzerine çıktı. Kadınlar aynı iş yaptıklarından ücret farkının olmamasını

istediler. Kendi sendikaları bile, başta sayıları az olduğu gerekçesiyle kadın grevcilere destek vermedi. Kadınları gözden çıkardı, onların hakları yanında durmak istemedi. Bunun üzerine İngiltere'de bir başka Ford fabrikasından 195 kadın daha bu greve katılarak işi bıraktı. Üretimi durdurdular. Ford koltuklar olmadan araba satmayı başaramadığı için kadınlarla anlaşma yapmak zorunda kaldı.

Bu grev dalgaları sonucunda 1970 yılında Eşit Ücret Yasası çıkarıldı. 2010 yılında bu

konuyu işleyen "Made in Dagenham" isimli bir film yapıldı. Türkiye'de "Kadının Fendi" olarak gösterime girdi. Ancak burada bir not düşerek filmin Türkçe alt yazısının çok kötü olduğunu belirtelim. ■

İMECE'den evişçilerine
insanca iş kampanyası:

Herkes hak veriyor ama hakkımızı kimse vermiyor

İMECE Kadın Sendikası Girişimi, özellikle ev işçisi kadınların örgütlenmesi için çaba gösteren bir yapı. Geçtiğimiz 8 Mart'ta bir süredir yürüttükleri "Ev işçilerine insanca iş ILO C189'U imzala" kampanyaları çerçevesinde Meclise gittiler ve orada ev işçisi kadınların iş yasasına alınma ve sendikalaşma meselelerini gündeme getirdiler. Onlarla Esenyurt'taki bürolarında konuştuk.

Ne zamandan beri ev işçisi kadınların örgütlenmesi için çalışıyorsunuz?

Serpil Kemalbay: 2001 yılında kurulan bir kadın örgütlenmesi üzerinde yükseldi çalışmalarımız. Daha sonra 2008'den 2011'e kadar Gündelikçi Kadınlar Birliği olarak devam ettik.

Esenyurt'ta çok fazla ev işçisi ve çok fazla ev eksenli çalışan

kadın olduğunu farkettilik. O dönemde 100 kadar ev işçisiyle anket çalışması yaptık. Ankete verilen cevaplardan, ev işçisi kadınların kendini işçi olarak görmediğini fark ettik. Mesleğiniz nedir, diye sordüğümüzde, "ev kadınıyım" diye cevap veriyorlardı. Çalışmayı çok gerilerden başlatmamız gerektiğini anladık. Örgütlenmek için daha do-

laysız ve hayata temas eden araçlar tarif etmeye başladık. İş bulduğumuz evlere gidip, evin metrekaresine bakarak, riskleri tarif edip, ona göre bir fiyat biçelim, dernek olarak işin güvenilirliğini görüp kadınları öyle yönlendirelim, diye düşündük. Bunun üzerinden bir örgütlenme çalışması tarif edelim, dedik. Bir sene denedik. Olmadı. Zor bir

şeydi. Daha sonra biraz yavaşladık...

Bir belgesel de çekildi, arkadaşlarınızla konuşularak değil mi?

Evet, 2006 yılında Emel Çelebi bize geldi, Yıldız'la "Gündelikçi" belgeselini çekti. Bu belgesel bizim için dönüm noktası oldu. Arkadaşlarımız ev işçiliğini anlatırken, kendileri de birçok şeyi fark ettiler.

Gündelikçi kadınlar olarak bir araya gelen arkadaşlarımızla çeşitli kampanyalar yürüttü. Bir konferanslar dizisi örgütledik. Antalya'ya gidildi. Diyarbakır'da Mezopotamya Sosyal Formu'nda, Bursa'da çeşitli illerde sesimizi duyurmaya çalıştık. Buralarda hem Yıldız hem de Gül kendi deneyimlerinden yola çıkarak ev işçiliğini tartıştılar. Gittiğimiz yerlerden bazı ilişkiler ve bağlantılar yakalandı. Tüm bunlardan sonra, ev işçileri sendikası mı kuralım, yoksa başka türlü bir sendika mı, diye tartışmaya başladık. Tartışmalar sonucunda güvencesiz kadın emeği alanında sektörler arası kaymaların çok yoğun olduğunu gördük. Bir kadın sendikası kurma fikri oluştu bizde.

Evişçilerine özel bir sendika değil yani?

Yok. Güvencesiz kadın emeğinin çeşitli biçimlerini içine alan bir kadın sendikası. Hem sınıfsal meselenin hem de kadın meselesinin kavgasını birlikte verebilen bir sendika.

Şu anda isminiz girişim ama...

Kendimize girişim diyoruz çünkü şu andaki sendika yasası sendikalaşmamıza izin vermiyor. Ayrıca örgütlenelim, biz bu işi yapabilecek miyiz, yapamayacak mıyız, onu da bir görelim istedik, onun için de girişim dedik. Tüzüğümüz de

Serpil Kemalbay

hazırlanıyor, kurucular da belli oldu esasında yakın bir zamanda da sendikayı kurmayı hedefliyoruz.

Yıldız sizin bu yapıyla ilişkilerneniz nasıl ve ne zaman oldu?

Ben *Yıldız Ay*. Köyden gelmiş, dışarı çıkmamış, evde oturan, dört duvarın içinden başka bir yer bilmeyen bir kadındım. 1992 8 Mart'ın da Özgür Kadın Dergisi ile tanıştım, ondan sonra değiştim, dönüştüm. Sonra dergi kapandı. Daha sonra 2001'de Esenyurt'a geçtik. O dönemde ben bir okulda çalışıyor aşçılık yapıyordum.

Şu anda ev işçiliği sürüyor mu?

1997'de başladım ev işçiliğine, devam ediyorum. Haftanın beş günü çalışmıyorum. Omuzda yırtık, bel fıtığı, dizde de menüskis var. Evişlerinde çalıştığımızdan dolayı oluşan rahatsızlıklar bunlar. Emirgan'a Levent'e gidiyorum. Gündelikçileri örgütlemek çok zor. Fabrika değil ki, kendi evi değil ki içeri alsın seni sohbet edesiniz, başkasının evinde çalışıyor herkes. Genellikle tanıdıklar aracılığıyla temas kuruyoruz. O kendi arkadaşına söylüyor, ben kendi arkadaşına söylüyorum o şekilde irtibata geçiyoruz.

Bazen sitelerin kapısına gidiyoruz. Bu kampanya sırasında sitelerin kapısına gittik, pazar yerlerine gittik arkadaşlarımızla sohbet ettik.

Tepkileri nasıl oluyor, sendika fikrine nasıl bakıyorlar, çözümlenmesini istedikleri sorunlar neler?

Çoğu sendikanın kurulmasını istiyor. Ama diyoruz ki gelin konuşalım, birlikte karar verelim, korkuyorlar. Eşinden ailesinden korkuyor. İmzayı atıyor, destek veriyor. "Siz yapın, ben buradayım, beni çağırırsınız sonra" diyorlar. Kadınlar çok sindirilmişler. Çok zor bir örgütlenme, hangi kapıya hangi siteye gidesin, İstanbul'un dört bir yanı artık site oldu. Binlerce çalışan ev işçisi var.

Serpil Kemalbay: Esenyurt'ta Yeşilkent mahallesinde Ardıçevler Sitesi diye bir yer var. Oranın girişinde stand açtık. Evişçilerini beklemeye başladık. Yanımızda orayı tanıyan bir evişçisi arkadaşımız vardı. Yanımızdan geçen ev işçisi kadınlara "gelin, gelin bu bizim için" diyordu. Kadınlar gelmeye başladılar. Onlara, ev işçileri iş yasasına girmek istiyor, İlo'nun ev işçilerine insanca iş sözleşmesini imzalasın hükümet bunu istiyoruz, beş yıl sigortaları devlet ödesin bunu istiyoruz, dediğimizde, bize "Siz daha önceleri neredeydiniz?" dediler. Kullanılan yöntemleri çeşitlendirmek lazım. Ama şunu anladık; ev işçilerinin artık zamanı gelmiş. Ev işçileri yasaya da girmek istiyorlar, haklarını da almak istiyorlar.

Önce imza kampanyası düzenlediniz sonra da geçtiğimiz 8 Mart'ta meclise gittiniz. Amacınız ne meclise niçin gittiniz?

"Ev işçilerine insanca iş" isimli kampanyayı bir yıl önce başlat-

tık. Yedi talebimiz vardı, amacımız bunları kadınlara ulaştırmaktı. Bu yıl bunlara “C 189’u imzala”yı da ekledik.

Başta gelen talebimiz; Evişçileri iş yasası kapsamına alınsındı. İş cinayetlerinde yaşamını yitiren kadın işçiler mahkeme açtıklarında yasa kapsamında olmadıkları için mahkemeler bunu herhangi bir kamu davası ya da herhangi bir kaza gibi değerlendiriyor ve kadınlar burada hak kaybına uğruyorlardı. Geçtiğimiz yıl iş kazasında yaşamını kaybeden Fatıma Aldal mesela 20 yıllık evişçisiydi ama işçi olarak değerlendirilmedi. Davası hala sürüyor. Bunun dışında ev işçilerinin mesleki standartların belirlenmesi, göçmen ev işçilerinin önündeki engellerin kaldırılması, ev işçilerinin beş yıl boyunca sigortalarının genel bütçeden desteklenmesi, gibi talepleriz vardı. Evişçilerine insanca iş talebinin karşılanacağı yer meclisti çünkü öncelikle yasanın değiştirilmesi gerekiyordu. Parlamendadaki muhalefet hatta iktidar milletvekilleri ile konuşalım, onları da yanımıza çekelim, çalışma bakanı ile görüşelim

evişçisi kadınların niçin iş yasası kapsamında olmadığını onlara soralım istedik. Geçen sene mayıs ayında bir kere sormuştuk zaten. O zaman bize tamam haklısınız, biz size katılıyoruz, ama bu zamanla olacak bir şey” demişlerdi.

Bu seneki temaslardan memnun musunuz, müsteşar “yasa ve yönetmelik örneği hazırlayın gelin” demiş, size hazırlıyor musunuz, ne kadar inandırıcıydı hükümet kesimi ?

Yıldız Ay: Çok inandırıcılığı yoktu elbette. Bence adamlar başlarından savmak için böyle davranıyorlar bize karşı. CHP Kocaeli Milletvekli Haydar Akar’la görüştük önce, o bizi AKP ile görüştürmeye çalıştırdı. Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Başkanı AKP’li Sibel Gönül’e götürdü. Bizi bir salona aldılar. Sibel Gönül kendi çalışmalarını anlatmaya başladı. Söz bir türlü bize gelmiyordu. Yasa çıkarıyoruz, yasa güvencesizleri de içine alıyor, dedi. Ben de “Senin çıkardığın yasalar beni kapsamıyor” dedim. “Benim meslek hastalığım var, ev geçindiriyorum çalışa-

mıyorum”.

Yanımızda Antalya’da camdan düşüp sakat kalan Münire İnan diye bir arkadaşımız vardı. O da konuşmaya çalıştı ama başaramadı. Sonra müsteşara çıktık. İşini iyi bilen profesyonel bir adam. Hepimizi karşısına dizdi. Teker teker dinledi bizi sonra kendi başladı konuşmaya, bize hak verdi. Evet, haksız değiliz, haklıyız herkes hak veriyor ama hakkımızı kimse vermiyor. “Sizi takip ediyoruz” dedi bize. Biz de, “biz de sizi takip ediyoruz, bir kere geldik, bir kere daha geliriz, Ankarayı yol ederiz” dedik. Antalya’dan gelen arkadaşımız sakat olduğu için uçakla geliyor her seferinde. “Ankara’ya gelirim bir daha da gitmem, hakkımı alana kadar kalırım. Kimse benim durumuma düşsün istemiyorum” dedi. Özürlü kadrosunda çalışmak istiyor, özürlü raporu bile alamıyor, üç hastane dolaşmış onu bile alamamış.

Serpil: Geçen sene Çalışma Bakanlığı’na gittiğimizde “ Siz yerden göğe kadar haklısınız, AKP herşeyi yapıyor, zaten bunu da yapacak” demişlerdi. O zaman onlara”yasa çıkıncaya

Yıldız Ay

kadar bu işin peşini bırakmayacağız, takip edeceğiz”, dedik. Şimdi bunu yapıyoruz.

Nasıl bir yasa olacak bu?

Bu bir yasa değişikliği olacak esasında. İş yasasının kapsamı tanımlanırken “ ev hizmetlileri vs, vs'ler... 4857 kapsamında değildir” deniyor, bunun çıkarılması lazım. Ev hizmetlerinin bu yasa kapsamında olmamasını kimse açıklayamaz. Günümüzde sadece İstanbul'da bir milyonun üstünde ev işçisi olduğu tahmin ediliyor. Bu kadar çok ev işçisi varken, onların yasa kapsamına alınmaması çok anlamsız.

Bize “Ev özel alan burada nasıl teftiş yapabiliriz?” diyorlar. Biz de onlara; siz bulacaksınız, bir formül üreteceksiniz, diyoruz, çünkü dünyada başka ülkelerde örnekleri var. Buradaki mesele şu; ev işçilerinin yaptıkları iş olarak görülüyor, önce bunun tanımlanması gerekiyor. O nedenle de sendikalaşmak şart. Sosyal Sigortalar Kanunu'nda “Bir ay sürekli çalışıyorsanız, sigortalabilirsiniz” deniyor. Yani patron gidip “ben ev işçisi çalıştırıyorum onu sigortalamak istiyorum” diyor ve sigorta yaptırabiliyor. Ama bunu yapan çok az kişi var. Süreklilik, diye bir kavram koymuşlar. 20 yıl çalışan bir sürekli çalışan olarak kabul edilmiyor çünkü

farklı farklı patronlara çalışmışlar. Bunun ardında kadın emeğini yağmalama zihniyeti yatıyor. Nasılsa görünmeyen bir emek, nasılsa ev işleri, bir iş bir meslek olarak görmüyor. Ama artık bunun değişmesini istiyor ev işçileri. Biz sadece yasanın kapsamı değişsin demiyoruz. Uygulanabilir bir yöntem de üretilsin istiyoruz. Bu yönetmeliklerle sağlanabilir. Mesela Fransa'da “çek sistemi” var. Birisi ev işçisi çalıştırıyorsa ona çek veriyor. İşçi çeki bankada bozdururken bunun bir miktarı sosyal sigortalar için prim olarak kesiliyor, geri kalanı ise onun ücreti oluyor. Çeşitli işverenlere çalışan işçiler için, çeşitli yöntemler bulmamız gerekiyor.

Bir hukuk komisyonu kuruyoruz, bir taslak çıkarıp, bir atölye çalışması da düzenlemek istiyoruz. ILO Ankara temsilcisi ile de bir görüştük.

Yıldız: Mecliste biz BDP ile de görüştük. Güten Kışanak “ Ben yıllardır, ev işçisi kadınları niye yasa kapsamına almıyorsunuz diye AKP'yi sıkıştırıyorum” dedi. Komisyonunda bulunan bir adamı her gördüğünde bundan bahsediyormuş. Adamın evinde çalışan bir de kadın varmış, birgün gelip Kışanak'a “Haklısın bizim evdeki kadınla konuştum, ben o kadının hakkını öbür dünyada nasıl ödeyeceğim” demiş. O da “öteki dünyayı bırak bu dünyadaki hakkını ver” demiş.

Peki onların kafasında bir formül var mıymış?

Serpil: Yok onlar da CHP'liler de bize siz üzerinde çalışın, diyorlar. Binnaz Toprakla da görüştük, dosya verdik, o da bu konuda önerge vereceğini söyledi. Konuştuklarımızın hemen hemen hepsi bu konuda çalıştıklarını ve önerge vereceklerini söylediler.

Bu olumlu bir şey... Çünkü yasal statü gerekiyor önce değil mi?

Elbette olumlu, gittiğimiz yer önemli bir yer; meclis. Hükümetin yaklaşımı iyi değil çünkü öncelikle Çalışma Bakanı ile görüşemedik. İkincisi Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunu ile yaptığımız konuşmada onların bu işi özel istihdam büroları yardımı ile çözmek istedikleri, izlenimini edindim. Özel istihdam büroları ev işçilerin hiç istemediği bir çözüm. Çünkü onlar da sigorta yaptırmayacaklar.

ILO C 189'nun kabul edilmesi yolunuzu açar mı burada?

Örgütlenmeyi yaratacak olan ev işçilerin kendisi esasında. Kamu çalışanları da böyle örgütlendi bilirsiniz. ILO C189 hükümeti sıkıştırmak için elimizi kolaylaştırır. Ama Türkiye pek çok ILO sözleşmesini imzalamasına rağmen uygulamıyor.. O anlamda çok kolaylaştırıcı olmayabilir de. Bizim için kadınların, evişçilerinin örgütlenmesi önemli. Kadınların hem kendi evleri hem de çalıştıkları evler erkek egemen alanlar. İşte çalışan kadından evde de beklenen roller var. Bunları aşmak için mücadeleden iki taraflı yürütülmesi gerekiyor. Kadınların sendika kurmaya vakit bulmaları da lazım.

ILO kararından sonra DİSK de C 189'un kabul edilmesi için bir basın açıklaması yapmıştı, acaba mevcut sendikalar içinde örgütlenemez mi ev işçileri?

Sendikalar varolan işçilerin çok azını örgütleyebiliyorlar zaten. Kadınların çoğunlukta olduğu bir yeri örgütleyecek yapılara sahip olmadığını düşünüyorum, mevcut sendikaların. Bu işin öznesi ev işçisi kadınlar olmalı. ■

Brezilya'da Amazonlar İktidarda

Brezilya'da 2010 yılında eski bir gerilla olan **Dilma Rousseff** Devlet Başkanı seçildi. Rousseff iktidara gelişinin üzerinden az bir zaman geçmesine rağmen, kendinden önce yönetimde olan halk lideri ve devlet başkanı Lula'nın gölgesi olmaktan sıyrıldı, hatta ondan daha çok seviliyor. Brezilya'da onun iktidara gelmesi ile birlikte kadınlar hükümette ciddi atak yaptılar... Almanya'nın ünlü haber dergisi *Der Spiegel* muhabiri *Jens Glüsing* Brezilya'ya giderek kadınların iktidarını yazdı; biz de çevirdik... Kadınların dikkatine!

Çeviri: Necla Akgökçe

Brezilya'da iktidarın kalbi, Palacio do Planalto'nun dördüncü katında atıyor. Üniformalı erkek hizmetliler ellerinde kahve dolu tepsiyle hükümet sarayının koridorlarında koşuşturuyorlar. Yüksek bürokratlar bekleme odasında beklerken, çalışma odalarından klima gürültüleri geliyor.

Planlama bakanı **Miriam Belchior**'un acelesi var, kabine başkanı **Gleisi Hoffmann**'ı ziyaret etmesi lâzım. Konu, yoksullukla

mücadele için hazırlanan milyarlık yatırım programı. Yürürken, hükümetin kongre ile ilişkilerini düzenleyen yetkili **İdeli Salvatti** ile selamlaşıyor.

İki kat aşağıda hükümetin basın danışmanı **Helena Chagas** bir masa çevresinde toplanan kadınlarla günlük yayınları değerlendiriyor.

Beyaz mermer sarayın her tarafında kadın bakanlarla, kadın danışmanlarla, kadın sekreterlerle karşılaşıyorsunuz.

Burada yalnızca hizmetliler ve güvenlik görevlileri erkek, Brezilya hükümet merkezi kadınların eline teslim edilmiş durumda. Devlet Başkanı **Dilma Rousseff**'in çalışmaları neticesinde, böyle olmuş.

Latin Amerika'nın bu büyük devletinin başkanlığı görevine getirilen ilk kadın olan Rousseff, hükümetinin tüm yüksek kademeli görevlerine kadınları getirmiş. İktidarın çekirdeğini oluşturan bakanlar kurulunun 10 üyesi kadın, ka-

binede yalnızca bir erkek var. "Aynı kalifikasyona sahip bir kadın ve bir erkek olduğu zaman hep kadını seçtik." diyor, başkanlık sekreteri ve kabinenin tek erkek üyesi Gilberto Carvalho.

Ülkede kadın uzman bulmak ise hiç de zor değil. Brezilya'da kadınlar uzun bir eğitim sürecinden geçiyorlar. Kadınlar arasında üniversite bitirme oranı erkeklerden çok daha fazla. Ülkede genel olarak erkek egemenliği hüküm sürse de kadın merkezli bir toplumsal hayat var. Sokaklarda erkeklik bir efsane olarak dolaşıyor ama yönetim kadınların elinde.

Ailelerin üçte birinde evin geçimini kadınlar temin ediyor, erkeklerin görüşünde bir sorumluluğu var. Kadınların daha fazla sorumluluk bilincine sahip oldukları düşünüldüğü için "**Bolsa Familia**" diye adlandırılan aile yardımları, doğrudan kadınlara veriliyor. Ama bu gelişmelere rağmen aynı işi yapan kadınlar yine de erkeklerden düşük ücret alıyor. Siyasette tüm yönetim kademelerinde, belediye başkanlıkları adaylıklarından milletvekilliği adaylıklarına kadar her alanda kadın-

Gleisi Hoffmann

Marta Suplicy

Helena Chagas

Miriam Belchior

Ideli Salvatti

lar için yüzde 30'luk kota mevcut.

Şimdiye kadar “Partiler yeterli uzmanlık bilgisine sahip kadın bulmakta zorlandıklarını söylüyorlardı.” diyor, Senato Başkanı **Marta Suplicy**, “Bu bir bahaneydi, kendileri bu konuda hiç çaba sarfetmediler.” diye devam ediyor.

Kadın mücadelesi için- den gelmiş bakan

Suplicy, hükümeti kuran işçi partisine (PT) mensup ve uzun yıllar toplumsal cinsiyet eşitliği için mücadele vermiş.

Daha önceleri milyonluk kent Sao Paulo’nun belediye başkanlığını yapmış. “Göreve geldikten sonra yaptığım konuşmada bütün durumunu anlatıyordum, bir erkek politikacı yanıma gelerek bana biraz da iyi şeylerden bahsetmem gerektiğini söyledi. Önce belediye başkanı seçilenin o değil, ben olduğumu anlatmak zorunda kaldım ona.” diyor.

Kadınlar için fırsat eşitliği politikasına kongrede ciddi bir biçimde karşı çıkanlar var. Dini gruplar ve erkek egemen blok kürtaj politikası da dahil olmak üzere bu konuda atılan her olumlu adımı engellemeye çalışıyor. “Biz sadece kabinede güçlüyüz.” diyor Suplicy, “Bunun için başkana ne kadar teşekkür etsek az.”

Erkekler içinde Başkan Sekreteri Gilberto Carvalho bir istisna teşkil ediyor. Carvalho daha önce Luiz Inacio Lula’ya uzun yıllar hizmet vermiş ve

iktidarın tüm girdisini, çıkışını ondan iyi bilen yok. Rousseff’in kadınları ona büyük abi anlamında “Gilbertino” lakabını takmışlar. “Kadınlar için buradayım.” diyor, Gilbertino.

Lula zamanında sarayda erkeklerin kültürel hakimiyetinin olduğunu, onlardan dört bir yana maçoluğun yayıldığını söylüyor, Carvalho. Ama bu durum Lula’yı kendinden sonra bir kadını seçme konusunda etkilememiş. Sonuçta içgüdüleri onu yanıltmamış. Rousseff çok kısa zamanda Brezilya erkekler sirkini güçlü elleri arasına aldı.

İktidara geldikten sonra yedi bakanı yolsuzluklara karıştı diye görevden aldı. Maruz kalan partilerin partiyarları ona ve müttefiklerine ciddi bir biçimde baskı yapıyor, tehditler savuruyor. Ama Dilma dimdik ayakta duruyor. Ondan önce iktidara gelenlerden hiçbiri bir yılda iktidarını onun kadar sağlamlaştırmadı. Halk kahramanı Lula’nın gölgesinden çok kolay bir biçimde sıyrıldı. İkisnin çok sıcak bir ilişki var; Dilma ayda bir kere Sao Paulo’da gırtlak kanseri tedavisi olan selefini ziyaret ediyor.

Brezilya’nın demir leydisinin kendinden önceki yöneticilerden farklı bir yönetim anlayışı var.

“Lula çevresindekilere ve duygularına kulak verirdi.” diyor, Carvalho. Buna karşın Rousseff çalışma arkadaşlarıyla, parti yükleriyle, vali ve milletvekilleri ile arasına daima bir mesafe koyuyor.

Lula her hafta bu büyük ülkenin bir köşesine uçuyordu ve başkentte ancak bir iki gün kalıyordu. Rousseff ise devlet başkanı olarak daha ziyade bürosunda bulunuyor.

Dış politikada da Lula’dan farklı bir rota izliyor. İran Devlet Başkanı Mahmut Ahmedinejat, Lula’nın can dostuydu. Ahmedinejat’ın geçtiğimiz günlerde gerçekleştirdiği Latin Amerika ziyaretinde Rousseff, molla rejiminin kadınlar üzerindeki ortaçağ uygulamalarına ciddi eleştiriler getirdi.

Rousseff teyzesi ve annesi ile birlikte Brezilya Devlet Başkanları’nın resmi konutu olan Alvorada Sarayı’nda oturuyor. En güvendiği insan ise gerilla savaşı sırasında birlikte mücadele verdiği, kızının babası olan eski kocası Carlos Araujo.

Kadının işini kadınlar kolaylaştırıyor

Brezilya Devlet Başkanı’nın savaşı gücünü, kabine başkanı, planlama bakanı ve kurumsal ilişkiler bakanını kapsayan İşçi Partisi (PT) kökenli Amazonlar oluşturuyor

Bu üçlü içinde en tanınmış olan sima Alman kökenli kabine başkanı Gleisi Hoffmann. Alışılmamış bir isim olan Gleisi adını, nüfus memuru hatasına borçlu. Çünkü ailesi ona Hollywood starı Grace Kelly’nin adını vermek istemiş, memur yanlış anlayınca adı Gleisi olmuş. Kongredeki erkekler ilk zamanlar sarışın ve bal rengi gözlü kadınla “Dilma’nın

Barbisi” diye alay etmişler. Ama çok kısa zamanda Hoffmann’ın kuhl ve hesap kitaptan anlayan bir yönetici olduğunu idrak etmiş bulunuyorlar.

Bürokrasi ve parlamento engellerine takılan bütün büyük projeleri çok kısa zamanda uygulamaya koyan Gleisi, 2014 Dünya Kupası için yapılacak stadyumun finansmanını da sağlamış. Bunun dışında liman ve enerji projeleri geliştiriyor.

Genç bir kızken rahibe olmayı düşünen Hoffmann, daha sonra Marks ve Engels okuyarak komünist olmaya karar vermiş. 1980’li yılların sonunda Lula’nın işçi partisine girmiş, daha sonra da Itaipu barajının finans müdürü olarak görev yapmış.

“Kadın olarak kendini kabul ettirmek için erkeklerin harcadığı çabanın iki katını harcamanız gerekiyor.” diyor Hoffmann. Hükümet sarayındaki odasında camın kenarında iki çocuğunun resmi duruyor.

Çok nadir olarak akşam 10’dan önce evinde olabiliyor. O eve vardığında çocuklar çoktan uyumuş oluyorlar. Çocuk bakıcısı bir kadın. “Bu memleket için tipik bir şey; kadınlar kadınların işini kolaylaştırıyor.”

Brezilya’da 7.5 milyon kadın ev hizmetlisi varmış, “Onlar diğer işçilerden çok daha az haklara sahip-ler.” diyor.

Gleisi Hoffmann’ın yarıdıcısı kadın hafta sonları izin yapıyor. O zaman ev işlerini eşi Paulo Bernardo ile birlikte götürüyorlar. ■

Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesine dair kanun

Kadın örgütlerinin de hazırlık toplantılarına katıldığı, ciddi tartışmalara konu olan Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde mecliste kabul edildikten sonra 20 Mart'ta yürürlüğe girdi. Kanun kadınlara neler getiriyor? Avukatımız Serap Özdemir anlatıyor.

Son yıllarda kadınlara yönelik dayak, işkence ve cinayet olaylarında artış olmuş ve yürürlükteki mevzuat kadınları koruyamaz hale gelmiştir. Bu nedenle, Ailenin Korunmasına Dair Kanun'u yürürlükten kaldıran ve kadınların, çocukların, aile bireylerinin, ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin esas ve usulleri düzenleyen, 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde TBMM'de kabul edilmiş ve 20.03.2012 günlü Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Toplumda erkek egemenli-

ği devam ettiği sürece hiçbir yasal düzenleme, kadına yönelik şiddeti, kadın cinayetlerini önlemek ya da durdurmak için yeterli olmayacaktır.

Kanunun amacı ve kapsamı:

Bu kanunla, devletin şiddeti önlemesi, şiddete uğrayanı çok yönlü koruması ve şiddet uygulayan veya şiddet uygulama ihtimali bulunan kişinin, verilecek koruyucu tedbir kararları ile rehabilite edilmesi amaçlanmıştır.

Kanunda; kişinin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan muhtemel hareketler, buna yönelik tehdit ve baskıya ya da özgürlüğün keyfi

engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış, şiddet olarak tanımlanmaktadır.

Kanundan şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve ısrarlı takibe maruz kalan kişiler yararlanacaktır.

Suçun ihbarı:

Şiddet veya şiddet uygulanması tehlikesinin varlığı halinde sadece şiddet gören değil, herkes resmi makam ve mercilere suç ihbar etme hak ve yükümlülüğüne sahiptir.

Kanunda şiddet görenin korunması için verilmesi gereken tedbir kararı, en

kolay ulaşılabilecek yer hakiminden, mülki amirinden veya kolluk biriminden, hiçbir delil veya belge sunulmaksızın talep edilir. Tedbir kararı ilk defasında en çok 6 ay için verilebilir. Bu kararın verilmesi, kanunun amacını gerçekleştirmeyi tehlikeye sokabilecek şekilde geciktirilemeyecektir.

Mülki amirler tarafından verilecek tedbir kararları:

- ▶ Şiddete uğrayana ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması,
- ▶ Geçici maddi yardım yapılması,
- ▶ Psikolojik, mesleki, hukuki ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi,
- ▶ Hayati tehlikesinin bulunması halinde geçici koruma altına alınması,
- ▶ Çocuklara bakanlık desteğiyle kreş sağlanması,

Kolluk kuvvetleri tarafından alınacak tedbirler:

Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde şiddete uğrayana barınma yeri sağlanması ve hayati tehlikesinin bulunması halinde geçici koruma altına alınması tedbirleri, mülki amirden daha sonra onay alınmak suretiyle kolluk kuvvetlerince de alınabilir.

Yine, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, şiddet uygulayanlara ilişkin önleyici tedbirler, hakimden daha sonra onay alınmak suretiyle kolluk kuvvetlerince de alınabilir.

Hakim tarafından verilecek koruyucu tedbirler:

- Korunan kişinin işyerinin değiştirilmesi,
- Kişinin evli olması halinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi,
- Medeni Kanun'daki şartların varlığı halinde ve korunan kişinin talebi ile tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması,
- Korunan kişi bakımından hayati tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması halinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesidir.

Hakim tarafından verilecek önleyici tedbirler:

- Şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması,
- Müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhal uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi,
- Korunan kişilere, bu ki-

şilerin bulundukları konutta, okula ve işyerine yaklaşmaması,

- Çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlandırılması ya da tümüyle kaldırılması,
- Gerekli görülmesi halinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin haller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması,
- Korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi,
- Korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi,
- Bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi,
- Silah taşıması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi,
- Korunan kişilerin bulundukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların bulundukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması halinde, hastaneye yatmak dahil, muayene ve tedavisinin sağlanması,
- Bir sağlık kuruluşuna

muayene veya tedavi için başvurusu ve tedavisinin sağlanmasıdır.

Hakim velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki hususlarında da karar vermeye yetkilidir.

Şiddet uygulayan kişi, evin geçimini sağlayan ya da katkıda bulunan kişi ise hakim, talep edilmese dahi şiddete uğrayan için tedbir nafakası ödenmesine karar verebilir.

Tedbir kararına itiraz:

Bu kanun gereği verilen tedbir kararlarına karşı kararın ilgili kişilere tebliğinden itibaren iki hafta içinde itiraz edilebilecektir. Hakim, itiraz üzerine bir hafta içinde karar verecek ve verilen karar kesin olacaktır.

Tedbir kararının uygulanması:

Bu kanun hükümlerine göre alınan tedbir kararları, bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlükleri ile verilen kararın niteliğine göre Cumhuriyet Başsavcılığı'na veya kolluğa en seri vasıtalarla bildirilecektir.

Korunan kişinin geçici koruma altına alınmasına ilişkin koruyucu tedbir kararı ile şiddet uygulayan kişi hakkında verilen önleyici tedbir kararlarının yerine getirilmesinden, hakkında koruyucu veya önleyici tedbir kararı verilen kişilerin yerleşim yeri veya bulunduğu ya da tedbirin uygulanacağı yer kolluk birimi görevli ve yetkili olacaktır.

Hakkında barınma yeri sağlanmasına karar verilen kişiler, bakanlığa ait veya bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan yerlere yerleştirilecektir.

Şiddet uygulayanın verilen kararlara uymaması:

Şiddet uygulayanın verilen kararlara uymaması halinde, 3 günden 10 güne kadar

zorlama hapsine tabi tutulacak, kararı tekrar ihlâl ederse bu süre 6 aya kadar uzayacaktır.

Şiddet önleme ve izleme merkezleri:

Şiddetin önlenmesi ile koruyucu tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve hizmet vermek ve çalışmalarını yedi gün, yirmi dört saat esası ile yürüten Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezleri kurulacaktır.

TRT ile ulusal, bölgesel ve yerel yayın yapan özel televizyon kuruluşları ve radyolar, ayda en az 90 dakika kadınların çalışma yaşamına katılımı, özellikle kadın ve çocukla ilgili olmak üzere şiddetle mücadele mekanizmaları ve benzeri politikalar konusunda Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından hazırlanan spotlar yayımlayacaklardır. Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında çalışan personele bakanlığın hazırlayıp koordine edeceği, kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim verilecektir.

İlköğretim ve ortaöğretim müfredatına, kadının insan hakları ve kadın-erkek eşitliği konusunda eğitime yönelik dersler konulacaktır. Sonuç olarak toplumda kadın-erkek eşitliğinin kabul edilmediği, bir güç gösterisi olarak kadına şiddet uyguladığı sürece, kanun ile de kadına yönelik şiddetin önlenmesi mümkün olmayacaktır.

Şiddetsiz günler dileğiyle...

Sağlıklı beslenmenin altın kuralları

Sağlıklı beslenmenin sanıldığı kadar zor olmadığını söylüyor beslenme uzmanları. Üç beyazdan -un, şeker, tuz- uzak durun, yağ içeren besinleri daha az yiyin.

Sağlıklı bir yaşam için ince kalmak önemli, çünkü aldığımız kaloriden daha azını yaktığımızda, otomatik olarak yağ hücresine dönüşüyor. Aşırı kilo da kalp ve damar hastalıkları, karaciğer yağlanması, bazı kanser türleri ve diyabete yol açıyor. Bu nedenle şekerli, tuzlu, yağlı ve beyaz un ile yapılan gıdalardan olabildiğince uzak durmakta fayda var. Sağlıklı ve uzun yaşamak için dikkat edilecek beslenme kurallarına gelince:

Uyandığınızda, bir saat içinde kahvaltı yapın: Sabah uyandıktan sonra, bir saat içinde kahvaltı yapmalısınız. Peynir, domates, salatalık, zeytin, 2 yumurta beyazına 1 yumurta sarısı kırın (çok az yağda) kepek veya çavdar ekmeğinden oluşan zengin içerikli ve güçlü bir kahvaltı ile güne başlayın. Metabolizma hızı açısından ve kahvenin barındırdığı birçok fayda nedeniyle, kahve içmek unutulmamalıdır.

Her gün en az 10 porsiyon sebze ve meyve tüketin: Günde 10 porsiyon, sebze ve meyve tüketin. Meyveleri sıkarak suyunu içmek yerine, sadece meyve olarak yemek daha sağlıklıdır. Mevsimine göre, tüm sebzeleri alın. Pişireceğiniz yemeğin, aşırı yağlı ve tuzlu olmamasına dikkat edin. Brokoli gibi bazı sebzeleri, buharda pişirerek yemenizde fayda var. Öğün aralarında, açlık hissettiğinizde ise, meyve yiyin. Sabah ve akşam yemeğinde, sebze yemeği ve salata ağırlıklı beslenme modelini benimseyin.

Her gün kabuklu yemiş tüketin, bol baharat alın: Kabuklu yemişi, ham olarak tercih etmelisiniz. Her gün, bir avuç çiğ badem veya çiğ fındık sağlık için yararlıdır. Aynı zamanda, baharat tüketmeye özen gösterin. Bu beslenme tarzı, zencefil, sarımsak içerir. Zencefil, dolaşımı artırır. Vitamin deposu olan sarımsak ise; kalp, safra kesesi, akciğer ve karaciğeri kuvvetlendirirken, mide ve bağırsakları dezenfekte edip, bağırsak kurtları gibi zararlı bakterileri yok eder.

Her gün en az bir kâse tam tahıl ve baklagil tüketin: Tam tahıllı besin tüketiminin, erken ölüm oranını yüzde 15 ile yüzde 25 oranında azalttığı düşünülüyor. Araştırmacılar, bir hafta boyunca 6 veya daha fazla porsiyon tam tahıl tüketenlerin damarlarında daha az tahıl tüketenlere oranla daha az plak olduğunu ortaya çıkarmış. Soya fasulyesi, nohut, mercimek gibi baklagiller lif açısından da zengindir. Lifter, sindirim sistemindeki kolesterolle ilişkilidir.

Öğle ve akşam öğünlerinde, genellikle beyaz et yiyin: Öğle ve akşam yemeklerinde, tavuk, hindi, balık gibi beyaz et tüketmeyi tercih edin. Yemekleri, aşırı yağlı ve tuzlu pişirmeye özen gösterin. Beyaz et olarak da, yağsız kısımları tercih edilmelidir.

Omega-3 içeren takviye besinler tüketin: Temel yağ asitleri olan Omega-3, vücudumuzda üretilmediği için, mutlaka besinler ile alınmak zorundadır. Yeterli miktarda alınmadığı zaman kardiyovasküler bozukluğu beraberinde getirir. Mevsimine göre balık çeşitleri, su yosunu, ceviz ve balık yağında Omega-3 bulunuyor.

Her gün, en az 4 fincan çay için: Çay, kandaki kolesterolü düşürmeye, arteriyel plakları azaltmaya, kan damar fonksiyonunu geliştirmeye ve lipit oksidasyonunu azaltmaya yardımcı olabilir. Yeşil çayı da, kanser riskini azaltıp dolaşımı düzenlediği, vücuttaki yağ yakımı sürecini hızlandırdığı için tercih edin.

Et, işlenmiş gıda, trans yağlar ve süt ürünlerini sınırlandırın: Yüksek miktarlarda et ve trans yağın, kandaki kolesterol için zararlı olduğu bilinen bir şey. Trans yağlar, işlenmiş gıda ve süt ürünleri ile ilgili olarak ise, kolesterolünüzü kontrol altında tutmak adına fazla rağbet etmeyin.

Diyet için vücudun ahengini bozmayın: Haftada beş saat egzersiz yapın. İnsan vücudu, mucizevi bir ahenk içinde çalışır. Ahenkle çalışan vücut sistemi; yanlış beslenme veya aşırı şok diyetlerle bozulmamalıdır. Vücudumuzun; karbonhidrat, protein, yağ, vitamin ve minerallere ihtiyacı vardır. Örneğin, sadece protein ürünlerinin alındığı protein diyeti yapılarak; tek taraflı beslenme sonucu vücudun işleyişi bozulursa, bir daha düzelmesi uzun süre alabilir veya hastalıklara neden olabilir. Diğer taraftan, haftada en az beş saat egzersiz gerekiyor. Bunu, direnç çalışması, kondisyon ve esneme egzersizlerinin karışımı olarak yapın.

Sigara ve alkol tüketmeyin: Sağlıklı ve uzun bir ömür geçirmeyi istiyorsanız, sigara ve alkolden uzak durun. ■

Çalışan kadının hastalığı gözden kaçıyor

Kadınlar, fiziksel, fizyolojik ve psikolojik yapılarından dolayı iş ortamlarında erkeklere göre daha ağır sağlık ve güvenlik riski ile karşı karşıya.

İşyerlerindeki ortamların genellikle erkeklere göre düzenlendiğini belirten Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı öğretim üyesi **Prof. Dr. Recep Akdur**, iş ortamlarında kadınların cinsiyetlerinden dolayı çeşitli risklerle karşı karşıya kaldıklarını söyledi.

Akdur, kadınların beden ölçülerinin erkeklerden daha küçük, erkeklere göre daha kısa, daha hafif ve daha az kas yapısına sahip olduğunu ifade ederek, “Buna karşılık genellikle bütün makine ve işlerin ergonomik ölçüleri erkeklere göre ayarlanmıştır. Bu yetmezmiş gibi, bireysel koruma malzemelerinin büyük çoğunluğu da erkek ölçülerine göre yapılmıştır.” dedi.

Birçok kimyasal maddenin, kadınlarda daha düşük doz ve sürede daha ağır sağlık sorunlarına yol açtığına dikkati çeken Akdur, şunları kaydetti: “Kadınların, düzenli menstürasyon görmesi, gebelik ve lohusalık yaşaması, menopoza göre çok daha ağır geçirmesi gibi birçok nedenle, iş ortamında erkeklerden hem daha ağır hem daha farklı sağlık ve güvenlik riskleri ile karşılaşmalarına yol açar. Bundan ötürü başta kadın işçilerin kendisi, işyeri hekimleri, sendikalar ve işverenler bu konuyu kesinlikle ihmal etmemelidir.

Makineler erkeklere göre düzenlenmiş

Makine, iş ve işyerlerinin genelde erkek beden ölçü ve gücüne göre dizayn edilmiş olması aynı makineyi kullanan, aynı işi yapan ya da aynı işyerinde çalışan kadınların erkeklere göre daha ağır iş yapıyor konumunda olması

sonucunu doğurur. Makine ve insan arakesitleri dolayısıyla da komuta kontrol işlemleri hem antropometrik ölçüler hem de kas gücü açısından kadınları zorlar. Bundan ötürü istisnasız tüm kadın çalışanlarda işe bağlı olarak eklem ve kas (özellikle boyun, omuz, sırt, el-bilek, diz ve ayak) ağrıları erkeklerden kat kat daha fazladır. Bunlar genellikle gözle görünmeyen, ölüm, sakatlık ya da diğer hastalıklar gibi istatistiklere yansımaya sahip sorunlardır. Bu nedenle de her anlamda ihmal edilirler. Bu tür yakınmaların sıklığı ve fazlalığı sağlık çalışanları ve işyeri hekimlerinde kadınlara karşı adeta bir duyarsızlık oluşur ve görmezden gelme ya da basit palyatif reçetelerle geçiştirme alışkanlığı kazandırır.

Tezgah ölçüleri, malzeme ağırlıkları ve kas yorgunluğu nedeniyle kadınların daha sık malzeme düşürdüğünü bildiren Akdur, şöyle devam etti: “Bunun olumsuz sonuçlarına daha çok maruz kalırlar. Sorumlu kişi ve kurullar, konuyu bir sağlık

ve güvenlik sorunu olarak algılamak ve ele almak yerine kadınların daha dikkatsiz, ‘sakar’ oldukları gibi bir yaklaşım sergilerler. Kadınların erkeklerin tercih etmediği temizlik gibi hizmet işlerinde çalıştırılması, kimyasallarla daha sık temas etmelerine yol açmaktadır. Bundan ötürü de erkeklere göre daha sık cilt sorunları ile karşılaşırlar.”

Hamileler ve gece vardiyası

İş ortamında yaşanan ve doğrudan kadın cinsiyetine özgü olan risklerin daha çok menstürasyon, gebelik, lohusalık, emziliklik, annelik ve menopoza gibi kadınların üreme işlevlerinden ileri geldiğini ifade eden Akdur, şunları söyledi:

“Gebelik tanısı ile birlikte, iş sağlığı ve güvenliği sistemi gebeye özel bir koruma programı başlatmalı, derhal çalışması sakıncalı iş ve alanlardan uzaklaştırılmalıdır. Özellikle uzun saatler devam eden, kas gü-

cünü gerektiren, sürekli yinelenen, kramp ve kasılma yaratan pozisyonlarda yapılan işlerden, gece vardiyalarından, stresten, gürültüden, müşteri şiddetinden, aşırı sıcak, yemek de dahil her türlü kokudan, kaygan ve ıslak zeminli alanlardan, radyasyon ve toksik kimyasallardan uzak bir alana alınmalıdır.”

Akdur, gebenin zamanı geldiğinde doğum öncesi ve sonrası izinlerini eksiksiz kullanabilmesi; emzirme döneminde de özgürce bebeğini emzirebilmesi için başta izin olmak üzere her türlü imkânın tanınması gerektiğini söyledi.

Ev, annelik ve iş üçgeni arasında yaşadıkları sorumluluk ve stres nedeniyle bir yandan dikkati daha dağınık olan kadın çalışanın, bu nedenlerle yoğun baş ağrısı ve anksiyete yaşadığının altını çizen Akdur, çalışan annenin bu anneliğini en rahat şekilde yaşaması ve annelik anksiyetesinin düşürülebilmesi için işyeri kreşinin sağlanması gerektiğini belirtti. ■ (Kaynak: ntvmsnbc)

HER YÜZYILDA İSMİNDEN SÖZ ETTİREN BİR SANATÇI:

Semiha BERKSOY

İnandığı doğrultuda ödün vermeksizin, kendine özgü, benzersiz eserler ortaya koyan bir isim. İçinde yaşadığı topluma aykırı, tepkilere aldırmadan zengin iç dünyasını yansıtan bir sanatçı Semiha Berksoy. Kadın sanatçı olmanın bütün zorluklarını da yaşamış ayrıca...

Cemile Bulut

Kendi evini nasıl tanımlıyor biliyor musunuz? Resim tarlası. 1910 İstanbul doğumlu Semiha Berksoy'un annesi Fatma Saime ressam, babası Ziya Cenap Berksoy şairdir.

Annesini 7 yaşındayken kaybetmiştir. Bu ölüm onun yaşamını ve sanatını etkileyen bir dönüm noktası olmuştur. Bu olaydan yaşamı boyunca adeta babasının sorumlu olduğunu düşünmüştür. Annesinin vefatından birkaç yıl sonra babası başka bir kadınla evlilik yapmıştır.

1918'de ilkokul ikinci sınıf öğrencisiyken ilk hikâyesini yazmış ve resimlemiştir.

1928'de İstanbul Belediyesi Konservatuvarı'na burslu olarak kabul edilmiştir.

Ankara Devlet Operası baş artisti, yüksek dramatik soprano, ressam ve tiyatro sanatçısı.

1935 "Mezardan Gelen Mektup" hikâyesinin yazarıdır.

S. Berksoy, İstanbul Konservatuvarı Güzel Sanatlar Akademisi, Namık İsmail Atölyesi ve Tiyatro Okulu'nda öğrenim gör-

müştür. Sanatçı ilk kez İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda sesiyle üne kavuşmuş, Türk ve Avrupa Operalarında oynamıştır. Darülbeyde'nin ilk oyuncularındandır.

Türkiye'nin ilk opera sanatçısı.

Çılgın olduğu kadar farklı disiplini olan bir sanatçı. Ekrem Cemal Reşit Rey'in müzikallerinin en popüler yıldızı.

Sesli ilk Türk filmine sesini veren... **1939'da** Berlin Operası'nda "Ariende auf Naxos" operasıyla, Avrupa'da opera sahnesine çıkan ilk Türk sanatçı.

Onu farklı kılan düşünce biçimi, yaşama biçimi, yaratma biçimi. Farklı sanat alanları arasında ilişki kuran, birini ötekiyle besleyen, birinden aldığı etkileşimle ötekini doğuran, devamlı üreten bir sanatçı olmasıdır.

İnandığı doğrultuda ödün vermeksizin, kendine özgü, benzersiz eserler ortaya koyan bir isim. İçinde yaşadığı topluma aykırı, tepkilere aldırmadan zengin iç dünyasını yansıtan bir sanatçı.

Kadın sanatçı olmanın

tüm zorluklarını yaşamış. Ancak bu noktada dinmek bilmeyen yaşam sevinci ve yaratıcılığı her defasında onu bir basamak üste taşımıştır. Tüm bunlar onu yalnız ülkemizde değil, dünyada da duyurmuştur.

89 yaşında bile New York'ta sahneye çıkıp Robert Wilson'ın "The Days Before - D.D.D 3" (Önceki Günler - Ölüm, Yıkım

ve Detroit 3) adlı oyunda "Tristan ve Isolde" operasından bir arya, "Aşk Ölümü" ariasını söyleyen değerli bir sanatçıdır.

Yaşama ve ölüme meydan okuyan bir renk Berksoy.

Annesiyle, kızıyla (Zeliha Berksoy), yaşamla, aşkla, aşık olduğu insanlarla, ölümle, ölüm korkusuyla hesaplaşan bir yaşam hikâyesi.

Yatak çarşaflarının üzerine dahi resimler yapmış. 82 yaşında bile aşık olabilen bir çocuk-kadın kalbine sahip, gerçek bir sanatçı.

Naiflik ve dişilik arasında gidip gelen bir düş dünyasında yolculuk yapan yaşamı ona bir yığın yaratıcı eser ortaya koyma şansını getirmiştir.

Yurtiçi ve yurtdışında sergiler açmış, koleksiyonlarda eserleri olan değerli sanatçı Semiha Berksoy, 2004 yılında yaşama veda etmiştir.

Semiha Berksoy'un Odası

Berksoy'un Sanat Yaşamından Önemli Tarihler:

1934 M. Kemal Atatürk tarafından takdir edilerek ilk Türk opera temsili olan, A. Adnan Saygun'un "Özsoy" operasında "Ayşim" rolünü üstlenmiştir.

1936 Ankara Devlet Konservatuvarı'nın İstanbul'da açılan giriş sınavının Avrupa Konkuruunu kazanmıştır. Devlet Yüksek Akademisi Opera Bölümü'ne burslu olarak kabul edilmiştir.

1939 Berlin Devlet Yüksek Müzik Akademisi Opera Bölümü'nü birincilikle bitirmiştir.

Ankara Devlet Operası'nın "Baş Artisti" sıfatıyla yurda dönerek ilk konserini Ankara Radyosu'nda Cemal Reşit Rey eşliğinde vermiştir.

1951 "Birinci Sınıf Opera Sanatçısı" olarak değerlendirilmiştir.

1952 Beethoven'in "Fidelio" operasında dramatik soprano olarak "Leonore" başrolünü üstlenmiştir.

1963 Verdi'nin "Il trovatore" operasındaki "Azucena" rolüyle, 30. Sanat Yılı'nı kutlamıştır.

1966 Opera dalında "Başartist" (Primadonna) unvanını almıştır.

1969 Berlin Lutzowhams'daki sergisi büyük ilgiyle karşılanmıştır. "Die Welt" gazetesinde sergisinden övgüyle söz edilmiştir.

1972-1974 Paris ve Ankara'da resim sergileri açılmıştır.

1982 İstanbul AKM Büyük Salon'da bir sergi gerçekleştirmiştir.

1984 Türk Kadınının Seçme ve Seçilme Hakkı'nı kazanmasının 50. Yılında TBMM Başkanlığı tarafından, İlk Kadın Opera Sanatçısı ünvanıyla "Atatürk Opera Ödülü"ne layık görülmüştür.

1992 Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda resim ve çarşaf resimlerinden oluşan bir sergi gerçekleştirmiştir.

1995 Resimleri New York'ta sergilenmiştir. Almanya'da Hann Munden kentinde yer alan "Ali Fann - Die Kunst" başlıklı uluslararası sergide yapıtları sergilenmiştir.

1997 İstanbul Bienali'nde resimlerinin yanı sıra yönetmenliğini Kutluğ Ataman'ın üstlendiği yaşam öyküsünü yansıtan "Semiha B. Unplugged" başlıklı film sergilenmiştir. Berlin'de düzenlenen "Sınırsız Türkiye ile Kültür Buluşması" kapsamında İskorpit Sergisi'ne katılmıştır.

1998 "Semiha B. Unplugged" filminin Milano Alla Scala Trusardi Özel Gösterisi gerçekleştirilmiştir. Lüksemburg'da yer alan Avrupa Çağdaş Sanat Bienali Manifesta II Sergisi'ne katılmıştır.

1999 New York Lincoln Center'da yönetmen Robert Wilson'ın "The Days Before" (Önceki Günler) adlı oyununda R. Wagner'in Tiristan und Isolde operasından Isolde'nin "Aşk Ölümü" ariasını söylemiştir. Madrid Uluslararası Tiyatro Festivali'ne katılmıştır.

2000 Bonn Kunstmuseum (Sanat Müzesi) ve Viyana Kunstmuseum'da gerçekleştirilen "Zeitwenden-Autlook Into The Next Millenium" sergisine tüm dünyadan seçilen sanatçılar arasında yer alarak "Semiha Berksoy'un Odası" adlı yapıtını sergilemiştir.

"The Days Before" oyunu ile Porto, Santiago ve İstanbul Uluslararası Tiyatro Festivali'ne katılmıştır.

2001 72. Sanat Yılı, İstanbul Devlet Operası AKM'de İzmir Devlet Operası'nın sahnelediği "Fidelio" operasıyla kutlanmıştır.

2002 İstanbul Devlet Tiyatrosu'nun Nâzım Hikmet'in 100. doğum yılı nedeniyle sahnelediği şairin "Bu Bir Rüyadır" operetinde ve Berlin Hebbel Tiyatrosu'nda sahneye çıkmıştır. Köln televizyonu Boulvavd - Bio programında canlı söyleşiye katılmıştır.

2003 Samlung Essel - Viyana'da gerçekleştirilen "Blut & Honig" sergisine katılmıştır. Eylül 2003'te Viyana Tanzquartier Sahnesi'nde "Salome" performansını gerçekleştirmiştir ve bu eser için özel olarak yaptığı çarşaf resimlerini sergilemiştir.

Cumhuriyet'imizin 80. Kuruluş Yılı dönümü nedeniyle Ekim 2003'te, İş Sanat Kültür Merkezi Kibele Galerisi'nde retrospektif sergisi yer almıştır. "Semiha Berksoy'un Odası" İstanbul Mimar Sinan Üniversitesi Resim Heykel Müzesi'nin sürekli koleksiyonu'na dahil edilmiştir. ■

EVET, MUTFAKTA
BİRİLERİ VAR...

Hazırlayan: Selgin Zırlı Kaplan

Şimdi enginar zamanı

Birçoğunuzun uzun süredir beklediğini biliyorum. Enginarın pazar tezgahlarına girdiği gün bayram yapar bazılarımız. Nedeni ise, mucize sebze adını almasına vesile olan lezzet ve besin değeri... Enginarla neler yapılabileceğine gelecek olursak, işte size birkaç değişik tarif...

ENGİNAR KÖFTESİ

Malzemeler:

- 6 adet orta boy enginar
- 3 adet yumurta
- 50 gram kaşar peyniri
- 1 su bardağı un
- 1 demet maydanoz
- 1 su bardağı galeta unu
- 1 adet limon
- 1 yumurta
- 1 su bardağı zeytinyağı

Beşamel sos için: 2 yemek kaşığı tereyağı, 1.5 çay bardağı un, 2.5 su bardağı süt

Yapılışı: Ayıklanmış enginarları limonlu suda beklettikten sonra 4 bardak suda bir tatlı kaşığı tuz atarak haşlayın. Yumuşayınca ılıtıp püre haline getirin. Beşamel sos için tereyağını bir tavada kızdırın, unu kavurun, sütü döküp karıştırın, kıvamı artınca içine enginar püresini, yumurtaları, kaşar peynirini, tuz, karabiber ve maydanozu ekleyip karıştırmaya devam edin. Karışımı, yağlanmış bir tepsiye boşaltarak soğumasını bekleyin. Soğuduktan sonra elinizle köfte şekli verin, önce una, sonra çırpılmış yumurtaya ve son olarak da galeta ununa batırarak kızartın. Afiyet olsun.

ENGİNARLI PİLAV

Malzemeler: 2 adet büyük boy enginar, 1 çay bardağı bakla içi, 1 çay bardağı bezelye tanesi, 1 adet soğan, 1/2 demet dereotu, 2 sap yeşil soğan, 1.5 su bardağı pirinç, 2 su bardağı su, 1 yemek kaşığı tereyağı, Karabiber, tuz

Yapılışı: Ayıklayıp yapraklarından ayırdığınız enginarları yıkayın (veya çoğunlukla yapıldığı gibi, pazardan hazır ayıklanıp yıkanmışını da alabilirsiniz), yumuşayınca kadar haşlayın. Başka bir tencerede bezelye ve baklaları haşlayın. Pilavı pişireceğiniz tencereye bir yemek kaşığı tereyağını koyun, soğanları ince ince kıyın ve tereyağında kavurun. Küp küp doğranmış enginarları ekleyin, bir iki kez çevirdikten sonra bezelye ve baklaları da ekleyin, kavurmaya devam edin. Yıkayıp suyu süzülmüş pirinci, tuz ve karabiberi ekleyin. Bir iki kez karıştırdıktan sonra suyu ekleyin. Tencerenin kapağını kapatıp pişmeye bırakın. Pirinçler diriliğini kaybedince ocaktan alın. Soğumadan, ince kıydığınız dereotu ve yeşil soğanı ekleyin, bir kez karıştırın. Pilavınız servise hazır. Afiyet olsun.

Mayıs salatası

Malzemeler:

- 4 yaprak marul
- Yarım demet semizotu
- 8 adet kiraz domates
- Yarım demet taze nane
- 1 adet salatalık
- 1 yemek kaşığı sumak
- Yarım limonun suyu
- Zeytinyağı, karabiber, tuz

Yapılışı: Önce sebzelerin ve yaprakların tümünü derin bir leğen veya kaptan ıslatın. Bekleme suyuna üç dört damla sirke damlatın, bu şekilde en az 5 dakika bekletin. Taze sebze ve yeşilliklerde bulunma ihtimali yüksek olan tarım ilaçları ve kimyasalları bu şekilde uzaklaştırabilirsiniz. Sırasıyla bütün yeşillikleri ince ince kıyın, domates ve salatalıkları kabuklarıyla birlikte orta büyüklükte küp şeklinde doğrayın. Zeytinyağı, limon suyu, karabiber ve tuzu küçük bir kasede karıştırın. Büyük bir kaptan yeşillikleri ve doğranmış sebzeleri karıştırın, üzerine zeytinyağlı karışımı ekleyin bir iki kez karıştırın. Afiyet olsun...

enginar hakkında...

Zengin besin içeriği nedeniyle enginara mucize besin diyenler de var. İlkbaharda pazar tezgahlarında bol bol bulabileceğiniz enginarın 100 gramında şu besin değerleri bulunuyor:

80 kalori - 3 gr protein - 7.8 gr karbonhidrat - 0.2 gr yağ - 15 gr lif - 70 mgr fosfor - 55 mgr kalsiyum - 0,8 mgr demir - 45 mgr sodyum - 330 mgr potasyum - 30 mgr magnezyum - 0,5 mgr çinko - 280 IU A vitamini - 0.15 mgr B1 vitamini - 0,05 mgr B2 vitamini - 0,7 mgr B6 vitamini ve 10 mgr C vitamini.

Bu kadar besin değerine karşılık, enginarda hiç kolesterol bulunmuyor.

Enginarın bilinen özelliklerinden birisi de karaciğeri temizlemesi-

dir. Ayrıca safranın kolay akmasını sağladığı da belirtiliyor.

Vitamin ve mineraller açısından zengin olan enginarda bir de 'Ciarin' adı verilen bir madde var, bu maddenin karaciğer, safra kesesi, böbrekler ve bağırsakların fonksiyonlarını düzenlemesine de yardımcı oluyor.

Hazımsızlık ve sindirim şikayetlerinin azaltılmasına yardımcı olduğu belirtilen enginar, aynı zamanda böbreklerdeki üre yoğunluğunu artırarak ürenin atılmasına yardımcı oluyor.

Kandaki kolesterol seviyesinin ayarlanmasına da büyük etkisi bulunan enginarın, ayrıca ateş düşürücü ve iştah açıcı etkileri de bulunuyor.

Kan dolaşımını düzenlemeye yardımcı olur

Kötü kolestrol kaynaklanan damar sertlikleri ve tıkanıklıklarının önlenmesine yardım eder

Kandaki üre miktarının azalmasını sağlar

Karaciğer bozukluklarının giderilmesine yardımcı olur

Böbrek yetmezliğini önlemeye yardım eder

Romatizmal ağrıların giderilmesine yardım eder

Beyin kanamalarının oluşmasını engeller

Prostat, göğüs ve rahim ağzı kanserine karşı koruyucudur

Kalp sağlığını korumaya yardımcıdır

ISPANAKLI YUMURTALI ENGİNAR

Malzemeler:

6 adet enginar tabanı
2 demet ıspanak
2 su bardağı süt
4 adet yumurta
Yarım su bardağı un
1 yemek kaşığı tereyağı
1 su bardağı rendelenmiş kaşar peyniri
Karabiber, tuz

Yapılışı: İki adet yumurtayı katı haşlayın ve daha sonra kullanmak üzere ayırın. Enginarları limonlu ve tuzlu suda yaklaşık 10 dakika haşlayın. Ispanakları iyice yıkayıp kavurun. Beşamel sos için tereyağında unu kavurun, sütü döküp kıvam kazanıncaya kadar pişirmeye devam edin. Daha sonra baharatları, tuzu ve ıspanağı ekleyin. Aynı bir kaptaki iki yumurta ve kaşar peynirini çırpın ve ılıyan ıspanaklı karışımla karıştırın. Haşlanmış enginarların içine bu karışımları yerleştirin ve önceden ısıtılmış 180 derece fırında 15 dakika pişirin. Daha önce haşladığınız yumurtaları dilimleyin ve enginarların üzerine yerleştirerek servis edin. Afiyet olsun...

ENGİNAR EZMESİ

Malzemeler:

4 adet ayıklanmış enginar
1 adet limon
Yarım çay bardağı zeytinyağı
2 dilim bayat ekmek
1 çay bardağı hazır krema
1 çay kaşığı tatlı kırmızı toz biber
1 çay kaşığı pul biber

Yapılışı: Ayıklanmış enginarları limonla ovalayın ve tencereye koyun. Üzerlerini geçmeyecek kadar su ekleyip kapağını kapatın. Zeytinyağının yarısını, tuzu ve yarım limon suyu ekleyip enginarlar yumuşayınca kadar pişirin. Sıcaklığını kaybedip ılıyınca çatalla veya blendırla ezip püre haline getirin, zeytinyağının kalan yarısını, kremayı, bayat ekmek içini ve tuzu ekleyip pürüzsüz hale gelinceye kadar karıştırın. Üzerine biberleri serpin, enginar ezmesi servise hazır, afiyet olsun.

Blanşe Etmek: Sebzelerin veya gıdaların renklerini korumak veya varsa istenmeyen kokuları gidermek amacıyla bol kaynar suda çok kısa süreliğine haşlamak. Örneğin domates ve badem, kabuğunun kolayca soyulabilmesi için blanşe edilir.

Petrol-İş Kadın, akademik araştırma konusu

Sınıf İlişkileri - Sureti Soldurulmuş Bir Resim mi?

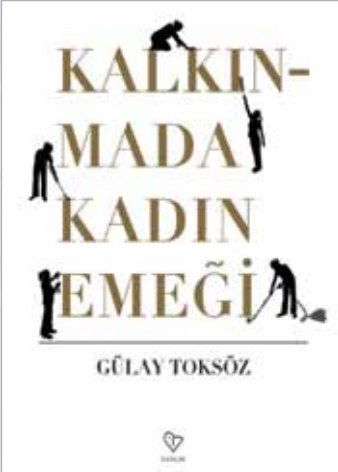
M. Nedim Süalp, Aslı Güneş ve Z. Tül Süalp / Bağlam Yayınları / 2011

Son 20-30 senelik dönem içinde felsefeden medyaya, akademiden günlük hayat pratiklerine, kent yüzeyine kadar her alanda sınıf ilişkilerinin tartışmalardan, eleştiriden, hayatın deneyim alanlarından uzaklaştığı saptaması, konuyu araştırmaya yönlendirmiş M. Nedim Süalp, Aslı Güneş ve Z. Tül Süalp'ı ve Bağlam Yayınları'ndan geç-

tiğimiz günlerde piyasaya çıkan **Sınıf İlişkileri - Sureti Soldurulmuş Bir Resim mi?** isimli derleme oluşmuş. Kitabın ilk makaleleri sınıfın, sınıf mücadelesinin anlamını gözler önüne seriyor. Diğer makaleler sinemadan edebiyata, müzikten psikanalize sınıf ilişkilerinin yansımalarını içeriyor. Petrol-İş Kadın Dergisi okurları ve bizim açımızdan kitabın

başka bir anlamı daha var; hocamız Betül Urhan'ın makalesinde bizi, yani Petrol-İş Kadın Dergisi'ni konu ediyor. Akademik bir araştırmanın konusu haline gelen dergimizin, çıktığından bu yana izlediği rotayı ve Türkiye sendikal hareketi açısından ne anlama geldiğini, Betül hocamızın kaleminden okumanızda yarar var...

Kalkınmada kadın emeği

Kalkınmada Kadın Emeği

Gülay Toksöz / Varlık Yayınları / 2012

Türkiye'de kadın emeği üzerine yapılan çalışmaların sayısı, geçtiğimiz yıllara göre önemli bir artış kaydediyor. Kadın emeği ile dünyanın farklı bölgelerindeki ülkelerin kalkınması arasındaki ilişki üzerindeki çalışmalar ise son derece sınırlı. Prof. Dr. Gülay Toksöz'ün geçtiğimiz 8 Mart'ta yayınlanan *Kalkınmada Kadın Emeği* adlı kitabı, ihmal edilen bu ko-

nuyu ele alarak kadın emeği açısından önemli bir boşluğu dolduruyor. Kapitalist kalkınma sürecinde kadın emeğinin rolü ve kalkınmanın kadın emeğine etkisi nedir? Kadınların hane içinde harcadıkları emek toplumsal yaşamın sürdürülebilirliği açısından nasıl bir rol oynuyor? Kadınların eğitim ve gelir getirici istihdam imkânlarına

erişimlerini ve dolayısıyla kalkınmanın olumlu etkilerinden yararlanmalarını önleyen erkek egemen tahakküm, değişik coğrafyalarda ne tür farklılıklar gösteriyor? Türkiye'nin kalkınma sürecinde kadın emeğinin rolü ne olmuştur? Tüm bu soruların cevabını bulabileceğiniz bir kitap *Kalkınmada Kadın Emeği*, öneririz...

Soluk bir anın romanı

Soluk Bir An

Behçet Çelik / Can Yayınları / Mart 2012

Uzun süredir evli, bir çocuklu, gençlik yıllarında toplumu değiştirmek için kimi devinimlerde bulunan, herkes evlendiği için evlenen, herkes çocuk sahibi olduğu için çocuk sahibi olan, iyi bir işi ve kısıtlı bir hayal dünyası olan orta yaşa gelmiş dayanmış bir erkek canı sıkılınca ne yapar?

Behçet Çelik, "*Soluk Bir An*" isimli romanında böyle bir erkeğin aşık olabileceğini yazıyor. Durup, dururken öyle bir anda sıkıldığı için.

Mobilya veya televizyon reklamlarında, bazen de dizi film-

lerde huzurlu aile yuvası olarak gösterilen evlerin içinde yaşayan insanlar açısından böyle bir anlamı yoktur çoğu kez. Çağımızın orta sınıf yaşantısının en karakteristik özelliği tekdüzeleşme. Her gün işe gidilir, sonra eve gelinir, evde yemek yenir, televizyon dizileri izlenir, hafta sonları dışarıya çıkılır arabayla gezilir, bir yerde oturulup bir şeyler içilir. Zaman böyle akıp gider. Bu tekdüzelik içinde zamanın akışını sekteye uğratan bazı olaylar olabilir. Aşk böyle bir olaydır mesela. Romanın kahramanı Taner gibi herkesin

yaşadığı zahmetsiz yaşamı seçen bir erkeğin aşkı da öyle uzaklarda filan olmaz. Yakınının en kolay ulaşabileceği, karısının en yakın arkadaşı.

Behçet Çelik'in romanı hayat diye kendi kendimize dayattığımız yaşantıların masaya yatırılması bir anlamda. Roman sizi tercihleriniz hakkında düşünmeye davet ediyor. Ortalama erkeği çok iyi tanıyor Çelik, çünkü kendisi de bir erkek. Canı sıkılan çağdaş Türk erkeğini tanımak için okuyun. Çevremizde onlardan çok var çünkü...

Pazardaki ebegümeciler ve bireyselleşen sağlık

CEMİLE
TEYZE

Baharın gelmesiyle birlikte ben de kendimi mahallenin eski zamanlarından kalma birkaç ağacın altına belediye tarafından konulmuş olan banklara atıyorum. Bazıları park diyor buraya ama benim dilim varmıyor. Ağaçların altı diyorum, eskiden de öyle derdim zaten. O zaman meşe, çınar, dut, armut ağaçlarından oluşan küçük bir ormancıkta burası. Eskidendi, çok eskiden.

Bugünlerde keyifle ziyaret ettiğim bir başka yer de semt pazarı. Geçen Cumartesi yine aldık emektar pazar arabamızı elimize bizim kızla ve çıktık yola. Semt pazarına da bahar gelmiş. Baharla birlikte İstanbul'a yakın köylerden pazara şifalı otları taşıyan yaşlı kadınlar da gelmiş.

Kazayağı, hindibağ, ebegümeci, labada, ısırgan, hodan -o bir köktür ama olsun- pazarda yok.

Yüzü güneş yanığı, yaşını başını oldukça almış bir kadının tezgâhına yaklaştık, labada ve kazayağı alacağız, otlar güzel gözüküyor. Çevresinde bir kadınlar grubu var. Eteğimi çekip soruyor biri "Bunun adı ne, nasıl yapılır, nasıl yapılır, nasıl?" Cevap veriyoruz efendim: "Adı kazayağı, haşlıyorsunuz, limon, has zeytinyağı ve sarımsakla, salata yapıyorsunuz." Merakın yanında önemli bir bilgiçlik oranı da barındırıyor olmalı kadını: "Haşlamadan da olmaz mı baaaak tazelik." "Töbe, adını bilmiyorsun daha, akıl mı veriyorsun?" Verir, buraları böyledir. Akıl alınır, akıl verilir. Fiyatları soruyoruz, çalı fasulyesi dışında bütün sebzeleri sollamış, ot fiyatları. Eskiden bizim mahallenin de her tarafı ottu. Gençlik dönemime gidiyor, ot için bu kadar para vermeyi yediremiyorum kendime. Ama diğer yandan da televizyonlardan, gazetelerden sağlıklı beslenme, sebze ve ot ağırlıklı beslenmenin nimetleriyle dolmuş taşmış beynim, ayaklarıma dur diyor. Kıpırdamıyorum hiçbir yere.

Pazarcı kadına soruyorum, niye pahalı bu kadar otlar, Allahın otu? "Toplaması çok zahmetli, dedim bizim gelinlere pazara gidcem ot toplayın diye, hiçbiri yanaşmadı, aha bu kadarlık şeyi kaç saatte topladım, biliyor musun?" Keşke şifalıdır diye

tabak tabak gelincik, labada, ebegümeci pişirdiğim, iştah açar diye salata kaselerini hindibağ ile doldurduğum gençlik dönemlerinde, koysaydım bizimkinin önüne faturayı "3 saat ot toplama + bir saat ayıklama + 1 saat pişirme + vs..vs" emeklilik maaşıma bayağı bir katkı olurmuş hani.

İşin şakası bir yana. Pazardaki kadına ne iş yapıyorsun diye sorduğumda, pek çok kadının yaptığı gibi kendini ev kadını olarak tanımlayacak. Pazarcıyım, demeyecek. Kadınların yapmış olduğu pek çok iş gibi onun emeği de görünmeyen bir emek. Ne yapıyor kadın bu yaşında, kalkıyor dört, beş saat ot topluyor. Hem emek harcanıyor hem zaman. Sonra pazara getiriyor, sonra orada akşama kadar ayakta durup, otları satıyor. Benim gibi pek çok ot meraklısına da derdini anlatıyor, ya da anlatamıyor.

Soralım güzelleşelim

Tek yakındığı gelinler. Toplamamışlar kadıncağızın otlarını. Sizi gidiler, sizi gidiler. Kimi suçlasın, belki de boş gezenin boş kalfası olan oğlunu mu? Sonuçta ot toplamak da görünmeyen bir iş olduğu için kadın işi. Garip işler. Otları aldık elbette. Her şeyin başı sağlık ya.

Farkında mısınız, insan hayatının giderek ucuzladığı, işçilerin iş kazalarında gölde boğulduğu, madenlerde göçük altında kaldığı, hortumların bile onların konteynerini götürdüğü, işçi olmayanların, yetkililer çoktan haşat olmuş bir köprüyü tamir etmediği veya devre dışı bırakmadığı için 14 kişinin yaşamını yitirdiği bir ülkede, sağlıklı yaşam diye bağırıp duruyoruz.

Televizyonlar, gazeteler, internet sayfaları sağlıklı beslenme öğütlerinden geçilmiyor. Her şey sizin elinize kalmış, bütün sorumluluk sizin elinizde. Sebze, ot, meyve, şu kadar baklagil, bu kadar kuşburnu çayı içeceğiz, kırmızı et yemeyeceğiz, tavuk yemeyeceğiz, yersek hasta olursak suçlu biziz. Ama biz bir toplum içinde yaşıyoruz değil mi, ilkel kabile değiliz. Bir devletimiz, bir hükümetimiz, sağlık bakanlığımız, çevre bakanlığımız var. Birilerini bizi siz yönetin diye seçtiğimizde, bize düzgün, sağlığımızla oynamayan besinler üretin, ya da üretkenleri denetleyin diyoruz bir taraftan da.

İnsanın sağlığı ve ölümü giderek daha fazla bireyselleştirilken, riskler toplumsallaştırılıyor. Greenpeace açıklama yapıyor, üzümde biberde 24 sakıncalı kimyasal madde var, diye. Hükümet yetkilileri bunu büyük devletlerin oyunu olarak görüyor. Ülkemize sahip çıkalım, feryatları yükseliyor dört bir yandan. Kendi ülkesinin halkını düşünen hükümetler bu ürünleri sınırlarından içeri sokmazken bizim hükümet bize yediyor.

Değerli kızlarım sorgulamadan, insan olunmaz. Gazeteler, televizyonlar, radyolar, internet siteleri şu ya da bu hükümetin basın dairesi gibi çalışıyor olabilirler, ki öyleler. Sorgulayalım ve bizim gibi her duyduğuna inanmayanlarla birlikte hareket edelim. Aksi durumda yaşama değil, çürümeye ortak oluruz.

Petrol-İş'li Kadınlar GÜVENCELİ İŞ ŞİDDETSİZ BİR YAŞAM İÇİN 1 Mayıs'ta 1 MAYIS ALANINDAYDI

